

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน

: กรณีศึกษาบ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่

Application of the Concept of King's Sufficiency Economy

Philosophy for Development of Community Economy: A Case

Study of Ban Thungsri, Thungsri Sub-District, Rongkwang

District, Prae Province

โดย

พระมหายุทธนา นรเชฏโฐ, ดร.

ดร. จุฑารัตน์ ทองอินจันทร์

คณะพุทธศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๖๑

ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจาก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610761323

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน

: กรณีศึกษาบ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่

Application of the Concept of King's Sufficiency Economy

Philosophy for Development of Community Economy: A Case

Study of Ban Thungsri, Thungsri Sub-District, Rongkwang

District, Prae Province

โดย

พระมหายุทธนา นรเชฏโฐ, ดร.

ดร. จุฑารัตน์ ทองอินจันทร์

คณะพุทธศาสตร์

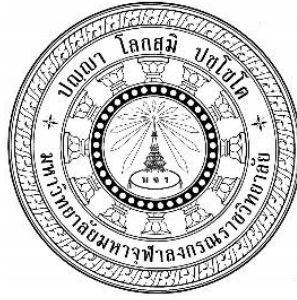
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๖๑

ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจาก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

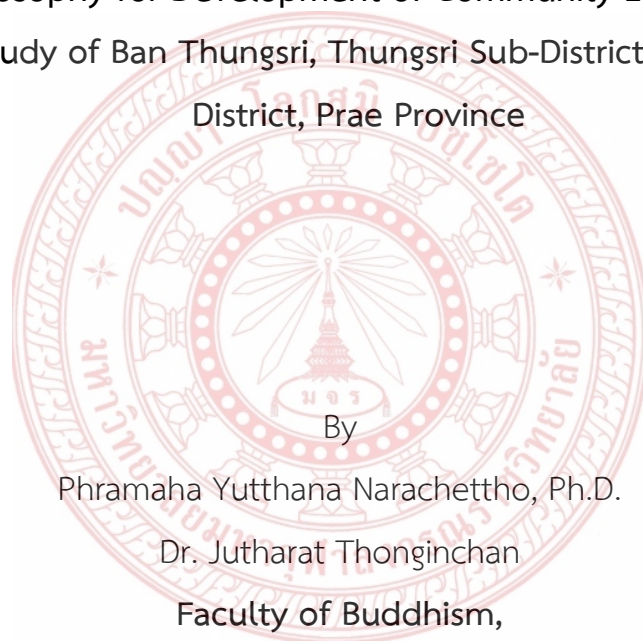
MCU RS 610761323

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

Application of the Concept of King's Sufficiency Economy
Philosophy for Development of Community Economy: A Case
Study of Ban Thungsri, Thungsri Sub-District, Rongkwang
District, Prae Province

By

Phramaha Yutthana Narachettho, Ph.D.

Dr. Jutharat Thonginchan

Faculty of Buddhism,

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

B.E. 2561

Research Project Funded by Mahachulalongkornrajavidyalaya University

MCU RS 610761323

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อโครงการวิจัย :	การประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน : กรณีศึกษาบ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่
ผู้วิจัย:	พระมหายุทธนา นรเชฏโฐ, ดร. ดร. จุฑารัตน์ ทองอินจันทร์
ส่วนงาน:	คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ปีงบประมาณ:	๒๕๖๑
ทุนอุดหนุนการวิจัย:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาการประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในระดับหมู่บ้าน ๒) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่ดำเนินการอยู่ในหมู่บ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่ ๓) เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจสำหรับหมู่บ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่ โดยใช้วิธีการศึกษาวิจัยแบบผสมวิธี คือผสมผสานรูปแบบการวิจัยระหว่างการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในภาคสนาม ๓ ขั้นตอนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัย พบว่า การประยุกต์หลักการเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในระดับหมู่บ้าน ให้ความสำคัญต่อการพึ่งพาตนเองใน ๓ ระดับ ได้แก่ การพึ่งตนเองในระดับครอบครัว การพึ่งตนเองในระดับกลุ่ม และการพึ่งตนเองในระดับชุมชน การดำเนินกิจกรรมที่พอดีเหมาะสมกับตนเอง ไม่ใหญ่เกินไป เป็นไปได้และสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในหมู่บ้าน ทั้งในระดับครัวเรือนและหมู่บ้าน สภาพปัจจุบันของการพัฒนาเศรษฐกิจของคนในหมู่บ้านแห่งนี้ เป็นการพัฒนารูปร่างเศรษฐกิจในระดับครอบครัว โดยอาศัยการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ปัญหาที่มีผลต่อการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ๑) ปัญหาด้านแหล่งน้ำ ๒) ปัญหาด้านการผลิตและการจัดการผลผลิตขาดความสมดุล ๓) ปัญหาด้านงบประมาณ รูปแบบการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงมี ๒ รูปแบบ คือ การประยุกต์ตามศักยภาพของตนเองภายในระดับครัวเรือน และการประยุกต์ตามศักยภาพในระดับกลุ่ม องค์ประกอบที่มีผลต่อความสำเร็จในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ผู้นำ แรงงาน เป้าหมาย จิตอาสา และการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

Research Title: Application of the Concept of King's Sufficiency Economy Philosophy for Development of Community Economy: A Case Study of Ban Thungsri, Thungsri Sub-District, Rongkwang District, Prae Province

Researchers: Phramaha Yutthana Narajettho, Dr.
Dr. Jutharat Thonginjan

Department: Faculty of Buddhism,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Fiscal Year: 2561 / 2017

Research Scholarship Sponsor: Mahachulalongkornrajavidyalaya University

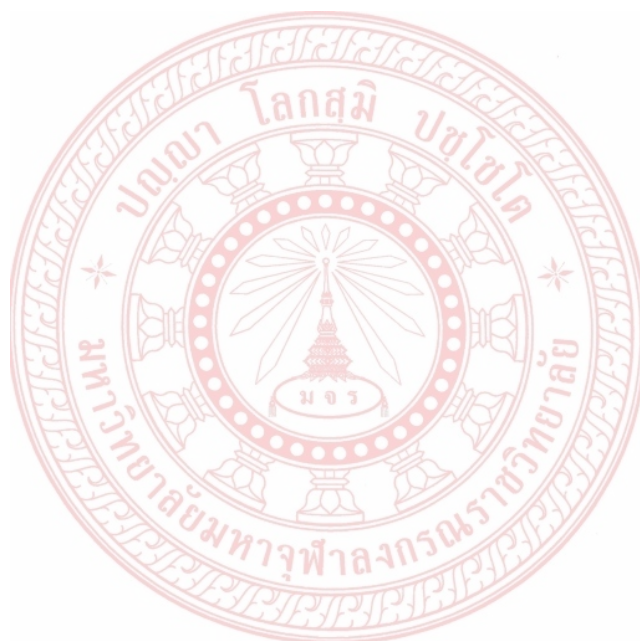

ABSTRACT

This research project had three objectives: - 1) to study application of the concept of King's sufficiency economy philosophy for development of community economy in the village, 2) to study current situations and problems of development of community economy in Ban Thungsri, Thungsri sub-district, Rongkwang district, Prae province, and 3) to present the model of development of community economy according to the concept of sufficiency economy philosophy. Research methodology are mixed among documentary research and field qualitative research following up the research objectives.

From the research, it was found that application of the concept of King's sufficiency economy philosophy for development of community economy in the village are emphasized on self-reliance into three levels, i.e. family's self-reliance, group's self-reliance, and community's self-reliance. Proper activities of applications of peoples in this village are balanced in their daily lives both of family and village. The current situation of economy development of peoples in this village is emphasized on the family's levels with farmers of them. Their problems effected to applying the

sufficiency economy philosophy are of water problem, production problem, and scholarship problem. In the last one, the model of application of this philosophy has two kinds: Application of them into families and groups level. The factors of success about it consisted of: Leaders, labors, goals, spirit mind, and continuous activities of each group in the village.

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยนี้ สำเร็จได้ด้วยดีภายในระยะเวลาที่กำหนดของปีงบประมาณ ๒๕๖๑ ด้วยความช่วยเหลือจากผู้มีพระคุณหลายท่านด้วยกัน ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมาในความช่วยเหลือและเมตตาอนุเคราะห์ของท่านเหล่านี้ ประกอบด้วย ท่านอาจารย์เจ้าคุณพระสุวรรณเมธาภรณ์, ผศ. รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ ในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิ พระสุธีรัตนบัณฑิต (อาทิตย์ อาภากร), รศ.ดร. ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ, รศ. ดร., รศ. ดร. โกนิษฐ์ ศรีทอง ดร. อำนวย บัวศิริ ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ช่วยตรวจและให้คำแนะนำในการปรับปรุงรายงานวิจัยฉบับนี้เป็นอย่างดี บุคคลที่สำคัญยิ่งจากพื้นที่วิจัยครั้งนี้ คือนายธีรวัฒน์ ต๊ะวิภาผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๓ บ้านทุ่งศรี และชาวบ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องวาง จังหวัดแพร่ทุกคน ที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลในขณะและผู้วิจัยเข้าพื้นที่สัมภาษณ์ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล และการประชุมกลุ่มเพื่อระดมความคิดเห็นรับฟังความคิดเห็นจากคนในหมู่บ้าน

นอกจากนี้ ยังมีบุคลากรของสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ที่มีส่วนในความสำเร็จของงานวิจัยเล่มนี้ ประกอบด้วย พระมหาชุตินันท์ อภินนโท ผู้อำนวยการส่วนงานวางแผนและส่งเสริมงานวิจัย, พระมหาเสรีชน นริสสร ผู้อำนวยการส่วนงานบริหาร, พระมหาสมยศ สุทธิศิริ ผู้ตรวจรูปแบบ, พระมหาเกรียงศักดิ์ กิตติปัญญา, ดร. คุณธนันท์รัฐ ประเสริฐศิลป์ นักจัดการทั่วไปและรองผู้อำนวยการสถาบันฯ, คุณบัณฑิตภัทร์ สายบุตร นักวิจัย, และคุณวันเฉลิม แสนกำ นักจัดการทั่วไป

ในที่สุดนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ท่านอาจารย์พระมหาสุรศักดิ์ ปัจจนตเสโน, ดร. รองคณบดีคณะพุทธศาสตร์ ที่สนับสนุนและเป็นกำลังใจในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี และคุณโยมพ่อ ร.ต.ท. ทวี สุกุลทองดี ที่สนับสนุนและช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากพื้นที่วิจัยอย่างดีด้วยจิตใจที่ประกอบด้วยเมตตาธรรม

ด้วยความปรารถนาดี

พระมหายุทธนา นรเชษฐ (ศิริวรรณ), ดร.

ดร. จุฑารัตน์ ทองอินจันทร์

๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ง
สารบัญ.....	จ
สารบัญตารางและแผนภูมิ.....	ช
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ.....	ซ
บทที่ ๑ บทนำ.....	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	๔
๑.๓ ปัญหาของการวิจัย.....	๔
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย.....	๔
๑.๕ นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย.....	๕
๑.๖ กรอบแนวความคิดของการวิจัย.....	๖
๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	๖
บทที่ ๒ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๗
๒.๑ เอกสารที่เกี่ยวข้อง.....	๗
๒.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๒๒
๒.๓ หลักการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนระดับหมู่บ้าน.....	๓๐
๒.๓ สรุป.....	๓๘
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย.....	๔๐
๓.๑ รูปแบบการวิจัย.....	๔๑
๓.๒ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)	๔๓
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	๔๓

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	๔๓
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล.....	๔๔
๓.๖ การนำเสนอผลการวิจัย.....	๔๔
๓.๗ ระยะเวลาในการทำวิจัย.....	๔๕
๓.๘ ปัจจัยที่เอื้อต่อการวิจัย.....	๔๖
๓.๙ แบบสอบถามการวิจัย.....	๔๗
๓.๑๐ ข้อมูลพื้นที่การวิจัย.....	๕๑

บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....๖๔

๔.๑ ข้อมูลทั่วไป.....	๖๔
๔.๒ ผลการวิจัย.....	๖๗
๔.๓ องค์ความรู้จากการวิจัย.....	๗๕
๔.๔ สรุป.....	๗๖

บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผลและเสนอแนะ.....๗๘

๕.๑ สรุปผลการศึกษา.....	๗๘
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย.....	๘๑
๕.๒ ข้อเสนอแนะ.....	๘๓

บรรณานุกรม.....๘๗

ภาคผนวก ก บทความวิจัย	๙๑
ภาคผนวก ข กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์.....	๑๑๕
ภาคผนวก ค ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางไว้ และกิจกรรมที่ได้ดำเนินการมา และผลที่ได้รับ.....	๑๑๘
ภาคผนวก ง ตัวอย่างแนวคำถามสำหรับการวิจัย.....	๑๒๒
ภาคผนวก จ ภาพกิจกรรมการวิจัย.....	๑๓๑
ภาคผนวก ฉ แบบสรุปโครงการวิจัย.....	๑๔๕
ภาคผนวก ช ประวัติคณะผู้วิจัย.....	๑๕๒

สารบัญตารางและแผนภูมิ

ตารางที่ ๓.๗ แผนการบริหารและแผนการดำเนินงานตลอดโครงการวิจัย.....	๕๖
แผนภูมิที่ ๑.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย.....	๖
แผนภูมิที่ ๔.๒ รูปแบบการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนา เศรษฐกิจของชุมชน.....	๗๘
แผนภูมิที่ ๔.๓ จุดเด่นและโอกาสการพัฒนาหมู่บ้านตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	๘๐

คำอธิบายสัญลักษณ์และอักษรย่อ

อักษรย่อชื่อคัมภีร์

ก. คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก ในรายงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยได้อ้างอิงข้อมูลพระไตรปิฎก ภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปี ๒๕๐๐ และพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙ โดยรูปแบบการย่อขึ้นต้นด้วยอักษรย่อคัมภีร์ เล่ม/ข้อ/หน้าจากคัมภีร์ เช่น วิ.มทา. (ไทย) ๑/๑๓๓/๑๓๕ หมายถึง วินัยปิฎก มหาวิภังค์ พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ ๑ ข้อที่ ๑๓๓ หน้า ๑๓๕ เป็นต้น ดังนี้

พระสุตตันตปิฎก

ที.สี. (บาลี)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	สีลวคคพาลี	(ภาษาบาลี)
ที.สี. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	สีลวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ม. (บาลี)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวคคพาลี	(ภาษาบาลี)
ที.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ปา. (บาลี)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฎีกวคคพาลี	(ภาษาบาลี)
ที.ปา. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฎีกวรรค	(ภาษาไทย)
ม.อุ. (บาลี)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	อุปริปณาสกพาลี	(ภาษาบาลี)
ม.อุ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	อุปริปณาสก	(ภาษาไทย)
อง.สตตค. (บาลี)	=	สุตตันตปิฎก	องคคตตรนิกาย	สตตคณิปาตพาลี	(ภาษาบาลี)
อง.สตตค. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	องคคตตรนิกาย	สตตคณิปาต	(ภาษาไทย)
ขุ.ธ. (บาลี)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ธมมปทพาลี	(ภาษาบาลี)
ขุ.ธ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ธรรมบท	(ภาษาบาลี)

ข. คำย่อชื่อคัมภีร์อรรถกถา ในรายงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยได้อ้างอิงจากคัมภีร์อรรถกถา ภาษาไทย “ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๕๓” โดยรูปแบบการย่อขึ้นต้นด้วยอักษรย่อคัมภีร์ เล่ม/ข้อ/หน้า เช่น ที.ม.อ. (ไทย) ๓/ ๔๙- ๖๒/๑๙๖ หมายถึง ทีฆนิกาย สุมังคลวิลาสินี มหาวรรคอรรถกถา เล่มที่ ๓ ข้อที่ ๔๙- ๖๒ หน้า ๑๙๖ ดังนี้

อรรถกถา พระอภิธรรมปิฎก

อภิ.สง. อ. (บาลี)	=	อภิธรรมปิฎกธมมสังคณิปาลี	อภฺฐกถา	(ภาษาบาลี)
อภิ.สง. อ. (ไทย)	=	อภิธรรมปิฎก	ธมสังคณีนอรรถกถา	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่ในปัจจุบัน ได้ส่งผลกระทบต่อประชาชนในทุกภาคส่วนของสังคม แม้จะมีความพยายามจากรัฐบาลและหลายภาคส่วนในสังคมพยายามหาทางแก้ไขปัญหารวมกันอยู่ แต่ดูเหมือนว่า การดำเนินนโยบายและวิธีการในแก้ปัญหาเป็นการแก้ปัญหาด้วยมิติทางการเมือง โดยมีผลประโยชน์ของพรรคการเมือง ของกลุ่มที่สนับสนุนแอบแฝงอยู่เบื้องหลัง และมีประชาชนเป็นฐานเสียง สนับสนุนในการดำรงอยู่ในอำนาจและการแสวงหาผลประโยชน์ของกลุ่มตนต่อไป ดังนั้น ความสัมพันธ์ที่เป็นไปอยู่ระหว่างประชาชนกับนักการเมือง นักการเมืองกับข้าราชการ หรือข้าราชการกับประชาชน จึงมีลักษณะเป็นเชิงอุปถัมภ์ (Patronize) การมีผลประโยชน์ต่างตอบแทนแก่กันและกัน การมุ่งหวังสร้างเครือข่ายอำนาจทางการเมือง ตลอดจนการใช้เงินเป็นเครื่องมือในการก้าวสู่อำนาจทางการเมืองของตนเอง และการสร้างความชอบธรรมแก่กลุ่มของตนด้วยการกล่าวหาฝ่ายตรงข้ามในทางที่เสียหาย ทำให้ภาพลักษณ์ของการพัฒนาที่เป็นไปอยู่ปรากฏออกมากลายเป็นว่า ยิ่งพัฒนาไปประเทศชาติยิ่งประสบปัญหาและประชาชนส่วนใหญ่ก็ยิ่งอ่อนแอ ไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ต้องรอคอยการช่วยเหลือจากภาครัฐเพียงอย่างเดียว

ท่ามกลางสภาพการณ์ของปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าว ได้มีการนำเสนอแนวคิดและแนวทางการพัฒนาประเทศที่เน้นการพึ่งพาตนเอง ความพอประมาณ ความถูกต้อง ความมีเหตุมีผล ตามระบบเศรษฐกิจที่เรียกว่า ‘ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง’ (Sufficiency Economy Philosophy) ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ขึ้นมา ภายหลังจากที่ประเทศประสบปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจอย่างรุนแรงในปี พ.ศ. ๒๕๔๐^๑ เพื่อเป็นทางเลือกหนึ่งสำหรับการดำเนินชีวิต และพัฒนาความเป็นอยู่ของคนไทยภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แต่ดูเหมือนว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะได้รับการตีความอย่างจำกัด หมายถึงเฉพาะการดำเนินชีวิตของเกษตรกรที่มีฐานะความเป็นอยู่ที่

^๑คำว่า ‘เศรษฐกิจพอเพียง’ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้ตรัสไว้ครั้งแรกตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๑๗ ในวโรกาสที่เสด็จพระราชดำเนินพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๗, ดูในแหล่งที่มา [ออนไลน์]. www.Sa.ku.ac.th/king-spku/2517-1.htm (ประมวลพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัส) [เข้าถึงข้อมูล ๑๘ กันยายน ๒๕๖๐].

ยากจน หรือสังคมเกษตรกรรมที่ห่างไกลความเจริญหรือสังคมชนบทเท่านั้น ส่วนคนในสังคมเมือง สังคมในภาคอุตสาหกรรม หรือสังคมภาคบริการโดยทั่วไป แทบจะไม่ให้ความสำคัญต่อคำว่า ‘เศรษฐกิจพอเพียง’ (Sufficiency Economy) นี้เลย ทั้ง ๆ ที่เป็นนโยบายที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมา ตั้งแต่แผนที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๔๔-๒๕๔๙) เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบัน^๒ และได้มีการกำหนดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้ไว้ เป็นแนวนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดินใน มาตราที่ ๗๕ แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับที่ ๒๐ พ.ศ. ๒๕๖๐ ดังข้อความว่า

มาตรา ๗๕ รัฐพึงจัดระบบเศรษฐกิจให้ประชาชนมีโอกาสได้รับประโยชน์จากความ เจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไปพร้อมกันอย่างทั่วถึง เป็นธรรม และยั่งยืน สามารถพึ่งพาตนเองได้ตาม ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ขจัดการผูกขาดทางเศรษฐกิจที่ไม่เป็นธรรม และพัฒนา ความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประชาชนและประเทศ...^๓

จากข้อความในกฎหมายรัฐธรรมนูญนี้ แสดงให้เห็นว่า ในจัดการและการพัฒนาระบบ เศรษฐกิจของประเทศชาตินั้น รัฐต้องให้ความสำคัญต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในฐานะเป็นแนวคิด เป็นหลักการ และเป็นเป้าหมายในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เพื่อให้ประชาชนในทุกภาคส่วน ได้รับผลประโยชน์จากระบบเศรษฐกิจอย่างเท่าเทียมกัน และเพื่อให้ประชาชนมีความเข้มแข็งในด้าน เศรษฐกิจ สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างเป็นรูปธรรมและอย่างยั่งยืน

การกำหนดไว้เช่นนี้ เพื่อเป็นนโยบายในการบริหารประเทศของรัฐบาลและให้พรรค การเมืองทั้งหลายใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายของพรรค อย่างไรก็ตาม ปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง คนในสังคมส่วนใหญ่ยังให้ความสำคัญน้อยและมีการประยุกต์ใช้ในวงจำกัด แม้จะมีการกล่าว อ้างถึงในแนวนโยบายแห่งรัฐมาตลอดระยะเวลาไม่ต่ำกว่า ๔๐ ปีก็ตาม จึงกล่าวได้ว่า การกล่าวถึง ความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง ของนักการเมือง ของนักวิชาการหรือของข้าราชการทั้งหลาย เป็น เพียงวาทกรรมอย่างหนึ่ง ที่ถูกนำมากล่าวถึงในเวทีการสัมมนาต่าง ๆ เพื่อแสดงให้เห็นว่าตนเอง สนับสนุนระบบเศรษฐกิจพอเพียง แต่ความจริงแล้ว การบริหาร การพัฒนาประเทศ และการดำเนิน ชีวิตของคนทั่วไปในสังคมไม่ได้สอดคล้องตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้นัก เพราะยังมีปัญหาหลายที่ เกิดขึ้น เช่น การทุจริตประพฤติมิชอบของข้าราชการทั้งนักการเมืองและข้าราชการประจำ การทุจริต

^๒สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, **สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๙**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๔๒), ตลอดทั้งเล่ม.

^๓รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐, (กรุงเทพมหานคร : ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๑๓๔ ตอนที่ ๔๐ ก ๖ เมษายน ๒๕๖๐), หน้า ๑๙.

ในโครงการต่างๆ ของภาครัฐ การทุจริตเชิงนโยบาย การใช้จ่ายงบประมาณที่ไม่คุ้มค่า การใช้จ่ายผิดประเภท การใช้จ่ายงบประมาณเพื่อเอื้ออำนาจต่อกลุ่ม พวกพ้องและฐานเสียงทางการเมือง การดำเนินชีวิตที่ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือยของชนชั้นกลางและชนชั้นสูง ปัญหาหนี้สินของข้าราชการชั้นผู้น้อย เป็นต้น

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลักปรัชญาหรือแนวคิดทางเศรษฐกิจ ที่เน้นให้รู้จักพอเพียง พอประมาณ มีเหตุผล มีความรู้และมีคุณธรรม ซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักการความรู้จักประมาณในพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า มัตตัญญูตา หรือ สมชีวิตา ที่เป็นหลักปรัชญา ที่เน้นการพัฒนาตนเองของปัจเจกบุคคลและสังคม เพื่อให้มีความเข้มแข็ง พึ่งตนเอง ทั้งในระดับบุคคลและสังคม โดยเฉพาะระดับบุคคลให้มีความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้อย่างมั่นคงถาวร จากระดับโลกียธรรมถึงโลกุตระธรรมได้ ดังจะเห็นได้จากหลักแห่งการสร้างที่พึ่งแก่ตนเองในพระพุทธศาสนา ๑๐ ประการ (นาถกรณธรรม ๑๐) ในพระพุทธศาสนาเป็นกระบวนการพัฒนาตนเองไปตามลำดับจากระดับศีลไปจนถึงระดับสติปัญญา ซึ่งทำให้เห็นว่า การพึ่งตนเองในพระพุทธศาสนาไม่ได้มีเป้าหมายเพียงเพื่อความอยู่ดีกินดี ความพอเพียง ความพอประมาณตามแบบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แต่มีเป้าหมายสูงสุดคือการพัฒนาตนเองให้เข้าถึงอิสระคือการสิ้นไปแห่งกิเลสอาสวะทั้งหลาย คือการเป็นพระอรหันต์หรือการบรรลุพระนิพพานอันเป็นที่ดับไปแห่งกิเลสอาสวะทั้งปวง ซึ่งเป็นอุดมการณ์อันสูงสุดในทางพระพุทธศาสนา ตามหลักการที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ในโอวาทปาติโมกข์ในคราวที่ประชุมพระสงฆ์สาวกจำนวน ๑,๒๕๐ รูป โดยมีได้นัดหมาย ณ วัดพระเวฬุวัน เมืองราชคฤห์ แคว้นมคธ ชมพูทวีป เพื่อประกาศหลักการ อุดมการณ์ และวิธีการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่พระสงฆ์สาวกที่ว่า “พระพุทธเจ้าทั้งหลาย กล่าวพระนิพพานว่าเป็นสิ่งที่ยอดเยี่ยมหรือเป็นบรมธรรม”^๔

แม้ว่า หลักการและวิธีการแห่งปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะมีความสำคัญและมีสอดคล้องกับหลักพุทธธรรมในพระพุทธศาสนา แต่ในระดับของหมู่บ้าน ชุมชนหรือสังคมของประเทศไทยยังไม่มี การนำมาประยุกต์ใช้ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนในสังคมไทยอย่างจริงจัง เพราะระบบเศรษฐกิจส่วนใหญ่ของประเทศทั้งในเมืองและชนบท ทั้งในภาคเกษตรกรรมและภาคอุตสาหกรรมล้วนแต่เป็นไปเพื่อตอบสนองความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจตามระบบทุนนิยม และถูกครอบงำด้วยกลไกตลาด ดังนั้น ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาวิเคราะห์ในพื้นที่วิจัยว่า การประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในระดับหมู่บ้านเป็นอย่างไร สภาพปัจจุบันของหมู่บ้าน และปัญหาการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่ดำเนินการอยู่ในหมู่บ้านทุ่ง

^๔ ดูใน ที.ม. (บาลี) ๑๐/๕๔/๕๗, ที.ม. (ไทย) ๑๐/๕๔/๔๘.

ศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องวาง จังหวัดแพร่มีอะไรบ้าง การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน ในระดับพื้นที่คือหมู่บ้านหรือ ชุมชน เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนนั้นควรเป็นอย่างไร หลักการและรูปแบบการประยุกต์ใช้หลัก เศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนที่พึงประสงค์ แก่สังคมไทยควรเป็นอย่างไร มีความ สอดคล้องหรือเป็นไปตามหลักการเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่ ซึ่งคาดว่า การศึกษาวิจัย เรื่อง หลักการ ประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนบ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่อง กวาง จังหวัดแพร่ครั้งนี้ จะช่วยให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับหลักการประยุกต์หลักเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อ การพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม และจะช่วยให้คนในสังคมไทยได้ตระหนักถึง ความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงยิ่งขึ้น

๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาการประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจ ชุมชนในระดับหมู่บ้าน

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่ดำเนินการอยู่ใน หมู่บ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องวาง จังหวัดแพร่

๑.๒.๓ เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับหมู่บ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องวาง จังหวัดแพร่

๑.๓ ปัญหาการวิจัย

๑.๓.๑ การประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจ ชุมชนในระดับหมู่บ้าน เป็นอย่างไรบ้าง ?

๑.๓.๒ สภาพปัจจุบัน และปัญหาการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่ดำเนินการอยู่ในหมู่บ้านทุ่ง ศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องวาง จังหวัดแพร่ เป็นอย่างไรบ้าง ?

๑.๓.๓ รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับ หมู่บ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องวาง จังหวัดแพร่ ควรเป็นอย่างไรบ้าง ?

๑.๔ ขอบเขตการศึกษาวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาแนวคิดและหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การ ประยุกต์ใช้หลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านพื้นที่/กลุ่มตัวอย่าง สัมภาษณ์บุคคลสำคัญ และทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในหมู่บ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องวาง จังหวัดแพร่ จำนวน ๓๐ คน เช่น เจ้าอาวาส วัด ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน สมาชิกกลุ่มต่างๆ ในหมู่บ้าน เป็นต้น

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านระยะเวลา

รอบปีงบประมาณ ๒๕๖๑ (ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๐ - ๓๐ กันยายน ๒๕๖๑)

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

หลักการ (Principles) หมายถึง สาระสำคัญที่มีอยู่หรือที่กำหนดวางไว้เพื่อเป็นเป้าหมายแนวทาง การปฏิบัติอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อให้สะดวกต่อการปฏิบัติตามของผู้ที่นำไปปฏิบัติให้เป็นอย่างเป็นรูปธรรม

รูปแบบ (Model) หมายถึง รูปแบบเฉพาะในการพัฒนาเศรษฐกิจของคนในชุมชน ที่เกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในทุกขั้นตอน

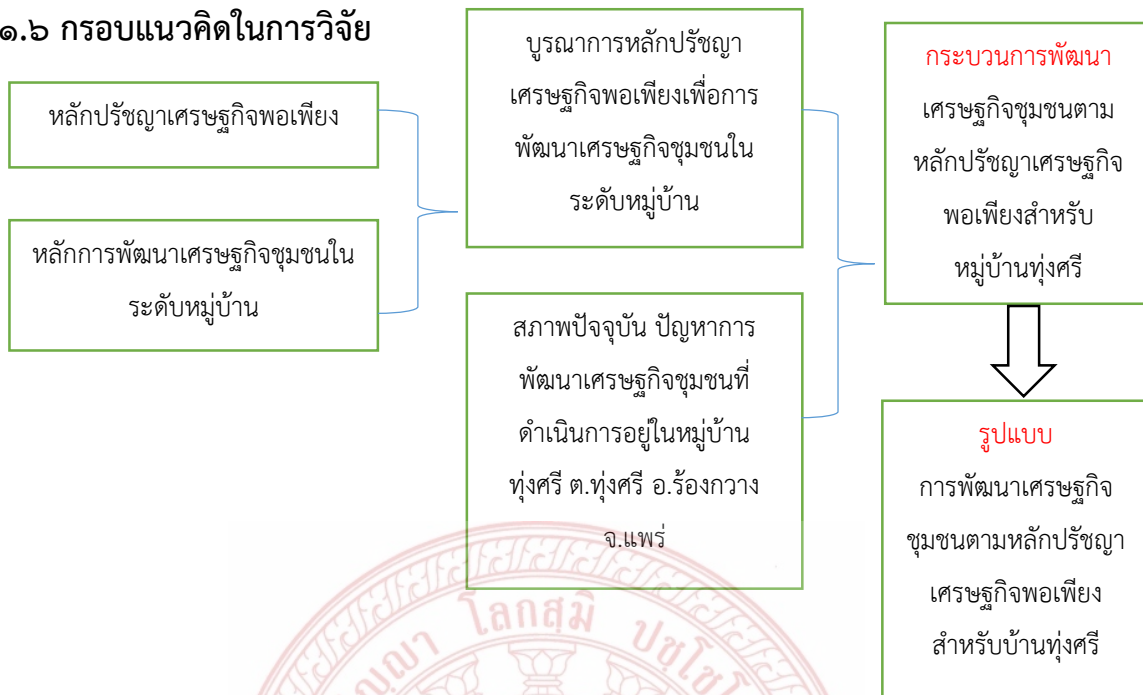
การประยุกต์ (Application) หมายถึง การนำเอาหลักการ และรูปแบบที่มีอยู่แล้วไปสู่ การปฏิบัติตามความเหมาะสมของแต่ละคน

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy Philosophy) หมายถึง ปรัชญาเศรษฐกิจที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช ในหลวงรัชกาลที่ ๙ ได้พระราชทานไว้เป็นแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศชาติและประชาชน เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองและพัฒนาตนเองได้อย่างยั่งยืน

เศรษฐกิจชุมชน (Community Economy) หมายถึง กิจกรรมทางเศรษฐกิจของคนในชุมชน ที่ดำเนินการร่วมกันอย่างเป็นระบบ โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบและได้ผลประโยชน์ร่วมกันอย่างเป็นธรรม

ชุมชน (Community) หมายถึง ชุมชนบ้านทุ่งศรี หมู่ที่ ๓ ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องวาง จังหวัดแพร่

๑.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภูมิที่ ๑.๖ : แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๗.๑ ด้านวิชาการ นักวิชาการ หน่วยงานราชการ พระสงฆ์ และผู้นำศาสนาอื่นๆ ในพื้นที่สามารถนำเอาผลการศึกษาค้นคว้าไปใช้เป็นแนวทางการขับเคลื่อน การส่งเสริม การสร้างสรรค์กิจกรรม การดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่อื่นได้

๑.๗.๒ ด้านสังคมและชุมชน คนในหมู่บ้าน/ชุมชน/สังคมอื่น ๆ ตลอดจนองค์ประกอบภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคม ได้เข้าใจและสามารถถอดบทเรียนและประสบการณ์จากหมู่บ้านทุ่งศรีครั้งนี้ ไปเป็นแบบอย่างสำหรับการอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นรูปธรรม

๑.๗.๓ ด้านนโยบาย หน่วยงานในส่วนกลาง ระดับกระทรวง กรม และในส่วนภูมิภาคคือระดับจังหวัด สามารถบูรณาการหลักการที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดนโยบาย หรือแผนในการพัฒนาจังหวัด ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนามาตรฐานชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในแต่ละหมู่บ้านได้อย่างชัดเจน

๑.๗.๔ ด้านการประยุกต์ใช้ หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้นำหมู่บ้าน/สังคมต่าง ๆ สามารถประยุกต์หรือปรับใช้ หลักการบูรณาการที่ได้จากงานวิจัยครั้งนี้ ไปเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้คนในชุมชน/สังคมให้มืออย่างแพร่หลายทั่วทั้งประเทศได้ อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะในหมู่บ้านที่เป็นเป้าหมายของโครงการนี้โดยตรง

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในบทที่ ๒ จะได้รวบรวมและสังเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง หลักการของเศรษฐกิจของชุมชน แนวทางการประยุกต์ใช้หลักการของปรัชญาเศรษฐกิจเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๒.๑ เอกสารที่เกี่ยวข้อง

๒.๑.๑ ความหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ความหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์กับหลักการพึ่งตนเองอย่างสำคัญ เพราะจากความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficient Economy) ที่มีความสัมพันธ์กับการพึ่งตนเองไว้ว่า หมายถึง “เศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเองได้ ให้มีความพอเพียงกับตัวเอง (Self-Sufficiency) อยู่ได้โดยไม่ต้องเดือดร้อน โดยต้องสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อน คือตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ ไม่ได้มุ่งหวังแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจให้เจริญเติบโตรวดเร็วแต่เพียงอย่างเดียว...”^๑

เมื่อพิจารณาจากความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง จึงสามารถสรุปได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การอุ้มชูตัวเองได้ การอยู่ได้ด้วยศักยภาพของตนเอง การมีปัจจัยสำคัญในการดำรงชีพที่เพียงพอกับตนเอง การอยู่ได้โดยไม่ต้องพึ่งพาคนอื่น ปัจจัยที่สำคัญในการดำรงชีพตามแนวคิดนี้ ได้แก่ ข้าว ต้องมีข้าวเพียงพอต่อการบริโภคตลอดปี การมีแหล่งน้ำที่เพียงพอต่อการอุปโภคบริโภค และที่ดินสำหรับทำการเพาะปลูกและเป็นที่อยู่อาศัย นอกจากนี้ยังต้องมีความรู้ความเข้าใจ มีความสามารถในการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อช่วยเพิ่มผลผลิต การรวมกลุ่มกันในแบบสหกรณ์ และการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการหรือเอกชนอีกด้วย จึงจะสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

^๑ สำนักงาน กปร., ๖๐ ปี ครองราชย์ ประโยชน์สุข ประชาชนภักดิ์, เศรษฐกิจพอเพียง ปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงชีวิต, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงาน กปร., ๒๕๕๐), หน้า ๑๓.

ประเภทของความพอเพียงมีความสัมพันธ์กับการพึ่งตนเองของชุมชน ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น ๕ ประเภทตามหลักการพึ่งตนเองในทางสังคมวิทยา^๒ คือ

- ๑) การพึ่งตนเองทางด้านจิตใจ หมายถึงการมีสภาพจิตใจที่กล้าแข็ง มั่นคง เพื่อที่จะสามารถต่อสู้กับปัญญาอุปสรรคต่าง ๆ ทั้งการเลี้ยงชีพ การพัฒนาชีวิตให้เจริญก้าวหน้า การยึดมั่นปฏิบัติตามหลักทางสายกลางหรือมัชฌิมาปฏิปทา
- ๒) การพึ่งตนเองทางด้านเทคโนโลยี หมายถึงการมีปริมาณและคุณภาพของเทคโนโลยีทางวัตถุ เช่น เครื่องไม้ เครื่องมือ เครื่องจักรกล และเทคโนโลยีทางสังคม เช่น การจัดวางโครงการ การจัดการ เป็นต้น การรู้จักใช้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้หรือประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม
- ๓) การพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจ หมายถึง ความสามารถในการประกอบอาชีพ การเลี้ยงชีพของตนเองให้ดำรงอยู่ได้อย่างปกติไม่เดือดร้อนด้วยปัจจัย ๔ และปัจจัยที่สำคัญอื่นที่มีความสำคัญต่อการประกอบอาชีพโดยเฉพาะแหล่งน้ำ ที่ดิน มีความพร้อม มีความสมบูรณ์
- ๔) การพึ่งตนเองทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึงความสามารถในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และความสามารถในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้ดำรงอยู่ไม่ให้เกิดเสื่อมเสียไปจนหมดสิ้นหรือไม่ให้เสียสมดุลทางธรรมชาติ
- ๕) การพึ่งตนเองทางด้านสังคม หมายถึงการที่คนกลุ่มหนึ่งมีความเป็นปึกแผ่นเหนียวแน่น มีผู้นำที่มีประสิทธิภาพ สามารถนำกลุ่มคนเหล่านี้ให้ดำเนินการใด ๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายด้วยตนเองหรือสามารถหาความช่วยเหลือจากภายนอกเข้ามาช่วยทำให้ชุมชนพึ่งตนเองได้^๓

การพึ่งตนเองทั้ง ๕ ประเภทนี้อาจมีความหมายครอบคลุมถึงองค์ประกอบของความพอเพียงในการเป็นอยู่ในทุกส่วนของสังคม แต่ความจริงแล้ว ความพอเพียงนั้นยังมีอีกหลายประเภท เช่น ความพอเพียงด้านพลังงาน ความพอเพียงด้านสาธารณสุข ความพอเพียงด้านแรงงาน ความพอเพียงด้านการผลิตและปัจจัยการผลิต เป็นต้น ความพอเพียงในด้านเหล่านี้ ทำให้ชุมชนหรือหมู่บ้าน

^๒สัญญา สัญญาวิวัฒน์, ทฤษฎีสังคมวิทยา : การสร้าง การประเมินค่า และการประยุกต์ใช้, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๒๘ - ๒๙.

^๓“เศรษฐกิจพอเพียง”, แหล่งที่มา [ออนไลน์]. Www. 3armyarea-rta.com, ข้อมูลศูนย์ประชาสัมพันธ์ ศูนย์ปฏิบัติการกองทัพอากาศที่ ๓ (ศปส.ศปก.ทก.3) [เข้าถึงข้อมูล ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๐].

ในทุกภูมิภาคของไทยยังสามารถพึ่งพาตนเองได้ แม้เมื่อมีเหตุการณ์ความผันผวนเกิดวิกฤติทางด้านเศรษฐกิจขึ้นในระดับมหภาค (Macro Sector) ของประเทศ เช่น วิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ที่เรียกว่า เศรษฐกิจฟองสบู่ (Bubble Economy) แตก ในปี พ.ศ. ๒๕๔๐ และการเข้าขอรับความช่วยเหลือทางการเงินจากองค์การการเงินระหว่างประเทศ (International Money Fund) ก็สามารถดำรงอยู่ได้ ไม่ได้รับผลกระทบมากนัก หรือได้รับผลกระทบแต่ไม่ถึงขั้นล่มละลายไปจนไม่สามารถพึ่งตนเองได้ เพราะครัวเรือนในชุมชนส่วนใหญ่ไม่ได้ถูกดึงเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจในระดับมหภาคทั้งหมด จะมีเฉพาะบุตรหลานที่ไปทำงานในภาคอุตสาหกรรมและบริการเท่านั้นที่ได้รับผลกระทบค่อนข้างมาก เพราะต้องถูกเลิกจ้าง ต้องตกงานและกลับไปสู่งานในภาคเกษตรกรรมเหมือนเดิม จึงเห็นได้ว่า ภาคเกษตรกรรมเป็นที่พึ่งพื้นฐานสำคัญของชุมชนไทย ที่เป็นกำแพงป้องกันผลกระทบที่จะพึงมีต่อชุมชนที่มาจากปัจจัยภายนอก อันเนื่องมาจากความผันผวน ความไม่แน่นอนของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมอุตสาหกรรม

หลักการประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ถ้าพิจารณาจากหลักการของทฤษฎีใหม่ทั้ง ๓ ขั้นตอน^๔ ได้แก่ ๑) ขั้นต้น เป็นขั้นของการจัดสรรพื้นที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ในระดับครอบครัว ๒) ขั้นที่สอง เป็นขั้นทฤษฎีใหม่แบบก้าวหน้า เน้นการรวมกลุ่มเป็นสหกรณ์ เพื่อสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน และ ๓) ขั้นที่สาม เป็นขั้นของทฤษฎีใหม่ในระดับขั้นก้าวหน้าอีก เน้นการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานหรือองค์กรภายนอกแล้ว เพื่อสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานภายนอก สามารถกล่าวได้ว่า การพึ่งตนเองตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมี ๓ ประเภทหรือ ๓ ระดับ ได้แก่ การพึ่งตนเองในระดับครอบครัว การพึ่งตนเองในระดับกลุ่ม และการพึ่งตนเองในระดับชุมชน การพึ่งตนเองในระดับครอบครัว เน้นไปที่ความพยายามในการสร้างความแข็งแกร่งให้เกิดขึ้นในระดับครัวเรือน จนสามารถพึ่งตนเองด้านปัจจัยที่สำคัญต่อการดำรงชีพก่อน ได้แก่ การมีข้าวสำหรับบริโภคตลอดปี การมีน้ำและแหล่งน้ำใช้ในการเพาะปลูกข้าวและพืชผล การมีที่ดินเพียงพอ เพื่อใช้ในการเพาะปลูกข้าว การปลูกพืชสวน ไม้ผล การเลี้ยงสัตว์ การมีที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม และการมีความรู้ความสามารถในการจัดทรัพยากรที่มีอยู่ภายในครอบครัวให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ตนเอง ส่วนการพึ่งตนเองในระดับกลุ่ม เน้นความเข้มแข็งของคนในชุมชนด้วยการรวมกลุ่มในรูปแบบสหกรณ์ เพื่อทำงานด้านผลิต การตลาด การเป็นอยู่ และกิจกรรมอื่น ๆ ที่มีส่วนสำคัญที่ส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งภายใน เช่น การจัดสวัสดิการ การศึกษา สังคมและศาสนา ร่วมกัน ขณะที่การพึ่งตนเองในระดับชุมชน เน้นความแข็งแกร่งของครอบครัวและกลุ่มภายในชุมชนอย่างยั่งยืน ด้วยการติดต่อกับภายนอก เช่น

^๔ดูรายละเอียดในสำนักงาน กปร., ๖๐ ปีครองราชย์ ประโยชน์สุข ประชาชนราษฎร์, ทฤษฎีใหม่ ชีวิตที่พอเพียง, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงาน กปร., ๒๕๕๐), ตลอดทั้งเล่ม.

สถาบันการเงิน ธนาคาร บริษัทเอกชน หน่วยงานราชการ เป็นต้น เพื่อขอรับการสนับสนุนด้านเงินทุน การกระจายสินค้าและบริการ ความรู้ในการผลิต การบริหารจัดการผลผลิตให้ได้มาตรฐาน และการสร้างเครือข่ายประสานงานร่วมกับกลุ่มเกษตรกรในชุมชนอื่นหรือจังหวัดอื่น ซึ่งหลักการพึ่งตนเองใน ๓ ระดับนี้ ได้ปรากฏอย่างชัดเจนในหลักการและวิธีการปฏิบัติของทฤษฎีใหม่ ซึ่งถือได้ว่าเป็นรูปแบบการพัฒนาครอบครัว ชุมชน และสังคมในภาคเกษตรกรรมอย่างเป็นระบบและอย่างยั่งยืน

สรุปได้ว่า ความพอเพียง หมายถึงความสามารถในการเป็นอยู่ได้อย่างอิสระ มั่นคง ไม่เดือดร้อนด้วยปัจจัยแห่งการดำรงชีวิต และไม่ต้องพึ่งพิงการช่วยเหลือจากบุคคลอื่น สามารถยืนอยู่ได้ด้วยความสามารถ ความพร้อมของตนเอง การพึ่งตนเองอาจมีการจำแนกออกเป็นหลายประเภท แต่ในที่นี้มี ๕ ประเภทได้แก่ การพึ่งตนเองด้านจิตใจ การพึ่งตนเองด้านเทคโนโลยี การพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ การพึ่งตนเองด้านทรัพยากรธรรมชาติ และการพึ่งตนเองด้านสังคม แต่การพึ่งตนเองตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ สามารถแบ่งออกเป็น ๓ ระดับ ได้แก่ การพึ่งตนเองในระดับครอบครัว การพึ่งตนเองในระดับกลุ่ม และการพึ่งตนเองในระดับชุมชน ตามขั้นตอนการพัฒนาตนเองและชุมชนของทฤษฎีใหม่ที่มีความสัมพันธ์ในฐานะเป็นภาคปฏิบัติของหลักการพึ่งตนเองตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

๒.๑.๒ หลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

หลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ถ้าพิจารณาจากปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะพบว่าการพึ่งตนเองเป็นหลักการสำคัญที่สุดแทรกอยู่ในแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแยกไม่ออก เพราะเมื่อพระองค์ทรงอธิบายความหมายของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจะทรงเน้นถึงการพึ่งตนเองไปด้วยเสมอ เช่น ทรงใช้คำว่า “อุมชูตัวเองได้” “ให้เพียงพอกับตัวเอง” “ผลิตให้เพียงพอที่จะใช้” “ไม่ต้องขอซื้อคนอื่น อยู่ได้ด้วยตนเอง” เป็นต้น^๕ ซึ่งพระราชดำรัสเหล่านี้แสดงนัยยะแห่งการพึ่งตนเองทั้งสิ้น จึงกล่าวได้ว่า หลักการพึ่งตนเองเป็นหลักการที่มีความสัมพันธ์กับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ในฐานะที่เป็นวัตถุประสงค์เบื้องต้นของเศรษฐกิจพอเพียง เพราะเมื่อบุคคลสามารถพึ่งตนเองได้ ก็เป็นเครื่องบ่งชี้ว่า ได้ดำเนินชีวิตตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง ที่สามารถผลิต จัดการผลผลิตหรือบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์แก่การดำรงชีพของตนเองอย่างเพียงพอกับความต้องการแก่ตนเองและครอบครัวได้

หลักการของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ตั้งอยู่บนฐานของความเชื่อว่า ทุกครอบครัวต้องมีความสามารถในการช่วยเหลือตนเองได้ ไม่เดือดร้อนด้วยปัจจัยแห่งการดำรงชีวิตที่สำคัญ คือปัจจัย ๔

^๕ ดูในพระราชดำรัสที่พระราชทานเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ประจำปี พ.ศ. ๒๕๔๐ - ๒๕๔๑ ในเศรษฐกิจพอเพียง ปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงชีวิต, เล่มเดียวกัน, หน้า ๘ - ๙.

หมายความว่า ทุกคนรอบครัวต้องมีความสามารถในการผลิตให้เพียงพอกับตนเองหรือสามารถจัดหามาได้ด้วยศักยภาพความรู้ความสามารถของตนเอง โดยไม่ต้องร้องขอ ไม่ต้องรอคอยความช่วยเหลือจากผู้อื่น ไม่ว่าจะเพื่อนบ้านหรือหน่วยงานราชการ ภาคเอกชนก็ตาม แต่ไม่ได้หมายความว่า ทุกคนหรือทุกคนรอบครัว จะต้องผลิตสิ่งของเครื่องอุปโภคบริโภคเพื่อใช้เองด้วยตนเองทั้งหมด แต่ต้องมีความสามารถในการจัดหาให้มีเพียงพอกับความต้องการของตนเอง ดังพระราชดำรัสที่ทรงอธิบายความหมายและวิธีการของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นการพึ่งตนเองไว้ว่า

...การจะเป็นเช่นนั้นไม่สำคัญ สำคัญอยู่ว่าเรามีเศรษฐกิจแบบพอเพียง แบบพอมีพอกินนั้นหมายความว่าอุ้มชูตัวเองได้ ให้มีพอเพียงกับตัวเอง...ความพอเพียงนี้ ไม่ได้หมายความว่าทุกคนรอบครัวจะต้องผลิตอาหารของตัวเอง จะต้องทอผ้าใส่เอง อย่างนั้นมันเกินไป แต่ว่าในหมู่บ้านหรือในอำเภอจะต้องมีความพอเพียงพอสมควร บางสิ่งบางอย่างที่ผลิตได้มากกว่าความต้องการก็ขายได้ แต่ขายในที่ไม่ห่างไกลเท่าไร ไม่ต้องเสี่ยงค่าขนส่งมากนัก...^๖

จากหลักการนี้ ทำให้เห็นว่า การพึ่งตนเองนั้น เป็นหลักการสำคัญที่สัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง เพราะเมื่อคนในชุมชน หรือคนทั้งประเทศมีความสามารถในการพึ่งตนเองได้ โดยไม่เดือดร้อนด้วยปัจจัยการดำรงชีพแล้ว ประเทศชาติย่อมได้รับเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงไปด้วย เพราะประชาชน ชุมชน และสังคมมีความเข้มแข็งเป็นฐานรองรับที่แข็งแกร่งอยู่ แม้เมื่อมีความผันผวน ความไม่แน่นอน หรือวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคมหรือการเมืองของโลกเกิดขึ้น คนในชาติและประเทศชาติก็ได้รับผลกระทบน้อย เนื่องจากมีภูมิคุ้มกันในระดับครอบครัวและชุมชนที่เข้มแข็งมีความพร้อมอยู่ ดังนั้น หลักการพึ่งตนเองตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง จึงมีนัยยะแห่งความไม่ประมาท ความรอบคอบ ความระมัดระวัง การรู้จักพอดี ความพอประมาณ ความประหยัด ความไม่โลภ และการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศอื่นเป็นบทเรียนด้วย ซึ่งหลักการนี้ได้ปรากฏเป็นครั้งแรกในพระราชดำรัส ที่พระราชทานเกี่ยวกับความพอเพียงในการพัฒนาประเทศเมื่อ ๓๕ กว่าที่ผ่านมาแล้ว ก่อนการเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจในประเทศเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ถึง ๒๓ ปี ว่า

การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือความพอมีพอกินพอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและใช้อุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพร้อมพอควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริม ความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับไป หากมุ่งแต่จะทุ่มเทสร้างความ

^๖ พระราชดำรัส พระราชทานเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๐ ในเศรษฐกิจพอเพียง ปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงชีวิต, เล่มเดียวกัน, หน้า ๘.

เจริญ ยกเศรษฐกิจขึ้นให้รวดเร็วแต่ประการเดียว โดยไม่ใช้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศและประชาชนโดยสอดคล้องด้วย ก็จะเกิดความไม่สมดุล ในเรื่องต่าง ๆ ขึ้น ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยากล้มเหลวได้ในที่สุด ดังเห็นได้ที่อารยประเทศหลายประเทศกำลังประสบปัญหาทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงอยู่ในเวลานี้^๗

แม้ว่าจะเป็นพระราชดำรัสที่มีความสำคัญต่อการกำหนดนโยบายการพัฒนาประเทศ และการพัฒนาประเทศในยุคนั้น แต่ดูเหมือนว่า ในเวลานั้นไม่มีใครให้ความสนใจหรือให้ความสำคัญต่อความพอเพียง ต่อการพึ่งตนเองในพระราชดำรัสนี้ เพราะเป็นหลักการที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาประเทศตามระบบทุนนิยมอุตสาหกรรม ที่เน้นความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ ด้านตลาดเงิน ตลาดทุน การส่งเสริมการลงทุนในภาคอุตสาหกรรม เพื่อเพิ่มมูลค่าการส่งออก และการเพิ่มอัตราการเจริญเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GDP) เป็นหลัก โดยไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบที่จะมีต่อสังคมระดับรากหญ้าที่อยู่ในภาคเกษตรกรรมในชนบทและคนจนเมือง ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจน การอพยพของแรงงานจากภาคเกษตรกรรมสู่อุตสาหกรรม และปัญหาสังคมอื่น ๆ เกิดขึ้นตามมา เช่น ความอ่อนแอของสถาบันครอบครัว ความอ่อนแอของสังคมในชนบท การแพร่ระบาดของยาเสพติด การว่างงาน การก่ออาชญากรรมในเขตเมือง ความแออัดของเมืองใหญ่ ปัญหามลพิษ ความฟุ่มเฟือย ค่านิยมในวัตถุ เป็นต้น

ดังนั้น เศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นหลักการที่เน้นการเป็นอยู่อย่างพึ่งพาตนเอง มีความพอเพียง มีความพอดีกับตนเอง และการดำรงอยู่ด้วยศักยภาพของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง คือความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี โดยมีเงื่อนไขความรู้ คือความรอบรู้ ความรอบคอบ และเงื่อนไขคุณธรรม คือความซื่อสัตย์สุจริต ความขยัน ความอดทน และการแบ่งปันเป็นองค์ประกอบสำคัญ ที่จะส่งผลให้การดำเนินชีวิตของคนในชาติมีความพร้อมด้านเศรษฐกิจคือความอยู่กินดี และสภาพสังคมมีความมั่นคงและดำเนินการพัฒนาไปอย่างยั่งยืน

๒.๑.๓ วิธีการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

วิธีการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีทั้งวิธีการที่เน้นการพัฒนาและพึ่งตนเองของเกษตรกรและวิธีการพัฒนาและพึ่งตนเองของคนที่ยอยู่นอกภาคเกษตร ในการการพัฒนาและการพึ่งตนเองของเกษตรกรนั้น พบว่า การพึ่งตนเองของเกษตรกรเป็นไปตามแนวทางของทฤษฎีใหม่ คือในเบื้องต้น เน้นวิธีการพึ่งตนเองในระดับครอบครัวด้วยการมีข้าวบริโภคตลอดปี มีแหล่งน้ำเพื่อใช้ใน

^๗พระราชดำรัสในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๗ ในเศรษฐกิจพอเพียง ปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงชีวิต, เล่มเดียวกัน, หน้า ๓๓.

การเพาะปลูกและการอุปโภคบริโภค การมีที่ดินสำหรับทำเกษตรกรรม มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยเฉพาะการดำเนินตามทฤษฎีใหม่ด้วยแบ่งที่ดินออกเป็น ๔ ส่วน^๔ คือ ๓๐ : ๓๐ : ๓๐ : ๑๐

ส่วนที่ ๑ ที่ดินสำหรับเป็นขุดสระเก็บน้ำไว้ใช้ในการเพาะปลูก ๓๐ %

ส่วนที่ ๒ ที่นาสำหรับปลูกข้าวเพื่อการบริโภคได้ตลอดปี ๓๐ %

ส่วนที่ ๓ ที่ดินสำหรับปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น พืชไร่ ๓๐ % และที่ดินสำหรับเป็นที่อยู่อาศัย เลี้ยงสัตว์ ถนน

ส่วนที่ ๔ โรงเรือนอีก ๑๐ %

โดยเมื่อเกษตรกรสามารถพึ่งตนเองในระดับครอบครัวแล้ว ให้ขยายวิธีการปฏิบัติ กระบวนการพึ่งตนเองไปสู่ความเข้มแข็งภายในชุมชนด้วยการรวมกลุ่มในรูปแบบสหกรณ์ เพื่อร่วมกันผลิต การตลาด ความเป็นอยู่ การจัดสวัสดิการ การศึกษา สังคมและกิจกรรมด้านศาสนาแก่คนในชุมชนได้ทำร่วมกัน และเมื่อชุมชนมีความเข้มแข็งแล้วก็ติดต่อประสานกับหน่วยงานภายนอก เพื่อจัดหาแหล่งทุนสนับสนุน เช่น ธนาคาร บริษัท ห้างร้านเอกชน เป็นต้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ทั้งสองฝ่าย เช่น เกษตรกรสามารถมีแหล่งทุนสนับสนุนด้านการผลิต สามารถขายข้าวหรือผลผลิตอื่น ๆ ได้ในราคาที่เป็นธรรม บริษัทเอกชนสามารถขายสินค้าของบริษัทได้แก่ประชาชนจำนวนมากได้ หรือสามารถขยายกิจกรรมที่ดำเนินการในพื้นที่ได้อย่างกว้างขวาง

ดังนั้น แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จึงให้ความสำคัญต่อการพึ่งตนเองในระดับครอบครัวก่อนเป็นอันดับแรก ส่วนความเข้มแข็งของชุมชนด้วยการรวมกลุ่ม และการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภายนอก ถือได้ว่า เป็นส่วนขยายที่สนับสนุนส่งเสริมที่ทำให้สถานะของครอบครัวมีความเข้มแข็งและมั่นคงมากยิ่งขึ้น เพราะเมื่อชุมชนมีผู้สนับสนุนมีเครือข่ายกับหน่วยงานหรือองค์กรภายนอกเป็นอย่างดีแล้ว ย่อมสามารถทำให้สถานภาพของชุมชนมีความเข้มแข็ง มีอำนาจในการต่อรองกับภายนอก สามารถกระจายผลผลิตของชุมชนสู่ภายนอกได้ง่าย และสามารถซื้อปัจจัยการผลิตจากภายนอกได้โดยไม่ถูกเอารัดเปรียบจากกลไกตลาด ซึ่งในที่สุดแล้วจะส่งผลดีต่อสถานภาพของครอบครัวในชุมชนนั้นโดยปริยาย ทำให้มีความเข้มแข็งมากขึ้นตามลำดับ

ส่วนความพอเพียงของคนหรือกลุ่มคนที่อยู่นอกภาคเกษตรกรรม เช่น นักการเมือง ข้าราชการ พ่อค้า คนใช้แรงงานในภาคอุตสาหกรรมและบริการ เป็นต้น ก็สามารถประยุกต์หลักการแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตตามปกติ และในการประกอบอาชีพของตนเองได้

^๔ดูรายละเอียดในสำนักงาน กปร., ๖๐ ปี ครองราชย์ ประโยชน์สุข ประชาราษฎร์, ทฤษฎีใหม่ ชีวิตที่พอเพียง, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงาน กปร., ๒๕๕๐), หน้า ๕.

โดยการยึดถือหลักความพอเพียงเป็นแนวทางการดำเนินชีวิต นั่นคือการดำเนินชีวิต หรือการทำกิจกรรมในอาชีพที่ทำอยู่ ด้วยการรู้จักพอดี พอเพียง พอประมาณ มีเหตุมีผล มีความรู้และมีคุณธรรม เช่น ความมีเมตตากรุณาต่อบุคคลและสัตว์อื่น ความขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ ความไม่โลภ ดังเช่นพระราชดำรัสที่อธิบายลักษณะของความพอเพียงที่มีความหมายกว้างขวางครอบคลุมถึงการดำเนินของคนทุกระดับ และทุกระบบของสังคมว่า

...พอเพียงนี้หมายความว่า มีกินมีอยู่ ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่หรูหราก็ได้ แต่ว่าพอ แม้บางอย่างอาจจะดูฟุ้งเฟ้อ แต่ถ้าทำให้มีความสุข ถ้าทำได้ก็สมควรที่จะทำ สมควรที่จะปฏิบัติ ... Self-Sufficiency นั้นหมายความว่า ผลิตอะไรก็พอที่จะใช้ ไม่ต้องไปขอซื้อคนอื่น อยู่ได้ด้วยตนเอง...คนเราถ้าพอในความต้องการ ก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าทุกประเทศมีความคิดอันนี้ ไม่ใช่เศรษฐกิจ มีความคิดว่าจะทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่าพอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็จะอยู่เป็นสุข...^๙

จึงเห็นได้ว่า แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการปฏิบัติเพื่อให้สามารถดำรงตนอย่างมีความสุขในโลกนี้ ตามสถานภาพและศักยภาพของตนเอง ในภาคปฏิบัติแม้จะเน้นด้วยหลักการของทฤษฎีใหม่สำหรับเกษตรกรในภาคเกษตรกรรมเป็นหลัก แต่ความจริงแล้ว เป็นหลักการที่พระราชทานไว้สำหรับคนไทยทุกคน สามารถปรับใช้ในการดำเนินชีวิตของตนเองได้ เป็นหลักการที่ไม่ได้จำกัดเฉพาะคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เป็นหลักปฏิบัติที่ไม่ได้ปฏิเสธรูปแบบการดำเนินชีวิตแบบสมัยใหม่ ไม่ได้ปฏิเสธการลงทุนในภาคอุตสาหกรรมหรือการบริการ แต่ปฏิเสธความหรูหรา ฟุ้งเฟ้อ ความไม่พอเพียง ความไม่มีเหตุผล การขาดองค์ความรู้ ความไม่มีคุณธรรมจริยธรรม ในการดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งของปัจเจกบุคคลและหน่วยงานของภาครัฐและเอกชน และความสุดโต่งไปด้านใดด้านหนึ่งมากเกินไป

๒.๑.๔ เป้าหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

เป้าหมายของการแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง คือ การมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่อย่างพอกินพอใช้ ไม่เดือดร้อน การเป็นอยู่อย่างมีความสุข ชุมชน สังคมและประเทศชาติมีความเข้มแข็ง มีความมั่นคงอย่างยั่งยืนตลอดไป สามารถแบ่งเป้าหมายแห่งการพึ่งตนเองออกเป็น ๒ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรและกลุ่มของบุคคลที่อยู่นอกภาคเกษตรกรรม

กลุ่มแรก กลุ่มของเกษตรกร เป้าหมายของความพอเพียงคือ การช่วยเหลือตนเองได้ในเบื้องต้นก่อน ด้วยการมีข้าวบริโภคตลอดปี การมีแหล่งน้ำที่เพียงพอต่อการใช้เพื่อการเพาะปลูก

^๙ พระราชดำรัส พระราชทานเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๑ ในเล่มเดียวกัน, หน้า ๙.

การมีที่ดินสำหรับประกอบอาชีพ การมีความรู้ในการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ การมีความสามัคคี มีการรวมกลุ่มภายในชุมชนเพื่อประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยกัน เช่น ด้านการผลิต การจำหน่าย การเป็นอยู่ สุวีถีการ การศึกษา การศาสนา เป็นต้น และการติดต่อกับหน่วยงานภายนอก เช่น ธนาคาร บริษัทเอกชน องค์กรที่ไม่ใช่ของรัฐ (NGO) เพื่อช่วยด้านเงินทุน ปัจจัยการผลิต ด้านวิทยาการที่เหมาะสมกับสภาพของชุมชน ด้วยการอบรมให้ความรู้ในด้านการผลิต การจัดการผลิต การทำบัญชี และการรับซื้อผลผลิตและผลิตภัณฑ์จากชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับวิธีการ ๘ ประการที่พระองค์ใช้ดำเนินการพัฒนาเพื่อการพึ่งตนเองให้เกิดขึ้นในสังคมของเกษตรกร ที่มูลนิธิชัยพัฒนา^{๑๐} กล่าวสรุปไว้ สรุปได้ดังนี้

- ๑) ทรงยึดหลักการความเต็มใจ ความพอใจ และความเป็นอิสระในการดำเนินการของเกษตรกร มากกว่าสั่งการให้ปฏิบัติตาม
- ๒) ทรงเน้นให้พึ่งตนเองและช่วยเหลือตนเองเป็นสำคัญ
- ๓) ทรงใช้หลักการการมีส่วนร่วมของประชาชน (People Participation)
- ๔) ทรงใช้หลักประชาธิปไตยในการดำเนินการ
- ๕) ทรงยึดหลักสภาพของท้องถิ่นเป็นแนวทางในการดำเนินงาน
- ๖) ทรงสร้างความแข็งแกร่งในชุมชนด้วยการสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อการผลิต คือผลิตแหล่งน้ำ
- ๗) การส่งเสริมความรู้ด้านต่าง ๆ แก่เกษตรกร
- ๘) ทรงนำความรู้ด้านเทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสมกับชาวบ้านอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

จะเห็นได้ว่า การดำเนินการพัฒนาเกษตรกร มีเป้าหมายสำคัญ คือการพึ่งตนเอง แต่การดำเนินเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายนี้ต้องได้รับการสนับสนุนจากหลายฝ่าย โดยเฉพาะหน่วยงานราชการต้องเข้าไปอบรมให้ความรู้ความเข้าใจในแนวทางการพึ่งตนเองให้ถูกต้อง สนับสนุนด้านแหล่งทุน แหล่งน้ำ ปัจจัยการผลิต การตลาด และเกษตรกรเอง จะต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต ความขยัน มีความอดทน ความมุ่งมั่น อย่างแท้จริงในการดำเนินการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

กลุ่มที่สอง กลุ่มของบุคคลที่อยู่นอกภาคเกษตรกรรม เช่น ข้าราชการ พ่อค้า นักธุรกิจ ผู้ใช้แรงงานในภาคอุตสาหกรรมและบริการ เป็นต้น เป้าหมายของความพอเพียงของคนกลุ่มนี้ คือการมีวิถี

^{๑๐} ดูรายละเอียดเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” ในแหล่งที่มา [ออนไลน์]. Www. Chaipat.or.th [เข้าถึงข้อมูล ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๑].

ชีวิตที่พอเพียงกับตนเอง ไม่เดือนร้อนด้วยปัจจัยการดำรงชีวิต ไม่สุดโต่งไปข้างใดข้างหนึ่งมากเกินไป มีความพอดี พอเพียง พอประมาณในการดำเนินชีวิต และในการประกอบกิจการใด ๆ ตามสถานภาพ และตามการประกอบอาชีพของตนเอง ด้วยความสามารถของตนเอง สอดคล้องกับแนวทางตาม หลักการปฏิบัติของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ๕ ประการ ^{๑๑} ได้แก่

- ๑) ยึดความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้าน ลดความฟุ่มเฟือยในการดำรงชีวิตอย่างจริงจัง
- ๒) ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้องด้วยความถูกต้องสุจริต แม้จะตกอยู่ในภาวะขาดแคลนในการดำรงชีพก็ตาม
- ๓) ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขันกันในทางการค้าขาย ประกอบอาชีพแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรงเช่นอดีต
- ๔) ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยาก โดยต้องขวนขวายใฝ่หาความรู้ให้เกิดมีรายได้เพิ่มพูนขึ้นจนถึงขั้นพอเพียงเป็นหมายสำคัญ
- ๕) ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลดละสิ่งชั่วให้หมดสิ้นไป

จากหลักปฏิบัติทั้ง ๕ ประการนี้ ทำให้เห็นว่า ความพอเพียงมีการพึ่งตนเองเป็นเป้าหมายสำคัญของกลุ่มคนที่อยู่นอกภาคเกษตรกรรมด้วย เพราะการพึ่งตนเอง เป็นหลักการปฏิบัติพื้นฐานที่สามารถทำให้ปัจเจกบุคคลและครอบครัวมีความเข้มแข็ง มีศักดิ์ศรี และเป็นแรงผลักดันทำให้แต่ละคนมีพากเพียรพยายามในการพัฒนาตนเอง เพื่อยกระดับสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของตนเอง และครอบครัวให้สูงขึ้นอีกด้วย หลักการพึ่งตนเองจึงไม่ได้มีความสำคัญเฉพาะกลุ่มเกษตรกรหรือคนยากไร้เท่านั้น นอกจากนี้ การพึ่งตนเองในลักษณะนี้ยังมีเป้าหมายไปถึงการพึ่งตนเองของประเทศชาติด้วย เพราะการดำเนินนโยบายในทุกด้านของคณะรัฐบาลที่เน้นการพึ่งตนเอง ย่อมหมายถึงการพัฒนาศักยภาพภายในของประเทศ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจและสังคมหรือด้านความมั่นคงของประเทศ ให้เจริญก้าวหน้า ให้มีความพร้อมในการที่จะเผชิญกับปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นทั้งจากภายในและภายนอกประเทศด้วยศักยภาพของตนเอง โดยไม่หวังพึ่งการช่วยเหลือจากประเทศอื่นหรือจากองค์กรระหว่างประเทศระดับต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นระดับภูมิภาคหรือระดับโลกก็ตาม

จะเห็นได้ว่า หลักการของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เน้นความมีพออยู่ พอกิน พอใช้กับความต้องการของตนเองและครอบครัว ตามหลักทางสายกลางคือความพอประมาณ การมีเหตุผล และ

^{๑๑} ดูรายละเอียดใน เศรษฐกิจพอเพียง ปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงชีวิต, เล่มเดียวกัน, หน้า ๒๖ -

มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี โดยมีเงื่อนไขความรู้และการมีคุณธรรมเป็นปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญในการดำเนินชีวิต เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้หลักการของทฤษฎีใหม่ที่มีอยู่ ๓ ขั้นตอนถือได้ว่าเป็นรูปแบบแห่งการพึ่งตนเองที่สำคัญของเกษตรกรไทย ส่วนผู้ที่นอกภาคเกษตรกรรม ก็สามารถประยุกต์หลักการแห่งการพึ่งตนเองตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงได้ เพราะหลักการพึ่งตนเองตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงมีหลักการและแนวทางเหมือนกัน คือเน้นความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันภายในที่ดี นอกจากนี้ยังหมายถึงการดำเนินชีวิตด้วยความประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หรูหรา หรือสุดโต่งไปด้านใดด้านหนึ่งมากเกินไป แต่ให้รู้จักประมาณศักยภาพของตนเอง ตลอดจนการมีความรู้และมีคุณธรรมจริยธรรมในด้านดำเนินชีวิต ซึ่งหลักการเหล่านี้ ทุกคน ทุกหน่วยงานหรือทุกองค์กรในสังคม สามารถนำไปปรับใช้ได้ตามความเหมาะสมกับสถานภาพของตนเอง เพราะเป็นหลักการดำเนินชีวิตที่ยืดหยุ่นได้ตามกาลเทศะและบุคคล เมื่อบุคคลได้นำไปปรับใช้อย่างเหมาะสมแล้ว จะนำความสุขมาให้ได้ตามฐานะของตนเอง แม้เมื่อมีปัญหา ความทุกข์ หรือความเดือดร้อนอันเนื่องมาจากปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นก็จะสามารถเตรียมรับสถานการณ์นั้นได้ เพราะได้ดำเนินชีวิตและกิจกรรมด้วยการพึ่งตนเอง ด้วยความพอเพียงอยู่แล้ว

อย่างไรก็ตาม ความพอเพียงไม่ใช่เป็นเรื่องที่จะทำได้ง่ายในสังคมของคนโดยทั่วไป เพราะโดยธรรมชาติของคนแล้วมีความโลภ ความอยาก ความต้องการ ในการครอบครองวัตถุเพื่อตอบสนองความต้องการทางด้านวัตถุ เพื่อเสพบำรุงความสุข ความสะดวกสบาย หลักการของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จึงถูกมองว่า เป็นหลักการที่เป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติ เพราะไม่ตอบสนองความต้องการของคนในสังคมที่มุ่งจะแสวงหาความสะดวกสบายจากการพึ่งพิงบุคคลอื่นหรือปัจจัยอื่นที่มีบุคคลอื่นหยิบยื่นให้ ดังนั้น คนในสังคมไทยจึงติดกับค่านิยมที่เป็นผู้รับความช่วยเหลือจากบุคคลหรือองค์กรอื่นมากกว่าการเป็นผู้พยายามให้บรรลุถึงความสำเร็จด้วยตนเองก่อน แนวความคิดเช่นนี้จึงกลายเป็นอุปสรรคที่ขัดขวางหลักการพึ่งตนเองที่ถูกต้อง ทำให้หลักการพึ่งตนเองนี้ไม่ได้รับความนิยมนอกจากในสังคมมากนัก

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยคณะทำงานเผยแพร่แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ^{๑๒} ได้สรุปหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า

๑. กรอบแนวคิด เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมา

^{๑๒}สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง, (กรุงเทพมหานคร : คณะทำงานเผยแพร่แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สำนักงานนายกรัฐมนตรี, ๒๕๕๖), ตลอดทั้งเล่ม.

ประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา เป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤต เพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

๒. คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นขึ้นตอน

๓. คำนิยาม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย ๓ คุณลักษณะพร้อม ๆ กัน ดังนี้

- ความพอประมาณ หมายถึงความพอดี ที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ
- ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ
- การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

๔. เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้นจะต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

- เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วยความรู้รอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ
- เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย การมีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียรใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

จากเงื่อนไขที่ประกอบด้วยความรู้ และคุณธรรม ทำให้เห็นว่า แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมิได้เป็นแนวคิดเชิงปัจเจกบุคคล แต่เน้นความเป็นชุมชน องค์กรหรือสถาบันด้วย เพราะการที่บุคคลในสังคมจะมีความรู้ มีคุณธรรมได้นั้น จะต้องอาศัยการขัดเกลา การอบรมจากสถาบันที่มีอยู่ในสังคมไม่ว่าจะเป็น ครอบครัว วัด โรงเรียนหรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่ทำหน้าที่ให้ความรู้ทางวิชาการแก่คนในชุมชนในด้านการประกอบอาชีพ การรวมกลุ่มหรือการเชื่อมโยงกับองค์กร บริษัทเอกชนภายนอก

ชัยอนันต์ สมุทวณิช^{๑๓} ได้กล่าวสรุปถึงทฤษฎีใหม่ที่มีความสัมพันธ์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ในฐานะเป็นมิติที่ยิ่งใหญ่ทางความคิด ที่ขยายแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่ภาคปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมว่า

- ๑) เป็นแนวคิดที่ก้าวพ้นเขตแดนความคิดแบบตะวันตก เพราะมีลักษณะเป็นพหุนิยมทั้งในแง่การคิดและการกระทำ
- ๒) เป็นแนวคิดที่ก้าวพ้นเขตแดนแบบวิภาษวิธี เพราะเป็นตรรกะของการพึ่งพิงอิงกัน มีจริยธรรมของความสามัคคีมีเมตตา
- ๓) เป็นแนวคิดที่ปฏิบัติได้ทำให้เห็นจริงได้ เป็นทฤษฎีที่ประสานเป็นเนื้อเดียวระหว่างหลักการกับการปฏิบัติ
- ๔) เป็นทฤษฎีที่มีความง่ายไม่ซับซ้อน เข้าใจง่าย จึงมีพลังสูง คนทุกระดับสามารถเข้าใจเข้าถึงและนำไปทำให้เห็นผลจริงได้
- ๕) เป็นทฤษฎีที่นำประสบการณ์ของไทยและลักษณะสภาพแวดล้อมทุกภาคส่วนของไทย ผสานรวมกันเข้าอย่างกลมกลืน
- ๖) เป็นแนวคิดที่เหมาะสมกับเวลา เหมาะในการเตือนให้ผู้มีบทบาททางการจัดทำและดำเนินนโยบายและแผนการพัฒนาฯ ให้มีสติและความระมัดระวังในการกำหนดนโยบายพัฒนาประเทศ
- ๗) เป็นแนวคิดที่แฝงไว้ซึ่งปรัชญาในการดำรงชีพและดำรงชาติด้วย เพราะเป็นทฤษฎีแบบองค์รวมทั้งมิติด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม ปรัชญาการดำรงชีวิต การส่งเสริมจริยธรรมแห่งความพอและความพอเพียง
- ๘) เป็นแนวคิดที่มีพลังในการกระตุ้นให้ผู้ยากไร้มีพลัง เข้าถึงความจริง ไม่มีปมด้อยหรือท้อแท้ท้อถอยในโชคชะตา
- ๙) เป็นแนวคิดที่ปลอดจากการเมือง ผลประโยชน์และอุดมการณ์ เป็นทฤษฎีที่มีความเป็นสากล สามารถนำไปใช้ได้โดยปราศจากข้อข้องใจทางการเมือง

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความเกี่ยวข้องกับหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาโดยตรง ซึ่งสามารถสรุปได้เป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองของบุคคล กลุ่ม องค์กร หรือชุมชน เพื่อให้เกิดความ

^{๑๓} ชัยอนันต์ สมุทวณิช, **ทฤษฎีใหม่ : มิติที่ยิ่งใหญ่ทางความคิด**, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันนโยบายศึกษา, ๒๕๔๑), หน้า ๙ - ๒๒.

เข้าแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน พระพุทธเจ้าได้ตรัสถึงหลักธรรมสำหรับการสร้างที่พึ่งให้แก่ตนเองในระดับบุคคล สำหรับบุคคลทั่วไปและพระสงฆ์สาวก เรียกว่า นาถกรณธรรม มี ๑๐ ประการ^{๑๔} ได้แก่

- ๑) *ศีล* ความเป็นผู้มีศีล คือมีความประพฤติทางกายและวาจาเรียบร้อยดีงาม
- ๒) *พาหุสัจจะ* ความเป็นพหูสูต คือฟังมาก เรียนมาก ทรงจำได้มาก และฝึกฝนในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมอยู่ตลอดเวลา
- ๓) *กัลยาณมิตรตตา* ความเป็นผู้มีเพื่อนดี มีมิตรสหายดี มีครูอาจารย์หรือผู้แนะนำพร่ำสอนดี
- ๔) *โสวจิตตตา* ความเป็นผู้ว่าง่ายสอนง่าย ไม่หัวดื้อ ไม่หัวแข็ง ยินดีรับฟังคำแนะนำจากบุคคลอื่นที่แนะนำด้วยความปรารถนาดี
- ๕) *กิงกรณียะสุ ทักขตา* ความเป็นผู้ขยันในกิจการที่ควรทำ ที่มีประโยชน์ทั้งหลาย ไม่เกียจคร้านในการทำงานทั้งของตนและส่วนรวม
- ๖) *ธัมมกามตา* ความเป็นผู้ใคร่ในธรรม ผู้ฝึกฝนในความถูกต้อง ในความจริง ในสิ่งที่ เป็นประโยชน์และถูกต้องตามกฎหมายศีลธรรมในศาสนาและกฎหมายของบ้านเมือง
- ๗) *วิริยารัมภะ* ความเป็นผู้ปรารถนาความเพียร ทำความเพียรอยู่ตลอด ไม่ท้อถอย ไม่ยอมแพ้ ต่อปัญหาอุปสรรคทั้งหลายที่เกิดขึ้น
- ๘) *สันตุภฐิตตา* ความเป็นผู้สันโดษ ความเป็นผู้ยินดี พอใจในสิ่งที่มีอยู่ ในสิ่งที่แสวงหามาได้ และในสิ่งที่เหมาะสมถูกต้อง
- ๙) *สติ* ความระลึกได้ คือความรอบคอบ ความระมัดระวัง การรู้จักยับยั้งจิตใจ ไม่ปล่อยไปตามอารมณ์ที่นำปรารถนาหรือไม่นำปรารถนา

๑๐) *ปัญญา* ความรอบรู้ ความฉลาด ความมีเหตุมีผล การรู้เท่าทันสรรพสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง ตามกฎของไตรลักษณ์ คือความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา

หลักนาถกรณธรรมทั้ง ๑๐ ประการ นี้ มีความหมายครอบคลุมทั้งในการพัฒนาศักยภาพของปัจเจกบุคคล และกลุ่มบุคคลด้วย เพราะเป็นหลักธรรมที่แสดงให้เห็นถึงกระบวนการในการพัฒนาไปตามลำดับ ตั้งแต่การมีศีล คือบุคคลแต่ละคนในชุมชนหรือมีหมู่บ้านมีพฤติกรรมที่ดีงาม มีพาหุสัจจะ คือมีการศึกษา มีความฝึกฝนในการแสวงหาความรู้ มีกัลยาณมิตรคือความเป็นเพื่อนที่ดีระหว่างกัน พึ่งพาอาศัยกันได้ แต่ละคนเป็นคนว่าง่ายสอนง่าย คือพร้อมที่จะรับเอาองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่มีคนหรือ

^{๑๔} ที.ปา. (บาลี) ๑๑/๓๕๗/๒๘๑, ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๕๗/๒๗๙.

องค์กรอื่นมาแนะนำ ในการประกอบสัมมาชีพที่เหมาะสมกับตนเอง เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของตนเอง มีความขยันในการประกอบอาชีพที่เป็นสัมมาชีพหรือสัมมาอาชีพ มีความฝึกฝนในความถูกต้อง มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวม มีความวิริยะอุตสาหะ ในการประกอบอาชีพหรือกิจการงานทั้งปวง มีความสันโดษ คือมีความยินดีพอใจในอาชีพหรือการงานที่ทำได้ ตามกำลังความรู้ความสามารถของตนเอง ไม่ดำเนินชีวิตที่หรูหราฟุ่มเฟือยหรือฟืดเคืองขัดสนเดือดร้อน ดำเนินชีวิตแต่พอดีตามสถานะ ตามศักยภาพและตามหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการมีสติ คือความระลึกได้ คือความรอบคอบ ความระมัดระวัง การรู้จักยับยั้งจิตใจ ไม่ปล่อยไปตามอารมณ์ที่นำปรารถนาหรือไม่นำปรารถนา และปัญญา คือมีความรอบรู้ ความฉลาด ความมีเหตุมีผล การรู้เท่าทันสรรพสิ่งทั้งหลาย ทันโลกทันเหตุการณ์ รู้เท่าทันปรากฏการณ์ต่างๆ ในสังคม ตามความเป็นจริง ตามกฎของไตรลักษณ์ คือความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา มีจิตใจที่อิสระ หลุดพ้นจากเครื่องพันธนาการทั้งหลาย เข้าถึงที่พึ่งอันประเสริฐคือนิพพานได้

ยังมีพุทธภาษิต คาถา หรืองานประพันธ์ที่เป็นบทรื่องกรองที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการพึ่งตนเอง การพัฒนาตน เช่น “ตนแลเป็นที่พึ่งของตน บุคคลอื่นใครเล่าจะเป็นที่พึ่งได้ บุคคลผู้มีตนฝึกดีแล้ว ย่อมได้ที่พึ่งอันบุคคลได้โดยยาก” หรือ “บุคคลไม่ควรยังประโยชน์ตนให้เสื่อมไป เพราะประโยชน์ของผู้อื่น แม้มาก บุคคลรู้ประโยชน์ของตนเองแล้ว พึงเป็นผู้ชวนชวายในประโยชน์นั้น”^{๑๕} นอกจากนี้ยังมีหลักธรรมที่สำคัญสำหรับการพัฒนาตนเอง คือไตรสิกขา หลักแห่งการศึกษา หลักแห่งการพัฒนา หลักแห่งการอบรมฝึกหัดตนเอง ๓ ประการ^{๑๖} ได้แก่

- ๑) *อธิศีลสิกขา* ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกหัดตนเองด้วยศีลอันยิ่ง คือการอบรมกายและวาจาให้เรียบร้อย ดึงงาม เป็นปกติ
- ๒) *อธิจิตตสิกขา* ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกหัดจิตของตนอันยิ่ง คือการอบรมจิตให้สงบ ตั้งมั่น ปราศจากนิวรณ์ทั้งหลาย
- ๓) *อธิปัญญาสิกขา* ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกหัดปัญญาอันยิ่ง คือการพัฒนาปัญญาให้รู้เท่าทันสรรพสิ่งตามความเป็นจริง เห็นไตรลักษณ์ในสังขารทั้งหลาย และรู้แจ้งเห็นจริงในอริยสัจ

^{๑๕} ทั้งสองสุภาษิตอยู่ใน ขุ.ธ. (บาลี) ๒๕/๒๒/๓๖, ขุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๒๒/๓๐.

^{๑๖} วิ.มहा. (บาลี) ๑/๒๗/๔๒-๔๓, วิ.มहा. (ไทย) ๑/๒๗/๔๒-๔๓.

หรือหลักการภาวนา ๓ อย่าง^{๑๗} ที่สอดคล้องกับหลักไตรสิกขา หรืออาจจัดว่าเป็นหมวดธรรมเดียวกันก็ได้ เพราะมีชื่อเรียก ความหมาย วิธีการปฏิบัติอย่างเดียวกันได้แก่

- ๑) กายภาวนา การพัฒนากาย การพัฒนาพฤติกรรมทางกาย การอบรมกาย (รวมวจาด้วย)
- ๒) จิตตภาวนา การพัฒนาจิต การพัฒนาพฤติกรรมทางจิต การอบรมจิต
- ๓) ปัญญาภาวนา การพัฒนาปัญญา การพัฒนาพฤติกรรมทางปัญญา การอบรมปัญญา

ความจริงแล้ว ยังมีหมวดธรรมอีกหลายหมวดในพระพุทธศาสนาที่ส่งเสริมหลักการพึ่งตนเอง ซึ่งจะได้กล่าวถึงในบทต่อไป ว่าด้วยหลักการพึ่งตนเอง เช่น ทิฐฐัมมิกัตถสังวัตตนิกัธธรรม คือ ธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน ๔ อย่าง สุขของศฤงคาร ๔ อย่าง โภคอาทิยะหรือประโยชน์ที่ควรถือเอาโภครัตน์ ๕ อย่าง สังคหัตถุ ๔ เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า ทฤษฎีใหม่และหลักธรรมแห่งการพึ่งตนเองในทางพระพุทธศาสนามีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ในฐานะที่เป็นส่วนขยายแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่ภาคปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม โดยมีฐานทางความคิดและเป้าหมายการดำเนินการในทิศทางเดียวกัน คือ เน้นการรู้จักตนเอง รู้จักพอประมาณ พึ่งตนเองได้ สร้างความเข้มแข็งแก่ตนเองและชุมชน และมีความภาคภูมิใจในความเป็นชนชาติ ความเป็นท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้สามารถใช้เป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย และการศึกษาวิเคราะห์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในหมู่บ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องควาง จังหวัดแพร่ต่อไป เพราะหมู่บ้านแห่งนี้มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมหลายอย่างที่ เป็นไปตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง ที่ประกอบด้วย ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข คือความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล การมีภูมิคุ้มกัน และเงื่อนไขการมีความรู้และการมีคุณธรรม ไม่ว่าจะ เป็นกิจกรรมในศูนย์การเรียนรู้ และกิจกรรมที่ดำเนินการอยู่ในแต่ละครอบครัวก็ตาม

๒.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้หลักการเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน มีดังนี้

เอ็มมานูเอล โอ. โอจาเมรวูเย (Emmanuel O. Ojameruaye) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจในประเทศไนจีเรีย เรื่อง “ยุทธศาสตร์สำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจแห่งการ

^{๑๗}ที.ปา. (บาลี) ๑๑/๒๒๘/๒๓๑, ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๒๘/๒๐๐.

พึ่งตนเองของเอโอโอบแลนด์”^{๑๘} โดยเสนอหลักการที่ควรตระหนักในการส่งเสริมให้คนในชุมชนพึ่งตนเองได้ในทางเศรษฐกิจ ๖ ประการ ได้แก่

- ๑) คนภายนอกต้องสร้างความแตกต่างในเชิงบวก ในสภาพความเป็นอยู่ของผู้กระทำ (ช่วย) คือผลกระทบของผู้ช่วยจะต้องถูกมองว่าเป็นความรู้สึกร่วม
- ๒) ผู้กระทำ (ช่วย) ต้องเป็นเจ้าของและดำเนินโครงการหรือแผนให้ความช่วยเหลือ
- ๓) คนนอกจะต้องมองผ่านสายตาของผู้กระทำและยอมรับในอิสรภาพของผู้กระทำ
- ๔) ความช่วยเหลือหรือการสนับสนุน (จากภายนอก) จะต้องตัดคุณค่าของคามอิสระของผู้กระทำมากเกินไป (เพราะ) ความช่วยเหลือมากเกินไปทำให้คนเกียจคร้าน
- ๕) ความช่วยเหลือจะต้องมีระยะเวลาที่จำกัด ถ้าระยะยาวจะบั่นทอนความสามารถในการช่วยเหลือตนเองและความสามารถในการพัฒนา
- ๖) ผู้กระทำควรจะสามารถที่จะรักษาหรือดำเนินการกับกระบวนการพัฒนา และเมื่อหยุดใช้หรือยกเลิกได้ทันที

คาร์ลส ซี. ฟองชินกอง และล็อตส์มาร์ท เอ็น. ฟอนจง (Charles C. Fonchingong & Lotssmart N. Fonjong) แห่งมหาวิทยาลัยโบ (University of Buea, Cameroon) ประเทศแคเมอรูน ได้นำเสนอผลการศึกษาเรื่อง “แนวคิดการพึ่งตนเองในการพัฒนาชุมชนที่มีความพร้อมในกลาสฟิลด์ (The Cameroon Grass fields) ของแคเมอรูน”^{๑๙} สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ที่มีความสำคัญมาก รัฐควรลดการเข้าไปแทรกแซงการดำเนินกิจกรรมทั้งหลายของชุมชน นอกจากการเข้าไปสนับสนุนด้านการเงินและผู้เชี่ยวชาญทางเทคนิคเท่านั้น คนชั้นสูง รัฐบาลและองค์กรเอกชนทั้งหลายที่เข้าไปสนับสนุนกิจกรรมภายในชุมชน ควรให้ความสำคัญต่อสตรีในฐานะที่เป็นผู้ส่วนร่วมในการพัฒนาภายในชุมชนมากยิ่งขึ้น

โทนี่ บินน์ และเอเตียนเน่ เนล (Tony Binns and Etienne Nel) ได้นำเสนอรายงานผลการศึกษาวิจัยเรื่อง “บนทางตันแห่งการพัฒนา : บทบาทของการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นและการ

^{๑๘}Emmanuel O. Ojameruaye, “Strategies for Self-reliant Economic Development of Urhoboland”. A paper presented at the 5th Annual Conference of Urhobo Historical Society at PTI Conference Centre Affirm, Delta State, Nigeria, October 30 2004, แหล่งที่มา: [Online]. Www. Waado.org/geography/ojameruaye_Strategies.ht [27 กันยายน 2561].

^{๑๙}Charles C. Fonchingong & Lotssmart N. Fonjong, “The Concept of Self-Reliance in Community Development Initiatives in the Cameroon Grass fields”, The Journal of Nordic of African Studies, (Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2003), pp. 196-215.

พึ่งตนเองของชุมชนในชนบทของประเทศแอฟริกาใต้”^{๒๐} สรุปได้ว่า ความล้มเหลวในการนำเอา ยุทธศาสตร์และโครงการพัฒนาทั้งหลาย จากประเทศตะวันตกสู่ประเทศแอฟริกาใต้ เพื่อตอบสนอง ความต้องการพื้นฐานของคนในท้องถิ่น ทำให้องค์กรเอกชนและนักพัฒนาสังคมทั้งหลาย หันมาให้ความสนใจต่อยุทธศาสตร์ที่เกิดจากภูมิปัญญา ทักษะและทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น การพัฒนา เศรษฐกิจท้องถิ่น เพื่อให้พึ่งตนเองได้คือกระบวนการที่รัฐบาลท้องถิ่นหรือหน่วยที่ตั้งอยู่ในท้องถิ่น เข้า ไปเกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนหรือรักษากิจกรรมทางธุรกิจหรือการจ้างงานในท้องถิ่น โดยการมีจุดประสงค์ หลักคือการกระตุ้นโอกาสในการจ้างงานในภาคส่วนต่าง ๆ ที่จะสามารถยกระดับความเป็นอยู่ของคน ในชุมชนให้ดีขึ้น ด้วยการให้ทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรธรรมชาติ และสถาบันที่มีอยู่ภายในชุมชน โดย ไม่ต้องพึ่งพิงภายนอกแต่อย่างใด

อริยัตนะ (Ariyatne AT.)^{๒๑} ได้เสนอรายงานการศึกษาวิจัยเรื่อง “ขบวนการของ ประชาชนเพื่อการพึ่งตนเองในศรีลังกา” โดยเน้นการศึกษาวิจัยการพัฒนา การเคลื่อนไหวและการทำ กิจกรรมทั้งหลายของขบวนการสรรโวทัย (Sarvodaya Movement) ซึ่งเป็นขบวนการกลุ่มที่เกิดขึ้น จากความร่วมมือของของคนชั้นรากหญ้าในประเทศศรีลังกา เพื่อให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน บน หลักการแห่งคุณค่าทางสังคมที่เป็นชาวพุทธตามประเพณีนิยมด้วยกัน สรุปได้ว่า ขบวนการนี้เน้นการ ยกระดับมาตรฐานการดำเนินชีวิตให้สูงขึ้น ด้วยการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่นโดย ชุมชนเอง คือความเข้มแข็งของครอบครัวและเอกภาพของหมู่บ้าน โดยไม่มีการแสวงหาผลประโยชน์ จากการพัฒนาให้เป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ และการสลายรูปแบบของการแสวงประโยชน์ส่วนตัว เช่น จากระบบวรรณะ การกดขี่ทางเชื้อชาติผิวพรรณ การเป็นเจ้าของที่ดินจำนวนมาก เป็นต้น สารสำคัญของกิจกรรมทั้งหลายของขบวนการนี้ คือแนวคิดการพึ่งตนเอง คือการเข้าใจตนเอง การไม่ พึ่งพิงบุคคลอื่นทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและระดับหมู่บ้าน ถึงแม้จะมีการร่วมแรงหรือลงแขกแรงกัน ภายในชุมชนก็ตาม แต่เป็นไปเพื่อพัฒนาศักยภาพของแต่ละคนเป็นประการสำคัญ

^{๒๐}Tony Binns and Etienne Nel, “Beyond the development impasse: the role of local economic development and community self-reliance in rural South Africa”, the Journal of Modern African Studies, 37, 3 (United Kingdom: Cambridge University Press, 1999), pp. 389-408.

^{๒๑}Ariyaratne AT., A people’s movement for self-reliance in Sri Lanka, Journal Article, Source: Les Carnets de l’enfance, Jul-Sep; 39. 1977, pp.78 – 98. แหล่งที่มา : [Online]. www.unboundmedicine.com [27 กันยายน 2561].

ปริยานุช ไพบูลย์สรารุณี (Priyanut Piboolsravut) ได้เสนอบทความวิจัยเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” ของพระบาทสมเด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ในหลวงรัชกาลที่ ๙ โดยได้กล่าวถึงกรอบแนวคิดและความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียงว่า ความเข้มแข็งของประเทศไทย ได้รับการเกื้อหนุนและพัฒนาโดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ผู้ทรงเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาติ ด้วยความที่พระองค์ทรงมีพระเมตตาต่อพสกนิกรอย่างเต็มเปี่ยม พระองค์จึงเป็นที่เคารพจงรักภักดีของประชาชน และโดยที่พระราชดำริของพระองค์ พระองค์ได้ทรงวางรากฐานเพื่อเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นประเด็นหลักของกรอบความคิดในการพัฒนาของประเทศไทย และยังสามารถต่อยอดสนับสนุนให้เป็นทิศทางสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศชาติอีกด้วย^{๒๒}

สุกสันต์ กันตบุตร (Sooksan Kantabutra) ได้เสนอแนวทางการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในภาคธุรกิจของคนไทยไว้ ในบทความวิชาการเรื่อง “การพัฒนาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในภาคเศรษฐกิจของประเทศไทย: หลักฐาน การวิจัยในอนาคต และการประยุกต์ใช้นโยบาย (Development of the Sufficiency Economy Philosophy in the Thai Business Sector: Evidence, Future Research & Policy Implications)” ว่า ไม่ควรเน้นผลตอบแทนในระยะสั้น ควรเน้นผลประโยชน์ระยะยาว ควรเน้นคุณค่าที่แท้จริงและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างต่อเนื่อง เน้นความซื่อสัตย์อย่างแท้จริง เน้นการใช้นวัตกรรมท้องถิ่นที่ไม่แพงมากนัก แบ่งปันความรู้และประสบการณ์ ดำเนินการธุรกิจอย่างระมัดระวัง และโรงเรียน/สถาบันการศึกษาควรพิจารณาบทบาทของการเรียนการสอนของตนเอง โดยให้ความสำคัญต่อการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้มากขึ้น^{๒๓}

อภิชัย พันธเสน (Puntasen, A., Premchuen, S. & Keitdejpunya, P) ได้เสนอหลักการและแนวทางการประยุกต์หลักเศรษฐกิจพอเพียงในภาคธุรกิจไว้ ๗ ประการ ได้แก่

- ๑) ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในท้องถิ่น
- ๒) ส่งเสริมประสิทธิภาพการผลิต
- ๓) ไม่โลภมากและเน้นในระยะสั้นและระยะยาว
- ๔) เน้นความซื่อสัตย์สุจริตการดำเนินธุรกิจทุกอย่าง

^{๒๒}Priyanut Piboolsravut, “Sufficiency Economy”, **Research Note**, ASEAN Economic Bulletin, Vol. 21, No. 1, April 2004, p.127.

^{๒๓}Sooksan Kantabutra, “Development of the Sufficiency Economy Philosophy in the Thai Business Sector: Evidence, Future Research & Policy Implications”, **Article paper**, pp. 25-29. Source [online]. Email: sooksan.k@cmmu.net [28 กันยายน 2561].

- ๕) เน้นการกระจายความเสี่ยง
- ๖) เน้นการลดขนาดการผลิตและความเสี่ยง
- ๗) เน้นความรับผิดชอบต่อท้องถิ่น ภูมิภาค ตลาดภายในและระหว่างประเทศ^{๒๔}

พิพัฒน์ ยอดพฤติการ^{๒๕} ได้ศึกษาวิเคราะห์การใช้การสร้างตัวชี้วัดเศรษฐกิจพอเพียงโดยเปรียบเทียบกับหลักพุทธศาสตร์ พบว่า หลักพุทธธรรมที่สามารถนำมาใช้ในพุทธเศรษฐศาสตร์ได้แก่มัชฌิมาปฏิปทา โยนิโสมนสิการ และอแปมาทธรรม ซึ่งมีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะด้านความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี โดยมีมัชฌิมาปฏิปาทากับความพอประมาณเป็นวิธีการในการพัฒนาตน โยนิโสมนสิการกับความมีเหตุผล เป็นเครื่องอำนวยความสะดวกในการพัฒนาตน และอแปมาทธรรมกับการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เป็นเครื่องกำกับการพัฒนาตน ขณะที่ชิตาภรณ์ ทองช่อม^{๒๖} ได้ศึกษาวิเคราะห์เรื่อง การปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ผลการศึกษาพบว่า แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พุทธเศรษฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์มนุษย์นิยม และเศรษฐกิจชุมชน มีความครอบคลุมองค์ประกอบของความพอเพียงคือ มีคุณลักษณะของความพอเพียง ๓ ประการ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี และมีเงื่อนไขของความพอเพียง ๒ ประการ คือ ความรู้ และคุณธรรม นอกจากนี้ ยังได้ศึกษาวิเคราะห์เรื่อง การแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยพุทธบูรณาการ^{๒๗} ผลการศึกษาพบว่า ๑) การแก้ไขปัญหาความยากจนตามหลักพระพุทธศาสนานั้นต้องใช้จ่ายทรัพย์ เพื่อการบริโภคต้องสมดุลกับรายได้ รู้จักใช้จ่ายอย่างพอประมาณ ๒) การแก้ไขปัญหาความยากจนของไทยตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑-๘ แก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้าง การวางแผน และโอกาสของคนในการเข้าถึงนโยบายของรัฐ แต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๙ ถึงฉบับปัจจุบันได้นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาอยู่ในแผน

^{๒๔}Puntasen, A., Premchuen, S. & Keitdejponya, P. *Application of the royal thought about the Sufficiency Economy in SMEs*. (Bangkok: Thailand Research Fund, 2003), p. 5.

^{๒๕}พิพัฒน์ ยอดพฤติการ, “การใช้การสร้างตัวชี้วัดเพื่อวิเคราะห์เศรษฐกิจพอเพียงโดยเปรียบเทียบกับหลักพุทธศาสตร์”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้าบทคัดย่อ.

^{๒๖}ชิตาภรณ์ ทองช่อม, “การปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง”, *วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้าบทคัดย่อ.

^{๒๗}ชิตาภรณ์ ทองช่อม, “การแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยพุทธบูรณาการ”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้าบทคัดย่อ.

ด้วยเพื่อการพัฒนาที่สมดุลมีคุณภาพและยั่งยืน ๓) บูรณาการในการแก้ปัญหาความยากจนตามหลักพระพุทธศาสนา ตามนัยแห่งกฎทนต์สูตร ควรสร้างเครือข่ายบริหารประเทศ สร้างศรัทธาและความเชื่อมั่นแก่ประชาชน สร้างความเข้มแข็งให้กับผู้ประกอบการ รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนคนดี

ในขณะที่บทความของปิยะรักษ์ ประดับเพชรรัตน์ และคณะ^{๒๘} ได้ศึกษาวิเคราะห์ในการลดปริมาณขยะชุมชนจากโครงการธนาคารขยะรีไซเคิล ซึ่งเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงและเศรษฐกิจชุมชนคล้ายกับที่ชุมชนในพื้นที่วิจัย คือบ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่ เช่นเดียวกัน ผลการวิจัยพบว่า เมื่อครัวเรือนมีการคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนทิ้ง ในระยะเวลา ๑ เดือน มี ปริมาณขยะมูลฝอยที่ต้องนำไปกำจัด ๑๘๒.๐๙ กิโลกรัม จากเดิม ๖๔๗.๗๙ กิโลกรัม และหากทุกครัวเรือนในชุมชนมีการคัดแยกขยะมูลฝอย จะมีปริมาณที่ต้องนำไปกำจัด ๖,๘๒๘.๓๘ กิโลกรัม จากเดิม ๒๔,๒๙๒.๑๓ กิโลกรัม ธนาคารรีไซเคิลทรัพยากรสิ่งแวดล้อมมีรูปแบบการดำเนินงานโดยการ รับสมัครสมาชิกในชุมชน โดยสมาชิกรับขยะรีไซเคิลที่คัดแยกมาฝากขายกับธนาคารขยะรีไซเคิล ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการดำเนินงาน คือ คนในชุมชนส่วนใหญ่ไม่ได้สมัครเป็นสมาชิก เนื่องจากราคาขยะที่รับซื้อต่ำกว่าร้านรับซื้อของเก่าและราคาไม่แน่นอน ดังนั้น คณะดำเนินงาน และคณะกรรมการชุมชนควรร่วมมือกันในการประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนยอมรับและมีส่วนร่วม ในโครงการให้มากขึ้น และกระตุ้นให้มีการคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือนก่อนที่จะนำไปกำจัด ส่วนวลัยลักษณ์ อมรสิริพงศ์ ภรสรัญ แก่นทอง และศานติกร พินยงค์^{๒๙} ได้ศึกษาวิจัย เรื่องรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสม: กรณีศึกษาโรงเรียนกำแพงแสนวิทยา อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนมีวิธีการจัดการขยะมูลฝอยคือ การคัดแยกขยะ รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียนตามความคิดเห็นของแกนนำนักเรียน คือจัดตั้งธนาคารขยะ ทำให้การจัดการขยะมูลฝอยเป็นไปอย่างมีระบบ โรงเรียนสะอาด สภาพแวดล้อมดี เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน และสามารถนำขยะไปใช้ประโยชน์ได้

^{๒๘}ปิยะรักษ์ ประดับเพชรรัตน์ และคณะ, “ศักยภาพในการลดปริมาณขยะชุมชนจากโครงการธนาคารขยะรีไซเคิล”, รายงานการวิจัย, วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม ปีที่ ๖ เล่มที่ ๒ กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๕๓, หน้า ๕๔-๖๖.

^{๒๙}วลัยลักษณ์ อมรสิริพงศ์, ภรสรัญ แก่นทอง และศานติกร พินยงค์, “รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสม: กรณีศึกษาโรงเรียนกำแพงแสนวิทยา อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม” รายงานการวิจัย, วารสาร Journal of Thai Interdisciplinary Research, [2015], สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ปีที่ ๑๐ ฉบับ ๒, ๒๕๕๘, หน้า ๑๖ - ๒๓.

วีระศักดิ์ สมยานะ^{๓๐} ได้ศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับคุณธรรมที่สัมพันธ์กับเศรษฐกิจของชุมชน เรื่อง คุณธรรมกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มธุรกิจชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) มีหลักคุณธรรมในการดำเนินกิจการเป็นสำคัญ โดยคุณธรรมที่ควรส่งเสริมให้กับกลุ่มธุรกิจชุมชนที่เหมาะสมในยุคปัจจุบันคือ คุณธรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้เกิดความร่วมมือในการดำเนินงาน จนเกิดความยั่งยืนของธุรกิจได้ ซึ่งสามารถแบ่งลักษณะคุณธรรมได้เป็น ๕ ประเภท คือ ๑) ความซื่อสัตย์สุจริต ๒) ความไม่โลภจนเกินไป ๓) ความอดทน ๔) ความขยันหมั่นเพียร และ ๕) ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ซึ่งลักษณะของคุณธรรมดังกล่าวจะแสดงออกมาโดยการกระทำทางกาย วาจา และจิตใจของสมาชิกกลุ่มธุรกิจชุมชน ทั้งในตัวของผู้นำกลุ่มและสมาชิกของกลุ่มทุกคน โดยมีการนำไปประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการองค์กรของกลุ่มธุรกิจชุมชนใน อปท. จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๕ ประเภทธุรกิจชุมชนคือ ธุรกิจชุมชนประเภทสินค้าเกษตร ธุรกิจชุมชนแปรรูปอาหาร ธุรกิจชุมชนประเภทงานหัตถอุตสาหกรรม ธุรกิจชุมชนประเภทผ้า และธุรกิจชุมชนด้านบริการท่องเที่ยว ทำให้เกิดแนวทางการปรับและประยุกต์ใช้หลักคุณธรรมทั้ง ๕ ประการควบคู่กับการดำเนินธุรกิจของแต่ละประเภทนั้นๆ จากงานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า คุณธรรมทั้ง ๕ ประการนี้ มีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อความเจริญเติบโตอย่างยั่งยืนของเศรษฐกิจชุมชน หรือองค์กร กลุ่ม สมาคมหรือรูปแบบใดๆ ของการรวมตัวกันในทางเศรษฐกิจภายในชุมชน เพราะการมีคุณธรรมนั้น เป็นหลักประกันเบื้องต้นที่จะผลักดันหรือขับเคลื่อนกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้เจริญก้าวหน้าไปอย่างมั่นคง อย่างไรก็ตาม เงื่อนไขตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ไม่ได้เน้นเฉพาะคุณธรรมอย่างเดียวจะต้องมีปัญหาควบคู่ไปด้วย จึงจะทำให้เศรษฐกิจพอเพียงเจริญเติบโตก้าวหน้าไปอย่างมั่นคง แข็งแกร่ง และยั่งยืน

สุวดี วรวิทย์พินิต วรณวีร์ บุญคุ้ม และนรินทร์ สังข์รักษา^{๓๑} ได้ศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาารูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้ วิถีเมืองเพชรตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลการศึกษาพบว่า ๑) ศูนย์การเรียนรู้เมืองเพชร ส่วนใหญ่เป็นหมู่บ้านที่อยู่ท่ามกลางหุบเขา และติดทะเล

^{๓๐}วีระศักดิ์ สมยานะ, “คุณธรรมกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่” *บทความวิจัย*, วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร (Silpakorn University Journal), ปีที่ ๓๓ ฉบับที่ ๒ กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๓๑}สุวดี วรวิทย์พินิต วรณวีร์ บุญคุ้ม และนรินทร์ สังข์รักษา, “การพัฒนาารูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้ วิถีเมืองเพชรตามแนวทางปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง”, *บทความวิจัย*, วารสาร Veridian E-Journal, Silpakorn University, Vol. 10 No 2 (2017), ฉบับภาษาไทย มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ (พฤษภาคม – สิงหาคม 2560), บทความย่อ.

ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพทางการเกษตรและปศุสัตว์ และมีการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสนใจที่จะรู้แสวงหาความรู้ใหม่เสมอ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบวิถีเมืองเพชรของจังหวัดเพชรบุรี ยังมีบทบาทในการให้ความรู้ และพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎรในพื้นที่และนอกพื้นที่ ๒) รูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้วิถีเมืองเพชร ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่พัฒนาขึ้น คือ “PETCH Model” มี ๕ องค์ประกอบย่อย ได้แก่ Participation (การมีส่วนร่วม) Evolution enough (ความพอเพียง) Technology (การนำเอาเทคโนโลยีและหลักวิทยาศาสตร์มาปฏิบัติ) Community (ชุมชน) และ Harmony (ความกลมกลืน) ๓) ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้วิถีเมืองเพชร ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่ารูปแบบการพัฒนาจะต้องดำเนินควบคู่ไปกับ ภูมิปัญญาเป็นความรู้ดั้งเดิมอันประกอบไปด้วยคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวบ้าน ไม่ได้แบ่งแยกเป็นส่วน ๆ หากแต่ทุกอย่างมีความสัมพันธ์กับการทำมาหาเลี้ยงชีพ และ ๔) การประเมินและปรับปรุงรูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้วิถีเมืองเพชร ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่าภาพรวมอยู่ระดับมาก จากงานวิจัยนี้จะเห็นได้ว่ารูปแบบการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ นั้น จะต้องมีความสอดคล้องกับบริบทของชุมชนนั้น ๆ โดยเฉพาะการพัฒนาที่ต้องดำเนินไปภูมิปัญญาดั้งเดิมของท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นการประกอบอาชีพ ความเป็นเครือญาติ ความเป็นกลุ่มคนเดียวกัน การนับถือศาสนาเหมือนกัน ฯลฯ ซึ่งเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จของศูนย์การเรียนรู้หรือการดำเนินกิจกรรมตามแนวทางของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของนิสราใจชื่อ^๒เรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยผลการศึกษาสรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ ๘ อย่างได้แก่ ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านจิตใจ ด้านสังคม ด้านสังคมวัฒนธรรม ด้านการมีส่วนร่วม ด้านผู้นำหมู่บ้าน และด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐ ส่วนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้มีความก้าวหน้า นั้น ความร่วมมือระหว่างหมู่บ้าน ผู้นำ สมาชิกกลุ่มต่างๆ และหน่วยงานของรัฐที่เข้ามาสนับสนุนมีส่วนสำคัญอย่างในการผลักดันให้หมู่บ้านมีความก้าวหน้าไปอย่างยั่งยืน

รายงานวิจัยอีกเรื่องหนึ่งที่เกี่ยวข้องการจัดการเศรษฐกิจชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือการศึกษาวิจัยของขวัญกมล ดอนขวา^๓ เรื่องการจัดการธุรกิจชุมชนบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งผลการศึกษาสรุปได้ว่า องค์ประกอบสำคัญของการจัดการธุรกิจชุมชน ได้แก่

^๒นิสรา ใจชื่อ, “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง”, รายงานวิจัย, (ศูนย์วิจัยมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๗), บทคัดย่อ.

^๓ขวัญกมล ดอนขวา, “การจัดการธุรกิจชุมชนบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”, รายงานวิจัย, (นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, ๒๕๕๖), บทคัดย่อ.

การจัดการใน ๔ ด้าน คือการผลิต ทรัพยากรมนุษย์ การตลาด การเงินและบัญชี นอกจากนี้ยังพบว่า องค์ประกอบสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง คือความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีความภูมิคุ้มกันคือ การมีความรู้และคุณธรรม มีผลต่อการดำเนินธุรกิจของชุมชนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการมีภูมิคุ้มกัน การมีเหตุผล มีผลกระทบโดยตรงต่อการจัดการธุรกิจของชุมชนด้านการผลิตมากที่สุด

๒.๓ หลักการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนระดับหมู่บ้าน

หลักการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนระดับหมู่บ้าน สามารถพิจารณาจากความหมาย แนวคิด และแนวทางการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้ศึกษาและได้ให้แนวทางไว้ ดังนี้

๒.๓.๑ หลักการ

แนวคิดเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง (The Concept of community's economy for self-reliance) เป็นแนวคิดที่เน้นการพึ่งตนเองในด้านเศรษฐกิจภายในของชุมชน ให้สามารถพัฒนาอาชีพที่เป็นอาชีพของคนในชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ให้มีความก้าวหน้า โดยเน้นการร่วมมือกันในรูปแบบของกลุ่มกิจกรรมทางการเกษตรต่อเนื่อง และนอกภาคเกษตรกรรมที่อยู่ในระดับครอบครัวอีกด้วย เพื่อให้มีความเข้มแข็ง มีความสามารถในการพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

หลักการแนวคิดเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง คือการรวมกลุ่มกันของคนภายในชุมชนเป็นกลุ่ม เป็นเครือข่าย ในระบบเศรษฐกิจเริ่มตั้งแต่กระบวนการผลิต การจัดการผลผลิต และการสร้างเครือข่ายสัมพันธ์กับหน่วยงานหรือองค์กรภายนอก ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในปัจจุบันและอนาคต โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานศักยภาพของชุมชนเป็นประการสำคัญ แม้ว่าจะมีการเชื่อมโยงกับภายนอกแต่ไม่ถือว่าเป็นการพึ่งพาภายนอก แต่เป็นการนำเอาพลังจากภายนอกที่มีความพร้อมกว่า มาเป็นปัจจัยสนับสนุนและเป็นช่องทางในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนต่อไปเท่านั้น โดยที่พลังหรือคนภายในชุมชน ยังสามารถบริหารจัดการระบบเศรษฐกิจนั้นได้อยู่

แต่ถ้ายึดถือตามกลยุทธ์และแนวปฏิบัติยุทธศาสตร์เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง ที่กำหนดโดยภาครัฐตามนโยบายของทางราชการ^{๓๔} สรุปได้ว่า แนวคิดเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองมีกลยุทธ์อยู่ ๕ ประการ ได้แก่

- ๑) ยึดครอบครัวและชุมชนเป็นหลักตามแนวพระราชดำริ (ทฤษฎีใหม่)
- ๒) ยึดการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ

^{๓๔}กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, คณะที่ปรึกษาฝ่ายเศรษฐกิจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย, เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง แนวคิดและยุทธศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, ๒๕๔๑), หน้า ๖๓.

- ๓) ยืดการรวมกลุ่มเป็นเครือข่าย
- ๔) ยืดการส่งเสริมการตลาดชุมชน
- ๕) ยืดการจัดเวทีชาวบ้าน เป็นแบบ “คิดเอง ทำเอง”

แนวปฏิบัติการของยุทธศาสตร์เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง มี ๙ วิธีการ^{๓๕} ได้แก่

- ๑) สนับสนุนการดำเนินการเรื่องการเกษตรผสมผสาน (เกษตรทฤษฎีใหม่) และเกษตรยั่งยืน
- ๒) สนับสนุนการดำเนินการเรื่องการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน
- ๓) สนับสนุนการดำเนินการระดมทุนหรือจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์รูปแบบต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนและขยายไปสู่องค์กรการเงินในที่สุด
- ๔) สนับสนุนการดำเนินการเรื่องการพัฒนากลุ่มอาชีพ การปลูกพืชสมุนไพรและแพทย์แผนไทย การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ฯลฯ
- ๕) สนับสนุนการดำเนินการเรื่องการทำฝักรายขององค์กรชุมชน
- ๖) สนับสนุนการดำเนินการเรื่องการจัดการสินค้าชุมชนและตลาดชุมชน
- ๗) สนับสนุนการดำเนินการเรื่องการพัฒนาเครือข่ายร้านค้าของชุมชน
- ๘) สนับสนุนการดำเนินการเรื่องประชาคมอำเภอ
- ๙) สนับสนุนการดำเนินการเรื่องการจัดตั้งศูนย์บริการเบ็ดเสร็จด้านการเกษตร

จะเห็นว่า บทบาทของหน่วยงานราชการหรือภาคเอกชน ที่เข้าไปดำเนินกิจกรรมภายในชุมชนนั้น จะเป็นเพียงผู้สนับสนุนหรือกระตุ้นให้เกิดกิจกรรมต่าง ๆ เท่านั้น การปฏิบัติกิจกรรมด้านเศรษฐกิจชุมชนหรือการรวมกลุ่มในระบบเศรษฐกิจ เป็นหน้าที่ของคนภายในชุมชนโดยเฉพาะ อย่างไรก็ตาม ดูเหมือนว่า เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองไม่ได้เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติเสียทีเดียว จะต้องมีการกระตุ้น การส่งเสริม การสนับสนุนด้านเทคโนโลยีด้านปัจจัยการผลิต กระบวนการผลิตและการจัดการผลผลิตจากภายนอกอยู่ โดยเฉพาะหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบด้านการพัฒนาชุมชน เช่น กรมการพัฒนาชุมชน กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น กรมส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร คณะกรรมการประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) เป็นต้น

^{๓๕}สังคิต พิริยะรังสรรค์, “เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองฉบับมหาดไทย : ประเทศยากจนประชาชนมั่งคั่ง, ภาคที่ ๒”, เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง แนวคิดและยุทธศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, ๒๕๔๑), หน้า ๕๘.

หลักการของแนวคิดเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง คือแต่ละชุมชน จะต้องสามารถพึ่งตนเอง ทางด้านเศรษฐกิจ คือสามารถดำรงอยู่ได้ด้วยการอาศัยทรัพยากรธรรมชาติ การผลิต และการจัดการ ผลผลิตภายในชุมชน ด้วยการรวมกลุ่มกันภายในชุมชน ด้วยพลังของความสามัคคี และการช่วยเหลือ เกื้อกูลซึ่งกันและภายในชุมชน หลักการของแนวคิดเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง คือการรวมกลุ่มกันของ คนภายในชุมชนเป็นกลุ่ม เป็นเครือข่าย ในระบบเศรษฐกิจเริ่มตั้งแต่กระบวนการผลิต การจัดการ ผลผลิต และการสร้างเครือข่ายสัมพันธ์กับหน่วยงานหรือองค์กรภายนอก ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐและ ภาคเอกชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในปัจจุบันและอนาคต โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานศักยภาพของ ชุมชนเป็นประการสำคัญ แม้ว่าจะมีการเชื่อมโยงกับภายนอกแต่ไม่ถือว่าเป็นการพึ่งพาภายนอก แต่ เป็นการนำเอาพลังจากภายนอกที่มีความพร้อมกว่าเข้ามาเป็นปัจจัยสนับสนุนและเป็นช่องทางในการ พัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนต่อไปเท่านั้น โดยที่พลังหรือคนภายในชุมชน ยังสามารถบริหารจัดการ ระบบเศรษฐกิจนั้นได้อยู่

จากยุทธศาสตร์การพัฒนาตามแนวคิดเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง โดยคณะที่ปรึกษา ฝ่ายเศรษฐกิจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เมื่อ ปี พ.ศ. ๒๕๔๑^{๓๖} ซึ่งเป็นช่วงเวลาประเทศไทย ประสบปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจ โดยมีสาระสำคัญที่เป็นทั้งหลักการและแนวทางปฏิบัติ ๕ ประการได้แก่

๑) ความสามัคคีของประชาชน การช่วยเหลือกัน การพึ่งตนเอง และสร้างความเข้มแข็งแก่ ชุมชน

๒) การรวมกลุ่ม เพื่อเป้าหมายการผลิต การระดมทุนเพื่อการตลาดภายในชุมชน

๓) การสร้างเครือข่าย การเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน

๔) การจัดให้มีตลาดนัดภายในชุมชน หรือลานค้าชุมชน เพื่อให้เป็นที่นำเอาผลผลิตของ เกษตรกรมาจำหน่ายภายในชุมชน

๕) การจัดให้มีเวทีประชาคมเศรษฐกิจในระดับอำเภอ เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนแนว ทิศทางการแก้ไขปัญหาของชุมชนร่วมกัน

ความจริงแล้ว ควรมีเวทีประชาคมในระดับหมู่บ้านหรือตำบลด้วย เพราะเป็นเวทีที่ ประชาชนในหมู่บ้านหรือตำบลนั้น ๆ จะมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ซึ่งจะทำให้ สามารถสะท้อนถึงปัญหาหรือความต้องการของประชาชนในพื้นที่จริง ๆ ได้โดยตรง ขณะที่เวที ประชาคมในระดับอำเภอ เป็นเวทีประชาคมที่มีขนาดใหญ่มีพื้นที่กว้างปัญหาที่หลากหลายและมี

^{๓๖}กระทรวงมหาดไทย, เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพัฒนาไท, ๒๕๔๑), แหล่งที่มา : เอกสารสื่ออิเล็กทรอนิกส์ VCD. [๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๐].

ประชาชนร่วมมากเกินไป มีข้อจำกัดในการแสดงความคิดเห็น ทั้งเรื่องจำนวนคนระยะเวลา และความกล้าในการแสดงออก

จากหลักการ กลยุทธ์ และแนวทางการปฏิบัติ ตามแนวคิดเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองนี้ ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของพลังที่มีอยู่ภายในของชุมชน โดยเฉพาะการพึ่งตนเองในระดับครัวเรือน ความสามัคคีของคนในชุมชน และการรวมกลุ่มกันในด้านเศรษฐกิจของคนภายในชุมชน จะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะสามารถกำหนดความเป็นไปของชุมชนได้ ทำให้ชุมชนพึ่งตนเองในด้านเศรษฐกิจอย่างแท้จริง ซึ่งการรวมกลุ่มกันทางเศรษฐกิจก็ดี การสนับสนุนจากภายนอกก็ดี จะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเข้มแข็งของครัวเรือนและชุมชนเป็นประการสำคัญ เช่น การมีอาหารหรือข้าวบริโภคตลอดปี การมีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง การมีสามารถในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด การมีทรัพยากรมนุษย์หรือแรงงานเพื่อการผลิตในครอบครัวเรือนหรือชุมชน การมีความรู้ในวิธีการผลิต การจัดการผลผลิต การเห็นความสำคัญของการรวมกลุ่ม การมีจิตสำนึกต่อส่วนรวมหรือจิตสำนึกเชิงสาธารณะ การจัดเวทีประชาคมเพื่อเป็นเวทีให้คนในชุมชนแสดงความคิดเห็น อภิปรายถึงปัญหาที่เกิดขึ้น และหาทางออกร่วมกันในระดับต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นในระดับกลุ่ม ชุมชน หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัดก็ตาม

๒.๓.๒ วิธีการของเศรษฐกิจชุมชน

วิธีการพึ่งตนเอง จากหลักการ ยุทธศาสตร์และแนวทางปฏิบัติตามแนวคิดนี้ สามารถแบ่งวิธีการและรูปแบบการพึ่งตนเองได้ออกเป็น ๓ วิธีการ ดังนี้

๑) การพึ่งตนเองด้วยศักยภาพของตนเอง การพึ่งตนเองด้วยวิธีการนี้ เป็นการพึ่งตนเองเบื้องต้นหรือในระดับพื้นฐานของแต่ละครอบครัว ในด้านเศรษฐกิจ เช่น การผลิต การจัดการผลผลิต การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ความสามารถในการตอบสนองความต้องการบริโภคของตนเอง เป็นต้น ซึ่งแต่ละครอบครัวในแต่ละชุมชน จะต้องสามารถดำรงอยู่ได้ด้วยศักยภาพหรือความสามารถของตนเอง โดยเฉพาะการผลิต การจัดการผลผลิต การจัดหาปัจจัย ๔ เพื่อตอบสนองความต้องการของสมาชิกในครอบครัว การพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจตามแนวคิดนี้ จึงเน้นการพึ่งตนเองในระดับครอบครัวเป็นประการสำคัญก่อน เพราะครอบครัวเป็นองค์ประกอบเบื้องต้นที่สำคัญของความเป็นชุมชน เป็นปัจจัยสนับสนุนที่จะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งอย่างมั่นคง ดังนั้น การพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจของครอบครัวตามวิธีการของแนวคิดนี้ จึงมีความจำเป็นมากและต้องดำเนินการให้มีอย่างต่อเนื่อง ด้วยความสามารถของตนเอง ซึ่งสามารถดำเนินการได้ด้วยการได้หลายวิธีตามสภาพและอาชีพของครอบครัว เช่น การทำเกษตรผสมผสาน การทำเกษตรตามหลักการและวิธีการของทฤษฎีใหม่ การใช้

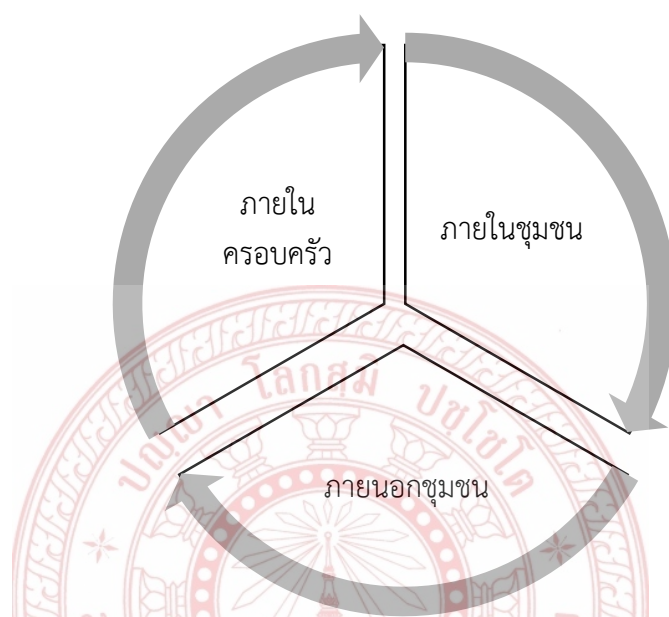
แรงงานภายในครอบครัว การจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด การผลิตเพื่อ
บริโภคในครอบครัว เป็นต้น

๒) การพึ่งตนเองด้วยการรวมกลุ่มกันภายในชุมชน การพึ่งตนเองตามวิธีการของแนวคิด
เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองนี้ เป็นการพึ่งตนเองในระดับชุมชนที่ขยายต่อจากความสามารถของแต่ละ
ครอบครัวที่พึ่งตนเองได้แล้ว ให้นับการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายในด้านเศรษฐกิจภายในชุมชน เพื่อสร้าง
ความเข้มแข็ง ความสามัคคี และความเป็นเอกภาพภายในชุมชนอย่างยั่งยืน โดยเน้นการรวมกลุ่มที่
สัมพันธ์กับสภาพของคนในชุมชนที่ประกอบอาชีพที่แตกต่างกัน เช่น การรวมกลุ่มการผลิตในภาค
เกษตรกรรมและหัตถกรรมของกลุ่มเครือข่าย และคนที่มีความสนใจหรือความถนัดอย่างเดียวกัน การ
รวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในภาคเกษตรอุตสาหกรรม การรวมกลุ่มซื้อปัจจัยการผลิตจากบริษัทเอกชน
การรวมกลุ่มจำหน่ายในรูปแบบลานค้าชุมชน การรวมกลุ่มเกษตรเพื่อทำเกษตรแบบพอเพียงหรือ
เกษตรผสมผสาน เป็นต้น การพึ่งตนเองด้วยวิธีการดังกล่าว จะเพิ่มความสามารถในการผลิต การ
จำหน่าย และการต่อรองกับภายนอกแก่ชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการเพิ่มปริมาณและ
คุณภาพของการผลิต การกำหนดราคาผลผลิต การตัดทอนกลไกตลาดที่มีความซับซ้อนออกไป ทำให้
ช่องทางการพบกันระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภคได้โดยตรง และเป็นการกระจายผลผลิตของชุมชนได้
อย่างกว้างขวาง

๓) การพึ่งตนเองด้วยการเชื่อมโยงกับภายนอก ไม่ว่าจะ เป็นกับหน่วยงานราชการในพื้นที่
สถาบันทางการเงิน ภาคเอกชน หรือชุมชนอื่นที่เกี่ยวข้องกัน การพึ่งตนเองตามวิธีการและรูปแบบของ
แนวคิดเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองนี้ เป็นการพึ่งตนเองที่มีลักษณะที่เป็นการเปิดโอกาสให้คนในชุมชน
และองค์กรภายในชุมชน ได้เรียนรู้วิทยาการหรือเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่มีความเจริญก้าวหน้าเข้าสู่
ภายในชุมชน ได้เรียนรู้ความเป็นไปของชุมชนอื่น และสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนอื่น ๆ ที่มีความ
หลากหลาย ที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างกันไป ทำให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดการถ่ายทอด
ประสบการณ์และนวัตกรรมระหว่างกัน เป็นกระบวนการที่ก่อประโยชน์ต่อชุมชนในอนาคต เพราะเมื่อ
มีการติดต่อกับภายนอก ย่อมสามารถนำประสบการณ์และนวัตกรรมที่แตกต่างกัน มาปรับปรุงพัฒนา
ชุมชนของตนได้

การเชื่อมโยงกับสังคมภายนอก ยังเป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนมีความสัมพันธ์กับภายนอก
เป็นการขยายกิจกรรมของชุมชนไปยังชุมชนอื่น และเป็นการเพิ่มโอกาสในการพัฒนาในการพัฒนา
ตนเอง ในด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยีและสังคมเป็นการประการสำคัญ เพราะการได้รับความรู้ความเป็นไป
ของชุมชนอื่นที่ประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลว ย่อมเป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิดความ
กระตือรือร้น เพื่อพัฒนาชุมชนของตนเองอย่างต่อเนื่อง และความตระหนักถึงผลกระทบที่อาจจะ

เกิดขึ้นได้ ถ้าหากการพัฒนานั้นเป็นไปอย่างไม่ระมัดระวัง เพราะความสำเร็จหรือความล้มเหลวจากชุมชนหนึ่ง ย่อมเป็นประสบการณ์ที่มีคุณค่าต่อชุมชนอื่นได้อย่างดี โดยเฉพาะประสบการณ์ที่ทำให้ประสบความสำเร็จในด้านการพัฒนาชุมชนจนสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน ไม่ว่าจะเป็ด้านเศรษฐกิจ สังคม จิตใจก็ตาม

แผนภูมิที่ ๒.๓.๒ : แสดงวิธีการพึ่งตนเองตามแนวคิดเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง

จากแผนภูมินี้ แสดงให้เห็นว่า วิธีการพึ่งตนเองตามแนวคิดเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง ทั้งวิธีการพึ่งตนเองภายในครอบครัว ภายในชุมชนและภายนอกชุมชน มีความสัมพันธ์กันในลักษณะพลวัต คือหมุนไปในลักษณะที่สนับสนุนต่อกันและกันอย่างมีนัยสำคัญ เพราะการดำรงอยู่อย่างเข้มแข็งของครอบครัวก็ตาม ของชุมชนก็ตาม การติดต่อกับภายนอกก็ตาม มีความสัมพันธ์กัน และเป็นปัจจัยผลักดันให้ชุมชนเจริญก้าวหน้าไป เป็นพลังขับเคลื่อนให้ชุมชนไปในทิศทางใดก็ได้

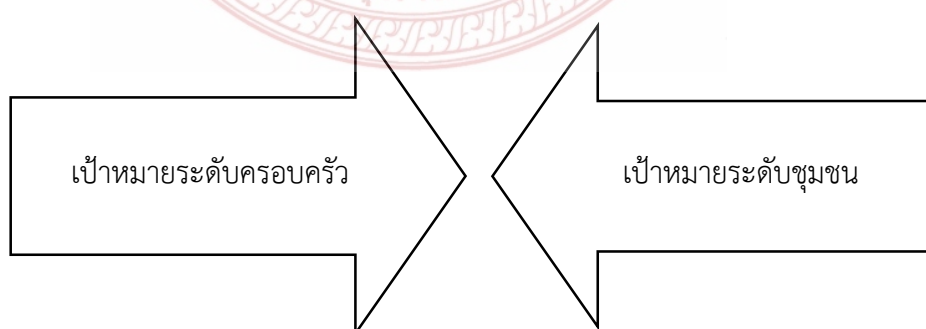
๒.๓.๓ เป้าหมายของเศรษฐกิจชุมชน

เป้าหมายของเศรษฐกิจชุมชน คือเน้นความสามารถในการพึ่งตนเองครอบครัวและชุมชนตามหลักการ กลยุทธ์และแนวทางปฏิบัติ ของแนวคิดเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง สามารถแบ่งออกเป็น ๒ ระดับ ได้แก่

๑) เป้าหมายการพึ่งตนเองในระดับครอบครัว เป้าหมายของการพึ่งตนเองในระดับนี้ เป็นเป้าหมายเบื้องต้นของการพึ่งตนเองตามแนวคิดเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองนี้ และมีความสำคัญมาก เพราะครอบครัวเป็นสถาบันเบื้องต้น ที่แสดงให้เห็นถึงความมีอยู่ของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม การ

พึ่งตนเองได้ของแต่ละครอบครัว จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนการพึ่งตนเองของชุมชนไปด้วย เพราะชุมชนเกิดขึ้นจากการรวมตัวของสถาบันครอบครัว เมื่อครอบครัวมีความสามารถในการพึ่งตนเองได้ อย่างดี ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ ฯลฯ อย่างพร้อมเพียงแล้ว ก็จะเป็นพลังให้เกิดกระบวนการสร้างสรรค์ส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งแก่ชุมชนไปโดยปริยาย แต่ถ้าสถาบันครอบครัวมีความอ่อนแอ ไม่เข้มแข็ง พึ่งตนเองไม่ได้ ชุมชนจะมีลักษณะอย่างเดียวกัน ดังนั้น การพึ่งตนเองในระดับครอบครัว จึงเป็นเป้าหมายอันดับแรกตามแนวคิดเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองนี้

๒) เป้าหมายการพึ่งตนเองในระดับชุมชน เป้าหมายการพึ่งตนเองในระดับนี้ ความจริงแล้ว ถ้าพิจารณาหลักการ กลยุทธ์ แนวทางปฏิบัติและชื่อของแนวคิดนี้ จะพบว่า การพึ่งตนเองในระดับชุมชนเป็นเป้าหมายสำคัญที่สุดของแนวคิดเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง เพราะกลยุทธ์และแนวทางปฏิบัติทั้งหมด ที่กำหนดขึ้นมาล้วนแต่มีเป้าหมายอย่างเดียวกันคือ ความสามารถในการพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจของชุมชน ซึ่งรวมเอาสถาบันครอบครัวเข้าไปด้วย ดังนั้น การพึ่งตนเองในระดับชุมชนจึงเป็นกล่าวถึงเป้าหมายรวมที่ผนวกเอาการพึ่งตนเองระดับครอบครัวด้วย จึงทำให้เห็นว่า ความสามารถในการพึ่งตนเองของชุมชนและครอบครัวมีความสัมพันธ์กัน เพราะเป็นปัจจัยสนับสนุน ส่งเสริมระหว่างกัน การดำรงอยู่ของชุมชนที่เข้มแข็ง จึงเป็นเสมือนเกราะกำบังให้ครอบครัวปลอดภัย ขณะเดียวกันการดำรงอยู่ของครอบครัวที่พึ่งตนเอง ก็เป็นปัจจัยสนับสนุนให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้เช่นเดียวกัน

แผนภูมิที่ ๒.๓.๓ : แสดงเป้าหมายของการพึ่งตนเองตามแนวคิดเศรษฐกิจชุมชน

พึ่งตนเอง

ประทีป วีรพัฒนนิรันดร์^{๓๗} แห่งมูลนิธิพลังนิเวศและชุมชน ได้เสนอแนวทางในการปฏิบัติ สำหรับการประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในระดับหมู่บ้าน ดังนี้ ๑) สร้างเวทีการเรียนรู้ เช่น เวทีประชาคมตำบล/อำเภอ ร้านค้าชุมชน ตลาดนัดชุมชน ฯลฯ ๒) วิเคราะห์ศักยภาพของท้องถิ่น (ทุน ในชุมชน) ๓) วางแผนพัฒนา “เศรษฐกิจแบบพอเพียง” ตามขั้นตอนของ “ทฤษฎีใหม่” ๔) ส่งเสริมการรวมกลุ่ม (กลุ่มอาชีพ กลุ่มออมทรัพย์) และการสร้างเครือข่ายองค์กรชุมชน ๕) พัฒนาเทคโนโลยีการผลิต การแปรรูป การบรรจุหีบห่อ การสิ่งแวดล้อม ฯลฯ ๖) พัฒนาระบบตลาด เช่น ตลาดในท้องถิ่น สร้างเครือข่ายผู้ผลิต-ผู้บริโภค เชื่อมโยงผู้ผลิตกับตลาดในเมือง/โรงงาน อุตสาหกรรมการเกษตร ฯลฯ ๗) พัฒนากิจกรรมทางการศึกษา สังคม วัฒนธรรม สาธารณสุข และสิ่งแวดล้อม ๘) วิจัยเพื่อสนับสนุนงานพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ๙) สร้างศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจชุมชนแบบเบ็ดเสร็จระดับอำเภอ/จังหวัด โดยเน้นการมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชนท้องถิ่น ๑๐) สร้างหลักสูตรฝึกอบรมการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและพัฒนาสถานที่ศึกษาดูงาน ๑๑) พัฒนาระบบข้อมูลข่าวสาร เพื่อใช้ช่วยตัดสินใจในการทำธุรกิจชุมชน ๑๒) เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนสู่สังคมในวงกว้าง

กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย^{๓๘} ได้กำหนดแนวทางการสร้างสัมมาชีพของชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยกำหนดโครงการหลัก ๕ โครงการ ได้แก่ ๑) โครงการพัฒนาผู้นำสัมมาชีพ ๒) โครงการประชุมเชิงปฏิบัติการวิทยากรสร้างสัมมาชีพระดับจังหวัด ๓) โครงการเตรียมความพร้อมทีมวิทยากรสัมมาชีพระดับจังหวัด ๔) โครงการส่งเสริมการสร้างสัมมาชีพในระดับหมู่บ้าน ๕) โครงการสนับสนุนการจัดตั้งและพัฒนากลุ่มอาชีพ โครงการสนับสนุนมี ๓ โครงการคือ ๑) การประชุมเชิงปฏิบัติการที่สนับสนุนการขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชนระดับประเทศ ๒) การประชุมเชิงปฏิบัติการที่สนับสนุนการขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชนระดับจังหวัด ๓) การประชุมเชิงปฏิบัติการที่สนับสนุนการขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชนระดับอำเภอ และโครงการต่อยอดการสร้างสัมมาชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจ มี ๗ โครงการ ได้แก่ ๑) โครงการบูรณาการแผนชุมชนระดับตำบล ๒) โครงการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ๓) โครงการสนับสนุนสัมมาชีพชุมชนแก่ครัวเรือนยากจน ๔) โครงการพัฒนาผู้นำสัมมาชีพชุมชนระดับตำบล ๕) โครงการพัฒนาผู้นำชุมชนรุ่นใหม่สืบสานงานสัมมาชีพชุมชน ๖) โครงการประชุมเชิงปฏิบัติการองค์กรสตรี ๗) โครงการประชุมเชิงปฏิบัติการสร้างเครือข่ายนักจัดการความรู้ชุมชน

^{๓๗}ดร.ประทีป วีรพัฒนนิรันดร์, “เศรษฐกิจชุมชน ความหมาย ฐานคิดและแนวปฏิบัติ”, แหล่งที่มา [ออนไลน์]. http://www.banrainarao.com/column/commu_econ_02 [เข้าถึงข้อมูล ๘ ธันวาคม ๒๕๖๑].

^{๓๘}กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, “แนวทางการสร้างสัมมาชีพชุมชน”, (กรุงเทพมหานคร : สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน, ๒๕๕๙), หน้า ๕-๓๙.

จะเห็นได้ว่า แนวทางหรือวิธีการประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนนั้น สามารถดำเนินการได้ผ่านโครงการและกิจกรรมต่างๆ ในระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน และครัวเรือน โดยมีเป้าหมายสำคัญ คือ การสร้างความเข้มแข็งให้แก่ครอบครัวและชุมชน ให้มีความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

๒.๔ สรุป

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจในการศึกษาและใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนในช่วงระยะเวลา ๒๐ ที่ผ่านมา เพราะหลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในหลวงรัชกาลที่ ๙ ที่ได้พระราชทานไว้เมื่อ ๔๕ ปีที่ผ่านมาแล้ว (พ.ศ. ๒๕๑๗) แต่ยังสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนและสังคมในปัจจุบันได้ โดยเฉพาะในช่วงที่ประเทศชาติประสบกับปัญหาวิกฤติทางเศรษฐกิจในปี ๒๕๔๐ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้รับความสนใจจากนักการเมือง ข้าราชการ นักวิชาการ นักพัฒนาสังคมและคนในสังคมเป็นอย่างมาก ซึ่งปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้มีหลักการที่สำคัญ ๕ ประการ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน คือความรู้และคุณธรรม หลักการเหล่านี้สามารถใช้เป็นหลักการและแนวทางในการพัฒนารูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนได้ โดยมีวิธีการในการประยุกต์ใช้ที่สำคัญ คือ ยึดหลักการความตั้งใจ ความพอใจ และความเป็นอิสระในการดำเนินการของเกษตรกร มากกว่าสั่งการให้ปฏิบัติตาม เน้นให้มีการพึ่งตนเองและช่วยเหลือตนเองเป็นสำคัญทรงใช้หลักการการมีส่วนร่วมของประชาชน (People Participation) ใช้หลักประชาธิปไตยในการดำเนินการ ยึดหลักสภาพของท้องถิ่นเป็นแนวทางในการดำเนินงาน สร้างความเข้มแข็งในชุมชนด้วยการสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อการผลิต คือ การผลิตแหล่งน้ำ การส่งเสริมความรู้ด้านต่าง ๆ แก่เกษตรกร และการนำความรู้ด้านเทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสมกับชาวบ้านอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

ส่วนการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน มีหลักการที่สำคัญคือ ๑) ยึดครอบครัวและชุมชนเป็นหลักตามแนวพระราชดำริ (ทฤษฎีใหม่) ๒) ยึดการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ ๓) ยึดการรวมกลุ่มเป็นเครือข่าย ๔) ยึดการส่งเสริมการตลาดชุมชน ๕) ยึดการจัดเวทีชาวบ้าน เป็นแบบ “คิดเอง ทำเอง” แนวปฏิบัติการหรือการประยุกต์หลักการของยุทธศาสตร์เศรษฐกิจชุมชนเพื่อให้คนในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน มี ๙ วิธีการ ได้แก่ ๑) สนับสนุนการดำเนินการเรื่องการผลิตผสมผสาน (เกษตรทฤษฎีใหม่) และเกษตรยั่งยืน ๒) สนับสนุนการดำเนินการเรื่องการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน ๓) สนับสนุนการดำเนินการระดมทุนหรือจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์รูปแบบต่าง ๆ

เพื่อใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนและขยายไปสู่องค์กรการเงินในที่สุด ๔) สนับสนุนการดำเนินการเรื่องการพัฒนา กลุ่มอาชีพ การปลูกพืชสมุนไพรและแพทย์แผนไทย การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ฯลฯ ๕) สนับสนุนการดำเนินการเรื่องการทำฝักรอขายขององค์กรชุมชน ๖) สนับสนุนการดำเนินการเรื่องการจัดทำสินค้าชุมชนและตลาดชุมชน ๗) สนับสนุนการดำเนินการเรื่องการพัฒนาเครือข่ายร้านค้าของชุมชน ๘) สนับสนุนการดำเนินการเรื่องประชาคมอำเภอ ๙) สนับสนุนการดำเนินการเรื่องการจัดตั้งศูนย์บริการเบ็ดเสร็จด้านการเกษตร

แนวทางการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน/หมู่บ้านในพื้นที่ต่างๆ สามารถดำเนินการได้หลากหลายวิธี เช่น ๑) การสร้างเวทีการเรียนรู้ในพื้นที่เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ เห็นความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เช่น เวทีประชาคมในหมู่บ้าน หรือระดับตำบล เพื่อเปิดโอกาสให้คนในหมู่บ้านได้เรียนรู้ ได้วิเคราะห์ศักยภาพของหมู่บ้านของตนเอง และให้คนในหมู่บ้านได้ร่วมกันวางแผนพัฒนา “เศรษฐกิจแบบพอเพียง” ตามขั้นตอนของ “ทฤษฎีใหม่” อย่างเป็นระบบ ๒) ส่งเสริมการรวมกลุ่มของคนในหมู่บ้านหรือชุมชน เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มสหกรณ์ กลุ่มออมทรัพย์ และส่งเสริมการสร้างเครือข่ายองค์กรหรือกลุ่มต่างๆ ในหมู่บ้าน/ชุมชน ๓) ส่งเสริมให้มีการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต และการจัดการผลผลิตอย่างเป็นระบบ เช่น การแปรรูปผลผลิต การบรรจุหีบห่อ การถนอมรักษา เป็นต้น ๔) ส่งเสริมให้มีการจัดสร้างและการพัฒนาตลาดภายในหมู่บ้าน ชุมชน ตำบล เช่น ตลาดวันพุธ ตลาดวันศุกร์ ตลาดชุมชน เป็นต้น โดยส่งเสริมให้มีการสร้างเครือข่ายผู้ผลิต-ผู้บริโภค และการเชื่อมโยงผู้ผลิตกับตลาดในเมือง/โรงงานอุตสาหกรรมในท้องถิ่น ๕) ส่งเสริมให้มีการพัฒนากิจกรรมทางการศึกษา ศาสนา สังคม วัฒนธรรม สาธารณสุข และสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การจัดโรงเรียนผู้สูงอายุ การบรรพชาสามเณรและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน การปฏิบัติธรรมประจำปี กิจกรรมอาสาพัฒนาหมู่บ้านและชุมชน เป็นต้น ๖) ส่งเสริมให้มีการศึกษาวิจัยศักยภาพของหมู่บ้าน เพื่อสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างเป็นระบบ เช่น การวิจัยสภาพของหมู่บ้านโดยสมาชิกกลุ่มภายในหมู่บ้านร่วมกับเจ้าหน้าที่ของกรมการพัฒนาชุมชน เป็นต้น ๗) ส่งเสริมให้มีการสร้างศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจชุมชนแบบเบ็ดเสร็จระดับหมู่บ้าน/ชุมชน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของคนในหมู่บ้านทุกครอบครัวเป็นสำคัญ ๘) สร้างหลักสูตรฝึกอบรมการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้แก่คนในหมู่บ้าน และพัฒนาหมู่บ้านและกิจกรรมของคนหมู่บ้านให้เป็นสถานที่ศึกษาดูงานของคนจากพื้นที่อื่นๆ เช่น กิจกรรมโฮมสเตย์ กลุ่มบ้านสมุนไพร เป็นต้น ๙) การพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารสารสนเทศในระดับหมู่บ้าน ตำบลหรืออำเภอ เพื่อให้คนในหมู่บ้านสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ สามารถช่วยในการตัดสินใจในการทำธุรกิจในชุมชน และ

สามารถเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการพัฒนาเศรษฐกิจของหมู่บ้าน หรือชุมชนไปสู่สังคมในวงกว้างอย่าง
เป็นระบบ

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ของงานวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักการเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน : กรณีศึกษาบ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องวาง จังหวัดแพร่” มีวิธีดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนของวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย ๓ ขั้นตอนตามลำดับ ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ ศึกษาการประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในระดับหมู่บ้าน

ประเด็นที่ศึกษา ประกอบด้วย ๑. หลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ๒. การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในระดับหมู่บ้าน ๓. การประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในระดับหมู่บ้าน

วิธีการศึกษา ประกอบด้วย ๑. ศึกษาเอกสาร ตำรา หนังสือ บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในระดับหมู่บ้าน ๒. ผู้วิจัยประยุกต์องค์ความรู้ทั้งสองอย่างเข้าด้วยกัน

ประชากร เอกสารที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยเอกสารที่เกี่ยวข้องจำนวน ๑๐ เรื่อง และรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจำนวน ๑๐ เรื่อง

เครื่องมือที่ใช้ แบบบันทึกสรุป

การเก็บรวบรวมข้อมูล อ่านแล้วสรุปประเด็นสำคัญ

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์เนื้อหา

ผลที่คาดว่าจะได้รับ แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ขั้นตอนที่ ๒ ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่ดำเนินการอยู่ในหมู่บ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องวาง จังหวัดแพร่

ประเด็นที่ศึกษา ประกอบด้วย ๑. สภาพปัจจุบันของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่ดำเนินการอยู่ ๒. ปัญหาการพัฒนาเศรษฐกิจที่ดำเนินการอยู่ ๓. แนวทางแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนา

วิธีการศึกษา ประกอบด้วย ๑. ศึกษาเอกสาร รายงานข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้าน ๒. สร้างแบบสัมภาษณ์สภาพปัจจุบัน ปัญหาการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่ดำเนินการอยู่

ประชากร ประกอบด้วยกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ คัดเลือกผู้แทนหมู่บ้านแบบเจาะจง จำนวน ๓๐ รูป/คน

เครื่องมือที่ใช้ แบบสัมภาษณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล นัดสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์เนื้อหา

ผลที่คาดว่าจะได้รับ สภาพปัจจุบัน ปัญหาการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่ดำเนินการอยู่ในหมู่บ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่

ขั้นตอนที่ ๓ เสนอรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับหมู่บ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่

ประเด็นที่ศึกษา ประกอบด้วย ๑. กระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามหลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับหมู่บ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่ ๒. รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนสำหรับหมู่บ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่

วิธีการศึกษา ประกอบด้วย ๑. การบูรณาการ ผลสรุปที่ได้จากขั้นตอนที่ ๑ และผลสรุปที่ได้จากขั้นตอนที่ ๒

ประชากร ประกอบด้วยผลสรุปจากขั้นตอนที่ ๑ และขั้นตอนที่ ๒

เครื่องมือที่ใช้ ผู้วิจัยดำเนินการบูรณาการ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการบูรณาการ

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์เนื้อหา

ผลที่คาดว่าจะได้รับ รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับหมู่บ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่

โดยมีรายละเอียดของวิธีการดำเนินการวิจัยในบทนี้ ดังต่อไปนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยแบบผสมวิธี คือผสมผสานรูปแบบการวิจัยระหว่างการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในภาคสนาม โดยใช้วิธีวิทยาการวิจัยแบบผสมผสาน ดังนี้

๑) การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะได้รวบรวมข้อมูลจากพระไตรปิฎก วิทยานิพนธ์ รายงานวิจัย ตำรา บทความทางวิชาการ วารสารและหนังสืออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและเศรษฐกิจชุมชน ตามขั้นตอนตามลำดับ คือ

(๑) ศึกษาหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หลักการเศรษฐกิจชุมชน และการประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนทั้งในระดับหมู่บ้าน

(๒) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลเชิงเอกสาร ด้วยการจัดหมวดหมู่ข้อมูล จำแนกข้อมูล เรียบเรียงข้อมูล และการตรวจสอบข้อมูลตามวัตถุประสงค์และสารบัญที่กำหนดไว้

(๓) กำหนดกรอบแนวคิดการศึกษาวิจัย เพื่อใช้เป็นกรอบในการศึกษาวิจัย การออกแบบ สัมภาษณ์หรือแนวคำถาม การศึกษาในพื้นที่วิจัย ด้วยการแสดงให้เห็นถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา และรูปแบบการประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน

(๔) จัดระบบข้อมูลเชิงเอกสารที่สัมพันธ์หลักการเศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐกิจชุมชน และการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน

๒) การศึกษารวบรวมข้อมูลในภาคสนาม (Field Study) เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิด หลักการ รูปแบบ กระบวนการ และแนวทางในการประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาชุมชน ของบ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องวาง จังหวัดแพร่ ด้วยวิธีการศึกษา ดังนี้

(๑) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลในด้านข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้าน สภาพปัญหา การดำเนินการตามแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ด้วยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในระดับหมู่บ้าน ในพื้นที่ การศึกษาด้วยการสัมภาษณ์ การสังเกต และการประชุมกลุ่มย่อยของแกนนำคนสำคัญหรือผู้นำครอบครัวในชุมชนประมาณ ๒๐ - ๓๐ คน

(๒) วิเคราะห์แนวคิด หลักการ รูปแบบ กระบวนการของเศรษฐกิจชุมชนในระดับหมู่บ้านและการประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่การวิจัยเป็นสำคัญ ในการให้ข้อมูล และการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

๓) สรุปผลการวิเคราะห์ นำเสนอผลการศึกษาจากการศึกษาในเชิงเอกสาร และการศึกษาภาคสนาม โดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่กำหนดไว้ คือ แนวคิด หลักการ รูปแบบ และรูปแบบการประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน เพื่อให้ได้วิธีการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

๔) สรุปผลการศึกษาวิจัย และข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย ภาคปฏิบัติการและการศึกษา
ในประเด็นที่เกี่ยวข้องต่อไป

๓.๒ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)

การสัมภาษณ์ (Key Informant) การสัมภาษณ์ประกอบการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะ
สัมภาษณ์บุคคลสำคัญในพื้นที่โดยสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) บุคคลสำคัญของหมู่บ้านใน
หมู่บ้านที่เป็นเป้าหมาย ประกอบด้วย

(๑) เจ้าอาวาสวัดในหมู่บ้าน	จำนวน	๑	รูป
(๒) ผู้นำหมู่บ้าน/แกนนำชุมชน	จำนวน	๔	คน
(๓) กรรมการหมู่บ้าน	จำนวน	๕	คน
(๔) ผู้แทนของกลุ่มต่างๆ ที่มีอยู่	จำนวน	๑๐	คน
(๕) เกษตรกร/ประชาชนในหมู่บ้าน	จำนวน	๑๐	คน
รวมทั้งหมด	จำนวน	๓๐	รูป/คน

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๑) แบบการสัมภาษณ์บุคคล เป็นแบบสัมภาษณ์แบบเจาะจงมีโครงสร้าง และแบบแนว
คำถาม เพื่อใช้ประกอบในการสัมภาษณ์บุคคลสำคัญที่กำหนดไว้

๒) แบบเอกสารประกอบในการจัดการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) จะ
ดำเนินในช่วงที่จัดกิจกรรมเพื่อระดมความคิดเห็นของประชาชนในบ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่อง
กว้าง จังหวัดแพร่ เป็นพื้นที่กรณีศึกษา และเพื่อใช้เป็นข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริง จากคนในพื้นที่
โดยตรงประมาณ ๓๐ รูป/คน

๓) แบบการสังเกตพฤติกรรมของคนหรือกลุ่มในหมู่บ้าน เป็นการสังเกตพฤติกรรม การ
ดำเนินชีวิต และกิจกรรมต่างๆ ของคนในชุมชน ด้วยการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของคนใน
ชุมชนตามโอกาสที่เหมาะสม

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการตามขั้นตอนดังนี้

- ๑) การลงพื้นที่ในหมู่บ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องกว้าง จังหวัดแพร่ ด้วยผู้วิจัย
และคณะผู้ร่วมวิจัย

- ๒) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม เป็นการสังเกตพฤติกรรม กิจกรรมและการดำเนินชีวิต ด้านต่างๆ ของคนในหมู่บ้าน
- ๓) การสัมภาษณ์ ใช้การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก ในกลุ่มแกนนำ คนสำคัญของหมู่บ้าน และเจ้าหน้าที่ราชการในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกิจกรรมของชุมชน
- ๔) การรวบรวมข้อมูลทั้งเอกสารและจากพื้นที่การศึกษา
- ๕) การประชุมกลุ่มย่อย ร่วมกับบุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อให้ได้แนวคิด หลักการ รูปแบบ กระบวนการ และแนวทางการประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการการจัดหมวดหมู่และการตรวจสอบข้อมูลในเชิงเอกสารและข้อมูลเชิงประจักษ์จากพื้นที่การศึกษาที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต การประชุมกลุ่มย่อย โดยจะดำเนินการอย่างเป็นระบบด้วยการจัดแบ่งประเภทของข้อมูลให้ตรงตามสารบัญที่กำหนดไว้ หลังจากที่ได้ข้อมูลมาครบถ้วนแล้ว ถ้ามีส่วนใดที่ยังไม่สมบูรณ์จะตรวจสอบและเก็บข้อมูลเพิ่มเติม ด้วยการค้นคว้าจากเอกสารและเข้าไปสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลอีกครั้งอีกครั้งหนึ่ง เพื่อยืนยันความถูกต้องและครบถ้วนทุกอย่าง ดังนั้น การวิเคราะห์ข้อมูลการเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดหมวดหมู่และการตรวจสอบข้อมูลอาจจะดำเนินการไปพร้อมกัน ตามประเด็นดังนี้

- ๑) วิเคราะห์แนวคิด หลักการ รูปแบบ กระบวนการ และการประยุกต์ใช้หลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนระดับหมู่บ้าน จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจากพื้นที่ศึกษาอย่างเป็นระบบ
- ๒) นำเสนอแนวคิด หลักการ รูปแบบ กระบวนการ และการประยุกต์ใช้หลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนต่อคนในชุมชน และผู้เกี่ยวข้อง
- ๓) สังเคราะห์แนวทางการประยุกต์ใช้หลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

๓.๖ การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัย จะอยู่ในลักษณะการพรรณนาความวิเคราะห์ (Descriptive Presentation) ประกอบด้วยข้อมูลเชิงพรรณนา ตามเอกสาร ข้อมูล ภาพถ่ายและการพรรณนาความ

เป้าหมายและ ถอดบทเรียน												
๘.วิเคราะห์ ข้อมูล						←→						
๙.ปรับปรุง ข้อมูล							←→					
๑๐.สรุป ผลการวิจัย									←→			
๑๑.นำเสนอ ผลการวิจัยทั้งต่อ หมู่บ้านและ หน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง											←→	

ตารางที่ ๓.๗ : แผนการบริหารและแผนการดำเนินงานตลอดโครงการวิจัย ปีงบประมาณ ๒๕๖๑

๓.๘ ปัจจัยที่เอื้อต่อการวิจัย

- ๑) มีอุปกรณ์ในการวิจัยพร้อม เช่น เครื่องมือสื่อสาร เอกสาร พาหนะเดินทาง เป็นต้น
- ๒) ผู้วิจัยและทีมงานผู้ร่วมวิจัยมีประสบการณ์ในการทำวิจัย
- ๓) มีทีมงานผู้ร่วมวิจัยที่อยู่ในพื้นที่การศึกษา
- ๔) มีทีมงานวิจัยที่อยู่ในพื้นที่สามารถทำงานร่วมกันได้ทันที
- ๕) สถานที่พัก หรือสถานที่ทำงานในพื้นที่วิจัย

๓.๙ แบบสอบถามการวิจัย

แนวคำถามประกอบการศึกษาวิจัย

เรื่อง

การประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน
: กรณีศึกษาบ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่

โดย

พระมหาอุทตนา นรเชฏโฐ, ดร.

ดร. จุฑารัตน์ ทองอินจันทร์

คณะพุทธศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สนับสนุนโดย

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

และสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

คำชี้แจง :

แบบสัมภาษณ์นี้ ใช้เพื่อประกอบการศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน : กรณีศึกษาบ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่” ซึ่งได้รับการทุนสนับสนุนการวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๑

แบบสัมภาษณ์นี้ ประกอบด้วย ๓ ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ ๑ คำถามเกี่ยวกับข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับกับผู้ตอบคำถามการวิจัย ส่วนที่ ๒ คำถามเกี่ยวกับรูปแบบเศรษฐกิจของชุมชนที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน และส่วนที่ ๓ คำถามเกี่ยวกับการแนวทางการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน

ขอขอบคุณ ท่านผู้ให้สัมภาษณ์ทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์แก่ผู้วิจัยครั้งนี้ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จะนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการวิจัยครั้งนี้อย่างเดียวเท่านั้น ข้อมูลทุกอย่างจะเก็บไว้เป็นความลับ และจะไม่มีผลกระทบต่อท่านในทางที่ไม่พึงประสงค์แต่อย่างใด

ด้วยความปรารถนาดี

พระมหาอุทตนา นรเชฎฐ (ศิริวรรณ), ดร.

ดร.จุฑารัตน์ ทองอินจันทร์

คณะผู้วิจัย

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย:

๑. เพื่อศึกษาการประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในระดับหมู่บ้าน
๒. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่ดำเนินการอยู่ในหมู่บ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่
๓. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับหมู่บ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่

ส่วนที่ ๑ คำถามเกี่ยวกับข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้ตอบคำถามการวิจัย

คำแนะนำ : โปรดกรอกและขีดเครื่องหมายกากบาท ในช่องที่กำหนดให้

คำนำหน้า (นาย, นาง, พระ) ชื่อ.....นามสกุล
ฉายา (สำหรับพระภิกษุสงฆ์).....

อายุระหว่าง ๒๐-๓๐ ปี ๓๑ - ๔๐ ปี ๔๑-๕๐ ปี ๕๑-๖๐ ปี
 ๖๑-๗๐ ปี ๗๑-๘๐ ปี ๘๑-๙๐ ปีอื่น ๆ (ระบุ).....

พรรษา.....(สำหรับพระภิกษุสงฆ์)

เพศ..... ชาย หญิง

สถานภาพ โสด สมรสแล้ว อื่น ๆ (ระบุ).....

การศึกษา ต่ำกว่าปริญญา ปริญญาตรี ปริญญาโท
 ปริญญาเอก อื่น (ระบุ).....

อาชีพ หลัก.....

อาชีพ เสริม.....

ท่านเป็นคนลำดับที่เท่าไร คนที่ ๑ คนที่ ๒ คนที่ ๓ คนที่ ๔
 คนที่ ๕ คนที่ ๖ เป็นหัวหน้าครอบครัว

ท่านเป็นผู้หารายได้หลักให้แก่ครอบครัวใช่หรือไม่ ใช่ ไม่ใช่

ส่วนที่ ๒ คำถามเกี่ยวกับรูปแบบเศรษฐกิจของชุมชนที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน

๑. ในครอบครัวของท่านประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจจะอะไรบ้าง ?
๒. เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นในครอบครัวท่านได้แก้ปัญหาด้วยวิธีการใดบ้าง ?
๓. ท่านมีรูปแบบและวิธีการในการพัฒนาเศรษฐกิจของครอบครัวของท่านอย่างไรบ้าง ?
๔. ในชุมชนท่านมีปัญหาด้านเศรษฐกิจจะอะไรบ้าง ?
๕. ท่านได้เข้าร่วมในกิจกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนอย่างไรบ้าง ?
๖. กิจกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชนนี้ มีจุดเด่น อะไรบ้าง ?
๗. กิจกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชนมีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง ?
๘. กิจกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชนมีโอกาสในการพัฒนาอย่างไร ?
๙. ในการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชนมีองค์กร หน่วยงาน หรือบุคคลใดบ้างเข้ามาสนับสนุน ?
๑๐. ท่านมีวิธีการในการสร้างความเจริญ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้แก่ชุมชนอย่างไรบ้าง?

ส่วนที่ ๓ คำถามเกี่ยวกับการแนวทางการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน

๑. ในชุมชนมีครอบครัว หรือกลุ่มเกษตรกรที่ดำเนินกิจกรรมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากน้อยเพียงใด?
๒. การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีองค์ประกอบของความสำเร็จจะอะไรบ้าง ?
๓. การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนมีความเป็นไปได้หรือไม่ อย่างไร ?
๔. การใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ความดำเนินการอย่างไร จึงจะเหมาะสม?
๕. ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน มีอะไรบ้าง?
๖. ปัจจัยแห่งความล้มเหลวในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน มีอะไรบ้าง?
๗. เศรษฐกิจพอเพียงมีส่วนสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนอย่างไรบ้าง ?
๘. ในปัจจุบันนี้คนในชุมชนให้ความสำคัญต่อการประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากน้อยเพียงใด ?
๙. คำแนะนำเพิ่มเติมอื่นๆ

๓.๑๐ ข้อมูลพื้นที่วิจัย

๓.๑๐.๑ สภาพทั่วไป

๓.๑๐.๑.๑ ประวัติหมู่บ้าน

บ้านทุ่งศรี มีการมาตั้งถิ่นฐานมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๐๐ โดยกลุ่มคนที่อพยพมาจากบ้านธรรมเมือง บ้านป่าแดง และบ้านต้นไคร้ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ เดิมมีชื่อว่า “บ้านนามะหุ้ง” เพราะมีป่าต้นละหุ้งขึ้นมากและต่อมามีชื่อเรียกอีกว่า “บ้านทุ่งพะอะ” (ภาษาพื้นเมืองแปลว่ากระจัดกระจาย) เนื่องจากในอดีตมีทุ่งนาและบ้านเรือนอยู่ห่างกระจัดกระจายกันอยู่ และได้เปลี่ยนชื่อเป็นบ้านทุ่งศรี เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๐ ในสมัยกำนันเมือง จันทิ และพระครูรัตนปัญญา เจ้าคณะอำเภอร่องกวาง

๓.๑๐.๑.๒ ที่ตั้งและลักษณะทาง

ที่ตั้งและอาณาเขตติดต่อ มีระยะทาง ห่างจาก อำเภอ ร่องกวาง ๒ กิโลเมตร ห่างจาก อำเภอเมืองประมาณ ๒๘ กม. มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดกับ บ้านวังปาง หมู่ ๕ และบ้านร่องกวาง หมู่ ๗ ตำบลร่องกวาง อำเภอร่องกวาง จังหวัดแพร่

ทิศใต้ ติดกับ บ้านต้นเตี้ย หมู่ ๓ ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องกวาง จังหวัดแพร่ โดยมีลำน้ำแม่คามีกั้นแบ่งเขตแนว

ทิศตะวันออก ติดกับ บ้านวังหม้อ หมู่ ๑ ต.ทุ่งศรี อำเภอร่องกวาง จังหวัดแพร่ โดยมีลำน้ำแม่คามี

กั้นแบ่งเขตแนว

ทิศตะวันตก ติดกับ พื้นที่ทำการเกษตรของบ้านปากทางหมู่ ๕ ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องวาง จังหวัด
แพร่ โดยมีลำน้ำเหมืองร่องวางกั้นแบ่งเขตแนว
สภาพภูมิประเทศของชุมชน พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ
สัดส่วนพื้นที่เอกสารสิทธิ์ หมู่บ้านมีพื้นที่ทั้งหมด ๑.๕ ตร.กม. โดยพื้นที่ทั้งหมดม
เอกสารสิทธิ์ประเภทโฉนด

๓.๑๐.๑.๓ โครงสร้างประชากร ปี ๒๕๕๖ มีประชากร มี ๑๒๔ ครัวเรือน รวม ๓๑๗ คน
แบ่งเป็นชาย ๑๓๑ คน หญิง ๑๘๖ คน มีประชากรช่วงอายุ ๐ - ๑๔ ปี จำนวน ๔๐ คน หรือร้อยละ
๑๓ ประชากรช่วงอายุ ๑๕ - ๕๙ ปี จำนวน ๒๑๙ คน หรือร้อยละ ๖๙ ประชากรช่วงอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป
จำนวน ๕๘ คน หรือร้อยละ ๑๘

๒.๓.๑.๓ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ทรัพยากรธรรมชาติ

- ดิน พื้นที่เป็นดินเหนียวปนทราย มีการส่งเสริมให้ชาวบ้านใช้ปุ๋ยอินทรีย์แทน
การใช้ ปุ๋ยเคมีเพื่อผลิตอาหารปลอดภัย
- ป่าไม้ - ไม่มี -
- นน้ำ แหล่งน้ำที่สำคัญได้แก่ ลำน้ำแม่คามีลาเหมืองสายน้ำร่องลาเหมืองสาย ร่อง
วาง และลำเหมืองกลาง สำหรับใช้ในการเกษตร

สภาพพื้นที่การเกษตร

สิ่งแวดล้อม

- **ขยะมูลฝอยในชุมชน** ชุมชนและเทศบาลได้หารือกันในการลดการเผาได้ ข้อสรุปว่า ในชุมชนจะปลอดถังขยะ โดยขยะที่ย่อยสลายได้แต่หลังคาเรือน จะนำไปทำปุ๋ยหมักใช้ในครัวเรือน สำหรับขยะที่ไม่สามารถย่อยสลายและสามารถนำไปขายได้ จะมีคณะกรรมการของกลุ่มกองทุนขยะของหมู่บ้านนำรถยนต์ของกลุ่มฯ ไปรับซื้อถัง จุดนัดหมายเพื่อน นำมาตัดแยกและจำหน่าย ส่วนขยะมีพิษได้ตกลงกันว่าให้เทศบาล จัดเก็บโดยไม่คิดค่าบริการสัปดาห์ละ 1 ครั้ง
- **หมอกควันและฝุ่นละอองและมลพิษทางอากาศ** ชาวบ้านระบุว่า ไม่มีปัญหา เนื่องจากหมู่บ้านได้ประชุมหารือถึงผลกระทบจากการเผา โดยชาวบ้านทุกคน เข้าใจ และให้ความร่วมมือไม่เผาขยะหรือวัสดุเหลือใช้ในไร่นา
- **ปัญหาสิ่งแวดล้อมอื่น** เช่น นาเสียและมลพิษทางเสียง หมู่บ้านมี ปัญหา น้ำท่วมบ้างเฉพาะช่วงหน้าฝน

๓.๑๐.๑.๔ เส้นทางคมนาคมและการขนส่ง

ถนน ถนนสายหลักที่เชื่อมระหว่างหมู่บ้าน และอำเภอวังทองคือ ถนนสายรังกวาง-แพร่ ห่างจาก อำเภอวังทองไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ประมาณ ๐.๕ กม. และถนนแยกเข้ามาในหมู่บ้านระยะทาง ๑.๕ กม.

๓.๑๐.๑.๕ สาธารณูปโภค

- **ไฟฟ้า** มีครบทุกครัวเรือน
- **น้ำประปา** ไม่มีประปาหมู่บ้าน โดยทุกหลังคาเรือนจะใช้มีบ่อน้ำบาดาลอุปโภค ส่วนผู้ดื่มซื้อจาก โรงน้ำดื่มของหมู่บ้าน
- **โทรศัพท์ /internet** มีโทรศัพท์พื้นฐานยังคงมีใช้ประมาณ ๑๐ ครัวเรือน โดยส่วนใหญ่ใช้โทรศัพท์มือถือ

๓.๑๐.๒ สภาพเศรษฐกิจ

๓.๑๐.๒.๑ การประกอบอาชีพ

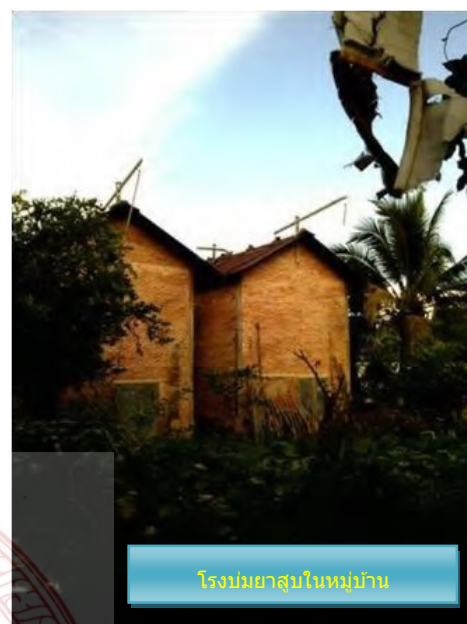
การประกอบอาชีพในชุมชน ร้อยละ ๖๐ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ที่เหลือประกอบอาชีพต่างๆ ได้แก่ ท างานเอกชน/บริษัท/โรงงาน/รับจ้างทั่วไป รับราชการ และค้าขาย เป็นต้น

อาชีพเกษตร เป็นอาชีพหลัก

- **การทำนา** โดยปลูกข้าวเจ้านาปีเพื่อการบริโภคในครัวเรือน ส่วนใหญ่เป็นพันธุ์หอมมะลิ ๑๐๕ ส่วนข้าวเหนียนิยมปลูกพันธุ์ กข. ๑๐ ในหมู่บ้านยังคงมีประเพณีการลงแขกหรือเอามื้อ แต่หากกรณีที่ต้องจ้างแรงงานคน ในหมู่บ้านจะต้องจ่ายค่าแรงงานชายวันละ ๓๐๐ บาท หญิง ๑๒๐ บาท
- **การทำไร่ ทำสวน** ได้แก่ ข้าวโพด ถั่วเหลือง ถั่วเขียว และยาสูบ
- **เลี้ยงสัตว์** ส่วนมากเป็นการเลี้ยง ไก่ เป็ด โค และกระบือ
- **ปัญหาในการทำเกษตร** ขาดแหล่งน้ำทางการเกษตรในฤดูแล้ง เนื่องจากบริเวณที่ทำนาอยู่ต่ำลงไปยากแก่การทอน้ำหรือทำคลองส่งน้ำเข้ามา

• **การสืบทอดอาชีพเกษตร** ชาวบ้านระบุว่า คนในหมู่บ้านเฉพาะที่อยู่ในช่วงอายุ ๓๐ ปีขึ้นไป การทำนาจะยังสืบทอดอาชีพทางการเกษตร

• **ผลิตภัณฑ์ชุมชน OTOP** ที่โดดเด่น คือ ถ่านอัดแท่ง ปุ๋ยอินทรีย์ สารชีวภัณฑ์กำจัดแมลง และโรคพืช

ผลิตภัณฑ์ชุมชนต่างๆ

รายได้ (เกณฑ์เฉลี่ยของ จปฐ. คือ ๓๐,๐๐๐ บาท/คนปี) โดยเฉลี่ยคนในชุมชนมีรายได้เฉลี่ย ๕๕,๘๐๔ บาท/คนปี จึงทำให้ไม่ตกเกณฑ์เฉลี่ย จปฐ.

๓.๑๐.๒.๒ การออม/หนี้สิน

การออม มีการออมทรัพย์ตามกองทุนที่มีอยู่ในชุมชน คือ กองทุนหมู่บ้าน มีจำนวน สมาชิก ๒๑๘ คน กลุ่มออมสัจจะหมู่บ้าน มีจำนวนสมาชิก ๒๑๘ คน โดยให้สมาชิกกู้ยืมเงิน ไปประกอบอาชีพ กองทุนด้านอาชีพ ได้แก่ กองทุนเกษตรหมู่บ้าน มีจำนวนสมาชิก ๔๘ คน กลุ่มวิสาหกิจผลิตปุ๋ยอินทรีย์ มีจำนวนสมาชิก ๓๓ คน โดยจัดหาปัจจัยการผลิตทาง การเกษตร ผลิต จำหน่ายปุ๋ยอินทรีย์ราคาถูก และกองทุนด้านสวัสดิการ คือ กองทุน สวัสดิการชุมชนเพื่อดูแลในเรื่องสวัสดิการตั้งแต่เกิด-ตาย มีจำนวนสมาชิก ๑๗๒ คน

หนี้สิน ส่วนมากชาวบ้านเป็นหนี้จากกู้เงินกองทุนหมู่บ้าน ธนาคารออมสิน และ ธ.ก.ส. ทั้งนี้ ไม่ปรากฏว่ามีผู้มีหนี้ในระบบ

๓.๑๐.๓ สภาพสังคม

๓.๑๐.๓.๑ การศึกษา

- แม้ว่าในหมู่บ้านไม่มีโรงเรียน แต่ชาวบ้านเกือบทั้งหมดส่วนมากอ่านออกเขียนได้
- เด็กเล็กจะเข้าเรียนที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของหมู่ ๕ ส่วนระดับประถมศึกษาปีที่ ๑ - ๖ จะ เข้าเรียนที่ โรงเรียนชุมชนบ้านผาลาง ตั้งอยู่ ม.๒ และระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๑ - ๖ จะเข้า เรียนที่โรงเรียนร่องกางอนุสรณ์ซึ่งเป็นโรงเรียนประจำอำเภอร่องกาง ส่วน

ระดับ ปริญญาตรี จะไปศึกษาต่อที่จังหวัดใกล้เคียงที่จังหวัดพะเยา อุตรดิตถ์ เชียงใหม่ และ กรุงเทพฯ นอกจากนี้ในหมู่บ้านยังมีศูนย์เกษตร ๑ แห่ง และศูนย์ วัฒนธรรม ๑ แห่ง

๓.๑๐.๓.๒ สาธารณสุข สถานอนามัยที่ใกล้หมู่บ้าน คือ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำ ตำบลทุ่งศรี ซึ่งอยู่ในเขต บ้านต้นเตื่อ ม.4 และโรงพยาบาลร้องกวาง ซึ่งอยู่ห่างหมู่บ้านประมาณ ๓ กม. โรคที่ชาวบ้าน เป็นกันมากได้แก่ โรคอ้วน เบาหวาน ความดัน ไขมันในเส้นเลือด มี อสม. ๑๒ คน ผู้พิการ ๒ คน

๓.๑๐.๓.๓ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน - ไม่มีปัญหา

๓.๑๐.๓.๔ คุณภาพชีวิต คุณภาพชีวิตโดยรวมอยู่ในเกณฑ์ดีมาก

ทุนทางสังคม วัฒนธรรม

การรวมกลุ่มและการมีส่วนร่วม

- ชาวบ้านมีความรักในหมู่บ้านของตน มีการจัดทำแผนชุมชน รวมทั้งมีการรวมตัวกัน เป็นอย่างดีในทุกกิจกรรมการพัฒนาของหมู่บ้านจนได้รับรางวัลหลายประเภท เช่น หมู่บ้านแผนพัฒนาดีเด่น หมู่บ้านปลอดการเผา หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น
- สำหรับในการเลือกตั้งครั้งล่าสุดมีผู้ใช้สิทธิ ร้อยละ ๗๐ โดยผู้นำชุมชนได้เน้นการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชนให้ชาวบ้านเข้าใจและร่วมกันดำเนินกิจกรรม การพัฒนาด้านต่างๆในหมู่บ้านโดยเน้นการอยู่ดีมีสุขเป็นหลักในการดำเนินชีวิตใน ชุมชน
- วัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญและโดดเด่น ม้งานประเพณีพื้นบ้านเหมือนชุมชนล้านนา โดยทั่วไป

- **ภูมิปัญญาท้องถิ่น** มีปราชญ์ชุมชนในด้านต่างๆ เช่น นายสวัสดิ์ ครองราษฎร์ ปราชญ์ด้านแพทย์แผนไทย นายผ่อง ไร่สอ ปราชญ์ด้านการเพาะปลูกทางการเกษตร นางอัมพร ยศทวี ปราชญ์ด้านการถนอมอาหาร นายเกรียงศักดิ์ วงศ์กันตา ปราชญ์ด้านพิธีกรรมทางศาสนาตฤกษ์-ดูยาม และเป็นหมอพื้นบ้าน/สมุนไพร นางเพ็ญศรี ยานะวิน ปราชญ์ด้านช่างฝีมือ ทำบายศรี นายสงวน ยานะวินและนายผัด อิศรี ปราชญ์ด้านงานไม้งานปูน
 - สถานที่สำคัญของหมู่บ้านวัดที่ ในหมู่บ้าน ๑ แห่ง คือ วัดทุ่งศรี

๓.๑๐.๕ การดำเนินงานด้านการพัฒนาที่สำคัญ

๓.๑๐.๕.๑ โครงการพัฒนาที่สำคัญ

(๑) โครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน (SML)

ปี ๒๕๔๙ ได้รับงบประมาณ ๒๐๐,๐๐๐ บาท เพื่อทำโรงน้ำดื่ม (ค่าโรงเรือนและอุปกรณ์)

ปี ๒๕๕๑ ได้รับงบประมาณ ๒๐๐,๐๐๐ บาท เพื่อทำโรงสีข้าวชุมชน

(๒) การดำเนินงานยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข ปี ๒๕๕๐ ได้รับงบประมาณ ๑๒๒,๙๖๐ บาท

เพื่อทำโรงผลิตปุ๋ยหมู่บ้าน ซึ่งเป็นปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด

(๓) โครงการชุมชนพอเพียง ปี ๒๕๕๒ ได้รับงบประมาณ ๒๐๐,๐๐๐ บาท เพื่อทำโครงการอัดแกลบและเผาเป็นแท่งเชื้อเพลิง

(๔) โครงการรับจำนำข้าว ข้าวโพด มันสำปะหลัง - ไม่ได้เข้าร่วม -

๓.๑๐.๔.๒ ความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นและชาวบ้านในหมู่บ้านมีความสัมพันธ์ที่ดี

๓.๑๐.๕ ศักยภาพ / ปัญหาของชุมชน

๓.๑๐.๕.๑ ศักยภาพและโอกาส

- สมาชิกในหมู่บ้านมีความขยันขันแข็งในการประกอบอาชีพ
- คณะกรรมการหมู่บ้านและแกนนำชุมชน ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในทุกๆ กิจกรรม ด้วยความมีจิตอาสา และเป็นผู้คิดการดี จึงช่วยกันคิดและร่วมกันทำ เพื่อพัฒนาหมู่บ้าน ในทุกๆ ด้าน
- มีการจัดตั้งจุดอนุรักษ์น้ำและพันธุ์ปลา ซึ่งเกิดจากความต้องการของคนในหมู่บ้านเอง โดยวางเป้าหมายร่วมกันว่า จะพัฒนาให้เป็นศูนย์บริการด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของ หมู่บ้าน
- เนื่องจากเป็นชุมชนขนาดเล็ก ประชากรไม่มาก ง่ายต่อการดูแลซึ่งกันและกัน โดยมีอาสาสมัครในชุมชนร่วมช่วยกันอยู่เวรยาม

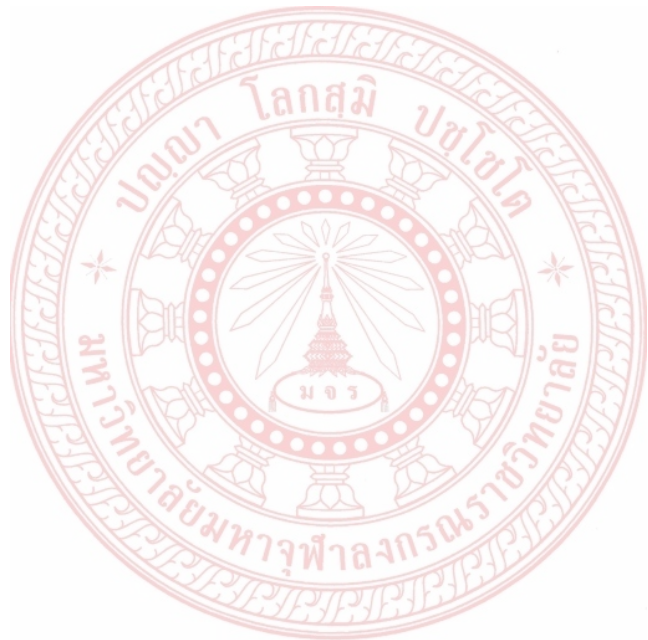
๓.๑๐.๕.๒ ปัญหาอุปสรรค

- แหล่งน้ำของชุมชนตื้นเขิน และมีปัญหาการรुक้ำเนื่องจากทางเดินของน้ำแคบลง ทำให้เกิดพื้นดินงอกยื่นล้ำเข้าไปในเขตลำน้ำมากขึ้น ยากต่อการปรับปรุงพัฒนา
- การปลูกพืชเศรษฐกิจมีให้เลือกไม่กี่ชนิด ทำให้มีปัญหาเรื่องต้นทุนการผลิตที่สูง ในขณะที่ ราคาผลผลิตกับต่ำ ทำให้รายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ
- ขาดงบประมาณสนับสนุนในด้านการบริหารจัดการจากภาครัฐ ส่งผลต่อการบริหารจัดการระดับหมู่บ้าน ชุมชน ทั้งด้านความมั่นคงและแรงจูงใจของคณะทำงาน

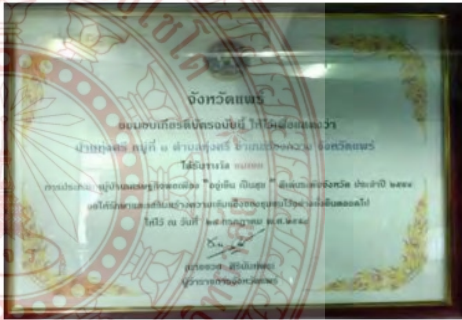
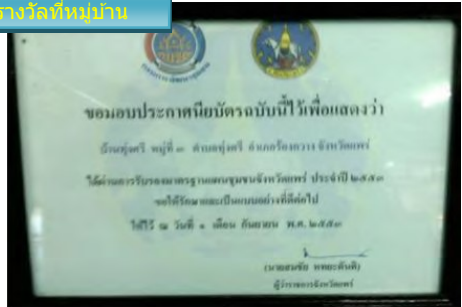
๓.๑๐.๖ เป้าหมายการพัฒนาชุมชน

ชาวบ้านมีความเห็นว่า อยากพัฒนาหมู่บ้านให้เป็นไปในรูปแบบวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหมู่บ้านที่มีการผลิต/ปลูกพืชแข็งแรง ปลอดภัย หรือการผลิตอาหารปลอดภัย เนื่องจากมีการส่งเสริม การใช้ปุ๋ยอินทรีย์เน้นย้ำการไม่ใช้สารเคมี อยากให้หมู่บ้านมีวิถีชีวิตแบบเดิมที่มีความเอื้ออาทร พึ่งพาอาศัยกันและกัน นอกจากนี้ชาวบ้านยังระบุว่าเป้าหมายการพัฒนาของหมู่บ้านคือ ให้เกิดเป็นหมู่บ้านแบบพึ่งตนเอง โดยทุกๆ กิจกรรมจะต้องเกิดจากความต้องการของคนในชุมชน เริ่มจากช่วยกันคิดและร่วมกันทำ เพื่อเป้าประสงค์เดียวกันไม่ต้องมีรายได้มาก แต่อยู่ได้ด้วยความปลอดภัยและการเอื้อเพื่อเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ดังยุทธศาสตร์การพัฒนาหมู่บ้าน “ครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง ธรรมชาติยั่งยืน”

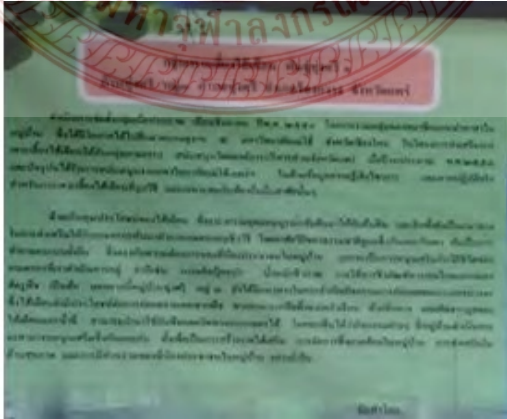
รางวัลแห่งความภาคภูมิใจ

ส่วนหนึ่งของรางวัลที่หมู่บ้าน

กลุ่มเพาะเลี้ยงไส้เดือน

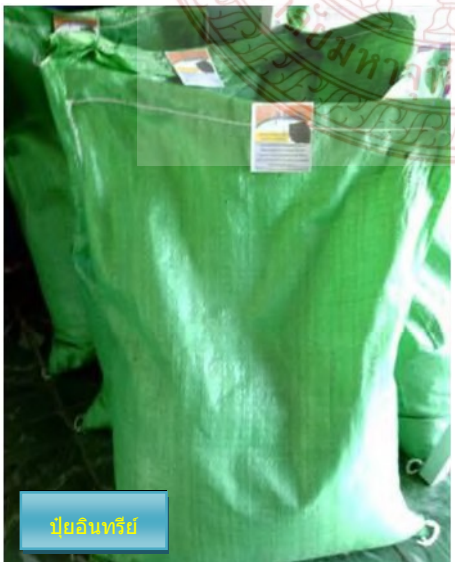

ฟักขม

การทำปุ๋ยหมักเต็มลง

เป็นอินทรีย์

น้ำหมัก

๓.๑๐.๗ ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

๑) การที่ผู้นำหมู่บ้าน ไม่ว่าจะเป็นเจ้าของอวาสาวัต ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้านทุ่งศรีและประชาชนในหมู่บ้านแห่งนี้ มีความสามัคคีร่วมแรงร่วมใจกันดำเนินกิจกรรมต่างๆ ด้วยความพร้อมเพรียงกัน ทำให้การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนเป็นไปได้เป็นอย่างดี เพราะทุกคนได้เรียนรู้และเข้าใจหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นอย่างดีและเห็นความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๒) คนในหมู่บ้านทุ่งศรีแห่งนี้ ส่วนใหญ่ได้ดำรงชีวิตตามแนวทางของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้วยความเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ไม่ได้มุ่งหวังที่จะผลักดันให้เป็นการผลิตทางการค้าเพื่อหากำไรแต่อย่างใด แต่มีหลักการในการผลิตให้เป็นการผลิตที่มีคุณภาพเพื่อให้สมาชิกในกลุ่ม หมู่บ้านหรือชุมชนได้บริโภคของดีที่มีคุณภาพในราคาที่ประหยัด สามารถพึ่งพิงตัวเองได้อย่างมียั่งยืน และยังได้ช่วยเหลือสมาชิกของกลุ่มในหมู่บ้านตนเองได้ เป็นแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างถูกต้องและยั่งยืน และเป็นภูมิคุ้มกันให้ตนเองและชุมชนพ้นจากภัยและผลกระทบจากภายนอกได้เป็นอย่างดี

ผู้นำชุมชน ปี ๒๕๕๖ ผู้ใหญ่ คือ นายธีรวัฒน์ ต๊ะวิกา
สำเร็จการศึกษาเกษตรศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยแม่โจ้
และพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่
ได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านมา ๔ ปี (ตั้งแต่ปี ๒๕๕๒) เป็นสมัย
ที่ ๒ และสามารถอยู่ในตำแหน่งได้ถึงอายุ ๖๐ ปี รางวัลที่เคย
ได้รับคือ อาสาสมัครเกษตรประจำหมู่บ้านดีเด่น ระดับ
จังหวัด ปี ๒๕๕๖

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในบทนี้ ผู้วิจัยจะได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่นำเสนอมาแล้วในเบื้องต้น และวิเคราะห์ผลการวิจัยตามประเด็น คือการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปและวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยตามลำดับ ดังนี้

๔.๑ ข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่วิจัยครั้งนี้ คือข้อมูลบ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่ สามารถวิเคราะห์เชิงพรรณนาตามประเด็น ดังนี้

๔.๑.๑ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ในที่นี้หมายถึงถนน ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ภายในหมู่บ้าน หมู่บ้านแห่งนี้มีความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นถนนภายในหมู่บ้านเป็นถนนคอนกรีตทั้งหมด ไฟฟ้ามีใช้ทุกครัวเรือน ส่วนน้ำประปาแม้จะไม่มีประปาชุมชน แต่ทุกครัวเรือนมีบ่อน้ำบาดาลสำหรับอุปโภคบริโภคภายในแต่ละครัวเรือน จึงไม่มีปัญหาเรื่องน้ำโดยไม่ขาดแคลน ด้านโทรศัพท์ส่วนใหญ่ใช้โทรศัพท์มือถือ ซึ่งมีเครือข่ายครอบคลุมเต็มพื้นที่ของหมู่บ้านจึงไม่มีปัญหาด้านการติดต่อสื่อสารกับโลกภายนอกแต่อย่างใด เพราะสามารถติดต่อสื่อสารกันได้ตลอดเวลา ส่วนโทรศัพท์พื้นฐานมีประมาณ ๑๐ หมายเลขเท่านั้น ซึ่งก็ไม่มีปัญหาต่อการสื่อสารแต่อย่างใด เหมือนกัน โดยเฉพาะการเข้าถึงข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตสามารถใช้บริการผ่านโทรศัพท์ได้โดยสะดวกแม้จะเป็นพื้นที่ชนบทก็ตาม แต่ก็เป็นที่อยู่ในเขตบริการสัญญาณโทรศัพท์เช่นเดียวกับพื้นที่ชุมชนอื่นใกล้เคียงกันในเขตเทศบาลตำบลร่องขวาง อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่ อย่างไรก็ตาม โครงสร้างพื้นฐานบางอย่างยังมีปัญหาอยู่ โดยเฉพาะสภาพของถนนคอนกรีตภายในหมู่บ้านด้านข้างทั้งสองด้านของถนนไม่มีระบบการระบายน้ำ ไม่มีไหล่ถนน และยังไม่มีการจัดการทำความสะอาดหน้าบ้านให้มีความสะอาดสวยงาม ทำให้สองข้างทางถนนภายในหมู่บ้านค่อนข้างจะรกกรุงรังในบางช่วง และบางช่วงเริ่มแตกชำรุดผุคร่อนเป็นหลุมเป็นบ่อซึ่งอาจจะเป็นอันตรายต่อการสัญจรไปมาได้ ผู้นำหมู่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้านควรได้ทำการสำรวจ บำรุง และซ่อมแซมถนนภายในหมู่บ้านเป็นระยะๆ เพื่อให้มีสภาพสมบูรณ์เหมาะสมแก่การใช้สัญจรไปมาโดยสะดวกยิ่งขึ้น

๔.๑.๒ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง ดิน น้ำ ป่าไม้ ในหมู่บ้านแห่งนี้มีทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญคือดินและน้ำ ส่วนป่าไม้ของชุมชนไม่มี สภาพดินค่อนข้างจะอุดมสมบูรณ์สามารถทำนาปลูกข้าว ปลูกข้าวโพด ยาสูบ กระเทียม ได้ผลดี เพราะมีลำน้ำธรรมชาติในหมู่บ้าน เช่น ลำน้ำแม่คา ลำเหมืองสายน้ำ ร่องกวางและลำเหมืองกลาง และน้ำฝนตามธรรมชาติที่ตกตามฤดูกาลหล่อเลี้ยงพื้นที่นาไร่อยู่ พื้นที่โดยรวมจึงเหมาะแก่ทำเกษตรกรรม แต่ในหน้าแล้งพื้นที่ส่วนใหญ่ของหมู่บ้านค่อนข้างแห้งแล้ง เพราะฝนหยุดตกติดต่อกันหลายเดือนตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน - เมษายนของทุกปี แม้แต่ลำน้ำและลำเหมืองก็แห้งขอด ชาวบ้านต้องใช้น้ำจากบ่อบาดาลเพียงอย่างเดียว ทำให้การใช้น้ำเพื่อการเพาะปลูกมีข้อจำกัดค่อนข้างมาก ถ้ามีการจัดการน้ำภายในหมู่บ้านอย่างเป็นระบบกว่านี้ จะทำให้การใช้น้ำประโยชน์จากที่ดินมีความคุ้มค่าและเป็นประโยชน์ ในการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพของเกษตรกรในหมู่บ้านเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยเฉพาะการใช้น้ำประโยชน์จากที่ดินในฤดูแล้งมีความจำเป็นในการใช้น้ำเป็นอย่างยิ่ง

๔.๑.๓ ด้านทรัพยากรมนุษย์ ในที่มีหมายถึงประชากรของหมู่บ้านทุ่งศรีหมู่ที่ ๓ ซึ่งมีทั้งหมดประมาณ ๒๘๙ คน จำนวนครัวเรือน ๙๓ ครัวเรือน แบ่งเป็นชาย ๑๓๕ คน หญิงจำนวน ๑๕๔ คน โดยประชากรที่อยู่วัยแรงงานอายุระหว่าง ๑๕ - ๕๙ ปี มีมากถึงร้อยละ ๖๙ ของประชากรทั้งหมด ซึ่งแสดงให้เห็นว่า หมู่บ้านแห่งนี้มีศักยภาพในการด้านทรัพยากรมนุษย์ เพราะมีกำลังแรงงานเพียงพอในเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของหมู่บ้าน อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีจำนวนกำลังแรงงานเพียงพอ แต่ในด้านคุณภาพของประชาชนเหล่านี้ยังต้องพัฒนาและยกระดับในด้านการศึกษาและความรู้ เพราะแรงงานเหล่านี้ส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ที่สำเร็จปริญญาตรีมีจำนวน ๒๐ คน ปริญญาโท ๒ คน และที่รับราชการจำนวน ๑๘ คน ประเด็นที่ต้องพัฒนาแก้ไขอย่างเร่งด่วน คือการส่งเสริมสนับสนุนให้คนหนุ่มสาวหรือคนรุ่นใหม่สำเร็จการศึกษาแล้วมีอาชีพหรือมีงานทำในพื้นที่ เพราะปัจจุบันนี้หมู่บ้านมีจำนวนประชากรลดลงจากเมื่อปี ๒๕๕๖ มีจำนวน ๓๑๘ คนแต่ปัจจุบันเหลือ ๒๘๙ คน และคนในวัยหนุ่มสาวมักจะไม่อยู่ในหมู่บ้าน บางส่วนไปทำงานต่างถิ่นและบางส่วนย้ายไปอยู่ที่อื่นเลย จึงเป็นที่วิตกของผู้นำหมู่บ้านในอนาคตว่าหมู่บ้านนี้จะมีขาดแคลนคนในวัยแรงงานที่มีคุณภาพและมีจำนวนเพียงพอ จะมีเฉพาะคนแก่และเด็กเท่านั้น ซึ่งจะมีผลกระทบต่อศักยภาพในการพัฒนาหมู่บ้านและการสืบสานกิจกรรมต่างๆ ที่มีอยู่ในหมู่บ้านในปัจจุบันนี้ให้คงอยู่ได้ในอนาคต

๔.๑.๔ ด้านผู้นำ หมายถึงผู้นำของหมู่บ้านทุ่งศรี หมู่ที่ ๓ ที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ ผู้นำที่เป็นทางการปัจจุบัน คือนายธีรวัฒน์ ตะวิกา เป็นผู้ใหญ่บ้านมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๒ - ปัจจุบันรวมเวลา ๑๐ ปี สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิศวกรรมเกษตร จากมหาวิทยาลัยแม่

โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ และสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา จาก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ เป็นคนที่มีความรู้ความสามารถ มีศักยภาพ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการพัฒนาหมู่บ้านในทุกด้านไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม และ วัฒนธรรม โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจนั้นผู้ใหญ่บ้านให้ความสำคัญมาก ด้วยการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ ชุมชนขึ้น เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ และดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของคนในชุมชน ไม่ว่าจะพื้นฐานการ เรียนรู้ชุมชนปลอดภัยะ ฐานการเรียนรู้เสียนปุ๋ยหมักชีวภาพ ศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมภูมิปัญญา ชาวบ้าน แหล่งเรียนรู้บ้านสมุนไพร ฐานการเรียนรู้ทุ่งศรีฟาร์ม เป็นต้น ทำให้ศูนย์การเรียนรู้แห่งนี้เป็น ศูนย์รวมกิจกรรมของชุมชน ซึ่งสามารถศึกษาดูงานการดำเนินงานของคนในชุมชนได้ภายในระยะเวลา อันสั้น โดยไม่ต้องเข้าไปดูกิจกรรมตามบ้านเรือนของประชาชนในหมู่บ้านก็ได้ ส่วนผู้นำที่ไม่เป็นทาง ซึ่งถือว่าเป็นผู้นำได้เช่นกัน เพราะมีความสามารถในด้านต่างๆ เป็นผู้นำการดำเนินกิจกรรมของชุมชน จนได้รับยกย่องเป็น “ปราชญ์ของชุมชน” เช่น นายสวัสดิ์ ครองราษฎร์ เป็นผู้นำด้านแพทย์แผนไทย นายผ่อง ไรสอ เป็นผู้นำด้านการเพาะปลูกทางการเกษตร นางอัมพร ยศทวี เป็นผู้นำด้านการถนอม อาหาร นายเกรียงศักดิ์ วงศ์กันตา เป็นผู้นำด้านพิธีกรรมทางศาสนาตฤกษ์-ดูยาม และเป็นผู้นำด้าน หมอพื้นบ้าน/สมุนไพร นางเพ็ญศรี ยานะวิน เป็นผู้นำด้านช่างฝีมือ ทำบายศรี นายสงวน ยานะวิน และนายผัด อิศรี เป็นผู้นำด้านงานไม้งานปูน เป็นต้น ซึ่งผู้นำที่ไม่เป็นทางการเหล่านี้ มีส่วนสำคัญใน สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้ใหญ่บ้านเป็นอย่างดี

๔.๑.๕ ด้านสถาบันในชุมชน หมายถึงครอบครัว และหน่วยงานที่มีอยู่ในหมู่บ้านหรือใกล้ หมู่บ้านแห่งนี้ ซึ่งประกอบด้วย ครัวเรือนของคนในหมู่บ้าน จำนวน ๙๓ ครัวเรือน วัด ๑ แห่ง คือวัด ทุ่งศรี ซึ่งเป็นวัดประจำหมู่บ้าน ศูนย์การพัฒนาลูกเล็ก ๑ แห่ง ตั้งอยู่หมู่ที่ ๕ บ้านทุ่งศรี โรงเรียน ระดับประถมศึกษา ๑ แห่ง คือโรงเรียนชุมชนบ้านทุ่งศรี โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ๑ แห่ง คือ โรงเรียนร้องกวางอนุสรณ์ เป็นโรงเรียนมัธยมประจำอำเภอร้องกวาง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ประจำตำบลทุ่งศรี ๑ แห่ง ซึ่งอยู่ในเขต บ้านต้นเตื่อ หมู่ที่ ๔ และโรงพยาบาลร้องกวาง ซึ่งเป็น โรงพยาบาลประจำอำเภออยู่ห่างหมู่บ้านประมาณ ๓ กิโลเมตร โดยสถาบันเหล่านี้ได้ทำหน้าที่ในการ เลี้ยงดู อบรมขัดเกลาพัฒนาจิตใจ ให้การศึกษา ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และดูแลสุขภาพของ ออนามัยของคนในหมู่บ้านตามหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเอง นอกจากนี้ยังอาสาสมัครสาธารณสุข ประจำหมู่บ้าน (อสม.) จำนวนถึง ๑๒ คน ทำหน้าที่ในการเฝ้าระวังป้องกันแก้ไขปัญหาสุขภาพของคน ในหมู่บ้านร่วมกับทางราชการอีกด้วย ทำให้คนในหมู่บ้านแห่งนี้มีความรู้ความเข้าใจในการดูแลสุขภาพ ของตนเอง มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีสุขภาพกายสุขภาพจิตที่เข้มแข็ง และความเป็นอยู่โดยภาพรวม จึงอยู่ในเกณฑ์ที่ดี อย่างไรก็ตาม เนื่องจากคนในหมู่บ้านแห่งนี้ยังขาดการออกกำลังกายและการบริโภค

อาหารที่เหมาะสมถูกต้องตามหลักโภชนาการ จึงทำให้ประสบกับสภาวะของโรคที่ไม่ติดต่อกันเป็นจำนวนค่อนข้างมาก ได้แก่ โรคอ้วน โรคเบาหวาน ความดัน และไขมันในเส้นเลือดอยู่ ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้นำและบุคลากรในสถาบันต่างๆ ที่มีอยู่ต้องให้ความรู้เกี่ยวกับโรค ให้มีการเฝ้าระวัง ตรวจสอบ และรักษาโรคเหล่านี้อย่างต่อเนื่องในกลุ่มประชาชนที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการเกิดโรคดังกล่าวนี้

๔.๒ ผลการวิจัย

๔.๒.๑ วัตถุประสงค์ข้อที่ ๑ ของการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ คือเพื่อศึกษาการประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในระดับหมู่บ้าน ผลการศึกษาพบว่า การประยุกต์หลักการเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในระดับหมู่บ้าน ให้ความสำคัญต่อการพึ่งพาตนเองใน ๓ ด้าน ได้แก่ การพึ่งตนเองในระดับครอบครัว การพึ่งตนเองในระดับกลุ่ม และการพึ่งตนเองในระดับชุมชน การพึ่งตนเองในระดับครอบครัว เน้นไปที่ความพยายามในการสร้างความแข็งแกร่งให้เกิดขึ้นในระดับครัวเรือน จนสามารถพึ่งตนเองด้านปัจจัยที่สำคัญต่อการดำรงชีพก่อน ได้แก่ การมีข้าวสำหรับบริโภคตลอดปี การมีน้ำและแหล่งน้ำใช้ในการเพาะปลูกข้าวและพืชผลการมีที่ดินเพียงพอ เพื่อใช้ในการเพาะปลูกข้าว การปลูกพืชสวน ไม้ผล การเลี้ยงสัตว์ การมีที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม และมีความรู้ความสามารถในการจัดทรัพยากรที่มีอยู่ภายในครอบครัวให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ตนเอง ส่วนการพึ่งตนเองในระดับกลุ่ม เน้นความเข้มแข็งของคนในชุมชนด้วยการรวมกลุ่มในรูปแบบสหกรณ์ เพื่อทำการผลิต การตลาด การเป็นอยู่ และกิจกรรมอื่น ๆ ที่มีส่วนสำคัญที่ส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งภายใน เช่น การจัดสวัสดิการ การศึกษา สังคมและศาสนา ร่วมกัน ขณะที่การพึ่งตนเองในระดับชุมชน เน้นความเข้มแข็งของครอบครัวและกลุ่มภายในชุมชนอย่างยั่งยืน ด้วยการติดต่อกับภายนอก เช่น สถาบันการเงิน ธนาคาร บริษัทเอกชน หน่วยงานราชการ เป็นต้น เพื่อขอรับการสนับสนุนด้านเงินทุน การกระจายสินค้าและบริการ ความรู้ในการผลิต การบริหารจัดการการผลิตให้ได้มาตรฐาน และการสร้างเครือข่ายประสานงานร่วมกับกลุ่มเกษตรกรในหมู่บ้านอื่น ชุมชนอื่น หรือจังหวัดอื่น โดยมีความสัมพันธ์กับหลักการพึ่งตนเองทั้ง ๕ ด้านตามหลักการพึ่งตนเองทั้ง ๕ ด้านตามหลักการของทฤษฎีการพึ่งตนเองของชุมชน คือ การพึ่งตนเองทางด้านจิตใจ การพึ่งตนเองทางด้านเทคโนโลยี การพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจ การพึ่งตนเองทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ และการพึ่งตนเองทางด้านสังคม ดังนั้น การประยุกต์หลักการของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนในระดับหมู่บ้าน จึงเป็นหลักการที่เน้นให้คนในหมู่บ้านหรือชุมชนเป็นอยู่อย่างพึ่งพาตนเอง มีความพอเพียงเป็นอยู่ในการประกอบอาชีพ มีความพอดีกับความสามารถความพร้อมของตนเอง และการดำรงอยู่ด้วยศักยภาพของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจ

พอเพียง คือความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี โดยมีเงื่อนไขความรู้ คือ ความรอบรู้ ความรอบคอบ และเงื่อนไขคุณธรรม คือความซื่อสัตย์สุจริต ความขยัน ความอดทน และการแบ่งปันการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกันเป็นองค์ประกอบสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่จะส่งผลให้การดำเนินชีวิตของคนในประเทศชาติมีความสมบูรณ์พร้อมในด้านเศรษฐกิจ คือความอยู่ดีกินดี ความเข้มแข็ง ความมั่นคงในระดับครัวเรือน และสภาพสังคมมีความมั่นคงและดำเนินการพัฒนาไปอย่างสมดุลและอย่างยั่งยืน

จากหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน จะเห็นได้ว่า ความพอเพียงของคนหรือในครัวเรือนหรือในชุมชนจะเกิดขึ้นได้ ด้วยอาศัยองค์ประกอบที่สำคัญ คือ การมีความรู้ความเข้าใจในหลักการและเงื่อนไขของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถูกต้อง การตระหนักถึงความสำคัญของหลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการประยุกต์ใช้หลักการของทฤษฎีนี้ อย่างเหมาะสมในการดำเนินชีวิตและการทำกิจกรรมทุกอย่าง นั่นคือการมีความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีในการดำเนินชีวิตและทำกิจกรรมทุกอย่าง โดยมีเงื่อนไขที่สำคัญ คือการมีความรู้ คือความรอบรู้ ความรอบคอบในการดำเนินชีวิตและทำกิจกรรมทุกอย่าง โดยมีเงื่อนไขที่เป็นเสมือนเกราะกำบังที่คุ้มครองให้อยู่อย่างปลอดภัย ไม่มีปัญหาอุปสรรคใดๆ เข้ามารบกวนหรือบั่นทอนความสำเร็จของงาน นั่นคือการมีคุณธรรมหรือหลักธรรมในพระพุทธศาสนา คือความซื่อสัตย์สุจริต ความขยัน ความประหยัดมัธยัสถ์ ความอดทน ความอดออมในการดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาท

สำหรับการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน ในระดับหมู่บ้านที่ดำเนินการอยู่ในหมู่บ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่ สามารถวิเคราะห์ได้ว่า การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจของคนในหมู่บ้านทุ่งศรีนี้ด้วยการดำเนินกิจกรรมที่ง่าย ๆ พอดีเหมาะสมกับตนเอง ไม่ใหญ่เกินไป เป็นไปได้และสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในหมู่บ้าน ทั้งในระดับครัวเรือนและหมู่บ้าน ได้แก่ การปลูกผักสวนครัวปลอดสารพิษไว้สำหรับการบริโภคในครัวเรือนหรือที่ชาวบ้าน เรียกว่า “ตู้เย็นข้างบ้าน” ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ตอบสนองต่อหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในด้านความพอเพียง พอประมาณอย่างชัดเจน เพราะชาวบ้านในแต่ละครัวเรือนสามารถพึ่งพาตนเองได้ในด้านปัจจัยที่สำคัญที่สุด นั่นคืออาหาร นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมอื่นๆ ที่เป็นไปเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของคนในชุมชน เป็นการประยุกต์หลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ การกำจัดขยะภายในบ้านและชุมชน การประดิษฐ์ของใช้จากขยะรีไซเคิล การทำโรงอบสมุนไพร การเพาะไส้เดือนเพื่อจำหน่าย การทำสปาไส้เดือน การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ การทำฟาร์มเลี้ยงโค การห่มดิน ในแต่ละกิจกรรม มีรูปแบบดังการประยุกต์ ดังนี้

๑) การกำจัดขยะภายในบ้านและชุมชน เนื่องจากทุกครัวเรือนเป็นต้นตอที่มาของขยะ หรือแหล่งผลิตขยะ คนแต่ละครัวเรือนจึงทำคอกสำหรับทิ้งขยะที่เป็นเศษอาหารและใบไม้ ด้วยการใช้ บ่อวงยกลอยในการกรองขยะเพื่อทำปุ๋ยโดยไม่กลับคอก หรือด้วยการเอาแผงสังกะสีมาล้อมทำคอก เก็บขยะในแต่ละบ้าน การกำจัดขยะด้วยวิธีการนี้เป็นลดขยะและจัดการขยะอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะขยะถูกนำมาใช้ประโยชน์ในทางเศรษฐกิจด้วย และช่วยให้ขยะที่มีอยู่ในแต่ละครัวเรือนไม่ กระจายออกไปสู่ชุมชนหรือพื้นที่สาธารณะของหมู่บ้าน ทำให้หมู่บ้านสะอาดเรียบร้อยสวยงามถูก สุขลักษณะและเป็นที่ยอมรับของผู้คนต่างถิ่นที่มาศึกษาดูงานอีกด้วย

๒) การประดิษฐ์ของใช้จากขยะรีไซเคิล กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่สืบเนื่องจากกิจกรรมแรก ด้วยการคัดแยกขยะ และนำเอาขยะที่สามารถผลิตต่อยอดได้ เช่น ขวดน้ำรวมไว้ที่เก็บขยะของ หมู่บ้าน โดยนำมารวมกันที่วัดทำเป็น “ขยะบุญรีไซเคิล” เพื่อขายแล้วนำเงินมาใช้ในการบำรุงวัดและ สาธารณประโยชน์อื่นๆ กระบองน้ำอัดลมประดิษฐ์เป็นตะกร้าและผาซี กล่องนมประดิษฐ์เป็นเสื่อปู ของน้ำยาซักผ้าประดิษฐ์เป็นหมอน กล่องสุราประดิษฐ์เป็นแจกัน เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมนี้ แสดงให้เห็น ถึงความชาญฉลาดของคนในหมู่บ้าน ในการจัดการขยะสิ่งๆ ที่ดูเหมือนว่าจะไร้ค่าให้กลับกลายเป็น สิ่งของที่มีค่าได้ เป็นการปลูกฝังหลักการเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่คนในหมู่บ้านทางอ้อมอีกด้วย เพราะ ชาวบ้านมีความตระหนักและเห็นคุณค่าของสิ่งของเล็กๆ น้อยๆ ที่สามารถเพิ่มรายได้ทางเศรษฐกิจใน ระดับครัวเรือนและชุมชนได้

๓) การทำโรงอบสมุนไพร เกิดขึ้นจากการตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของพืช สมุนไพรเนื่องจากในหมู่บ้านแห่งนี้มีพืชสมุนไพรจำนวนมาก แต่ไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์ จึงมีการจัดตั้ง “กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสมุนไพรภูพานา” ขึ้น เพื่อนำเอาพืชสมุนไพรที่มีอยู่ในหมู่บ้านและท้องถิ่น มาทำเป็นผลิตภัณฑ์เสริมความงามและสุขภาพขึ้นตามภูมิปัญญาของล้านนาไทย เช่น สมุนไพรอบแห้ง สมุนไพรแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ โรงอบสมุนไพรเพื่อสุขภาพและความงาม เป็นต้น การดำเนินกิจกรรม ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสมุนไพรภูพานานี้ เป็นการต่อยอดทางธุรกิจที่เชื่อมโยงกับภายนอก ชุมชนอย่างแท้จริง เพราะคนที่มารับบริการส่วนมากเป็นกลุ่มคนที่มาศึกษาดูงานกิจกรรมของหมู่บ้าน ทุ่งศรีจากภายนอกชุมชน การดำรงอยู่ได้ของกลุ่มจึงสัมพันธ์กับปริมาณของคนที่มาศึกษาดูงานและ ผู้ใช้บริการจากภายนอกเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม จุดแข็งที่สำคัญของกลุ่มนี้ คือการพึ่งพาตนเองด้าน วัตถุดิบ ด้านแรงงาน และด้านองค์ความรู้ที่มีอยู่อย่างเพียงพอ ทำให้การดำเนินของกลุ่มยังพอเป็นไปได้ ตามจำนวนของคนที่มาศึกษาดูงานแต่ละครั้ง

๔) การเพาะไส้เดือนเพื่อจำหน่าย เป็นการเพาะไส้เดือนในบ่อซีเมนต์หรือบ่อดิน ด้วยการ ให้ไส้เดือนที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ ซึ่งมีขนาดใหญ่กว่าไส้เดือนในท้องถิ่น กินดินเลี้ยงตัวเอง

จนกระทั่งโตเต็มที่แล้วจึงจับขายแก่ผู้ที่มาศึกษาดูงาน ราคา กิโลกรัมละ ๑,๐๐๐ บาท นับว่าเป็นอาชีพที่ก่อให้เกิดรายได้เป็นอย่างดีแก่คนที่ทำอาชีพนี้ อย่างไรก็ตาม การเพาะไส้เดือนเป็นงานที่ต้องใช้เวลา ความขยัน ความอดทน ความมีใจรักเป็นอย่างมาก เพราะเป็นอาชีพที่ค่อนข้างจะสกปรกในสายตาของคนเมืองหรือเด็กเยาวชนคนรุ่นใหม่แม้จะทำรายได้ดีก็ตาม ดังนั้น การประยุกต์ใช้หลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในด้านเงื่อนไข ๒ ประการ คือความรู้และคุณธรรมจึงมีความสำคัญและความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะทำกิจกรรมการเพาะไส้เดือนเพื่อจำหน่ายสามารถยังคงอยู่ได้ สิ่งที่น่าดำเนินการอยู่ในปัจจุบันนี้คือทำให้ดูเป็นตัวอย่างในศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนและหาสมาชิกรวมตัวกันเป็นกลุ่ม แล้วนำไปเพาะเลี้ยงในที่ของตนเอง ซึ่งขณะนี้มียู่อำนาจ ๒๐ ราย/ครัวเรือน ที่ทำการเพาะไส้เดือนเพื่อจำหน่าย

๕) การทำสปาไส้เดือน กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมใหม่ที่เริ่มดำเนินการในปีพ.ศ. ๒๕๖๐ ในหมู่ที่ ๓ บ้านทุ่งศรี โดยการรวมตัวกันในนามกลุ่มวิสาหกิจเพาะเลี้ยงไส้เดือน ด้วยการนำไส้เดือนพันธุ์ไทเกอร์มาเลี้ยงและเปิดบริการสปาในหมู่บ้านทุ่งศรีแก่ผู้ที่มาเยี่ยมชมศึกษาดูงานในหมู่บ้าน โดยการสนับสนุนไส้เดือน AF จากมหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ ในพื้นที่บ้านของนางเกสร ชันทอง อย่างไรก็ตาม สปาไส้เดือนในหมู่บ้านแห่งนี้ดำเนินการอยู่เพียงรายเดียวเท่านั้น เพราะการทำค่อนข้างยุ่งยากและมีรายละเอียดมาก เช่น โรงเรือน เตียง จำนวนไส้เดือนที่มากพอ และที่สำคัญคือคนที่มารับบริการ ต้องเป็นคนที่มีความกล้าทำหาย จากการสอบถามคนที่ดำเนินการได้ข้อมูลว่าการมาใช้บริการต้องติดต่อล่วงหน้าเป็นเดือน ต้องใจกล้า ชอบทดลองของแปลกใหม่ ที่ผ่านมามีคนที่มาใช้บริการเป็นคนจากประเทศเกาหลีใต้และคนที่มาบันทึกรายการโทรทัศน์เท่านั้น ส่วนคนไทยหรือคนในท้องถิ่นยังไม่นิยมรับบริการ แต่ก็แสดงให้เห็นว่า คนในหมู่บ้านแห่งนี้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการต่อยอดทางธุรกิจด้วยการทำสปาไส้เดือน แทนที่จะทำการเพาะไส้เดือนขายแต่เพียงอย่างเดียว เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่อาชีพและกิจกรรมที่มีอยู่แล้ว และเป็นการติดต่อสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลและองค์กรภายนอกชุมชนอีกด้วย

๖) การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ วิธีการที่สามารถทำได้ ๒ วิธี คือ วิธีที่ ๑ การทำปุ๋ยหมักด้วยการทำเสวียนไม้ไผ่มาเวียนล้อมต้นไม้ผลหรือไม้ยืนต้นที่ปลูกไว้ในที่ของตนเอง ปล่อยให้ใบไม้จากต้นไม้ร่วงหล่นสะสมทับถมเป็นปุ๋ยหรือด้วยการนำเศษขยะ เศษดิน ใบไม้มาทิ้งไว้รอบโคนต้นที่ทำเสวียนไว้ ปล่อยให้ทับถมเป็นปุ๋ยหมักได้ เป็นการลดขยะที่จะพัดกระจายไป วิธีที่ ๒ การทำปุ๋ยหมักด้วยการเติมอากาศไม่กลับกอง ด้วยการนำเศษขยะมาทับถมเป็นกองแล้ว แล้วเติมอากาศจากข้างนอกเข้าไปให้กลายเป็นปุ๋ยอินทรีย์บรรจุให้กระสอบจำหน่ายหรือใช้เองก็ได้ แต่ต้องอาศัยเวลากว่าที่เศษขยะทับถมและกลายเป็นปุ๋ยอินทรีย์ที่สามารถใช้ประโยชน์ได้ วิธีการทำปุ๋ยทั้ง ๒ วิธีการนี้ สามารถทำได้เป็นราย

ครัวเรือนหรือรายกลุ่มก็ได้ เพราะไม่ต้องใช้พื้นที่หรือองค์ความรู้ที่ซับซ้อนมากนัก โดยเฉพาะครัวเรือนในบ้านทุ่งศรีแห่งนี้ มีการทำปุ๋ยหมักใช้เองเกือบทุกครัวเรือน ทั้งนี้เป็นเพราะการกระตุ้น ส่งเสริมและสนับสนุนจากผู้นำคือผู้ใหญ่บ้าน ที่นำเอาองค์ความรู้มาถ่ายทอดวิธีการทำปุ๋ยหมักให้แก่คนในหมู่บ้านอบรม จนสามารถนำไปใช้ทำใช้ในครัวเรือนหรือกลุ่มของตนเองได้

๓) การทำฟาร์มเลี้ยงโค การทำฟาร์มในหมู่บ้านเรียกว่า “ทุ่งศรีฟาร์ม” เป็นการนำแม่พันธุ์วัวเนื้อมาเลี้ยงในตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการใช้วัตถุดิบและหญ้าที่มีอยู่ภายในหมู่บ้านมาเลี้ยง และวัวเหล่านี้ได้รับการดูแลเลี้ยงดูเป็นอย่างดีจากผู้ใหญ่บ้านและชาวบ้านผู้นำวัวไปเลี้ยง จนสามารถขายได้ในราคาที่สูงถึงตัวละ ๑๘,๐๐๐ - ๒๐,๐๐๐ บาท และขยายพันธุ์วัวให้แก่คนอื่นในหมู่บ้านได้ กิจกรรมนี้เกิดขึ้นโดยได้รับการสนับสนุนวัวพันธุ์เนื้อจากกรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และการคัดสรรครัวเรือนที่สามารถเข้าเป็นสมาชิกร่วมโครงการฟาร์มเลี้ยงโคได้ เป็นการส่งเสริมการมีงานทำและการเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกรในหมู่บ้านอีกแนวทางหนึ่งด้วย และเป็นการต่อยอดองค์ความรู้ของเกษตรกรเองด้วย เพราะพวกเขามีความรู้ในการดูแลเลี้ยงดูสัตว์อยู่แล้ว ตามวิถีชีวิตชาวนาดั้งเดิม

๔) การหมักดิน คือการป้องกันการระเหยของน้ำที่มียูในดิน ด้วยการใช้ขี้พืชหรือเศษขยะเศษฟางข้าวปกคลุมหน้าดินไว้ และรดด้วยน้ำเป็นระยะๆ การหมักดินจะทำให้จุลินทรีย์ทำงานและขยายตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ และจะทำให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์ เพราะดินจะมีความชื้นและหญ้าที่ถูกปกคลุมไว้จะไม่สามารถเจริญเติบโตได้ด้วย การหมักดินจึงเป็นเพิ่มอินทรีย์วัตถุให้กับดินหรือเป็นการปรับปรุงดินก่อนการเพาะปลูก การหมักดิน เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับแปลงเพาะปลูกทุกระดับ เช่น การปลูกพืชผักสวนครัวหลังบ้าน การทำไร่ การทำนา เป็นต้น และที่ดำเนินการอยู่ในหมู่บ้านแห่งนี้ เป็นการหมักดินในแปลงผักสวนครัวหลังบ้าน ซึ่งเป็นผลดีต่อการพัฒนาคุณภาพดิน และประสิทธิภาพ ในการสามารถเพิ่มผลผลิต และลดต้นทุนการผลิตได้อีกด้วย ทำให้เกษตรกรมีความเป็นอยู่อย่างพอเพียงสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

๔.๒.๒ วัตถุประสงค์ข้อที่ ๒ คือเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่ดำเนินการอยู่ในหมู่บ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องวาง จังหวัดแพร่ ผลการศึกษาพบว่า สภาพปัจจุบันของการพัฒนาเศรษฐกิจของคนในชุมชนแห่งนี้ เป็นการพัฒนาฐานะทางเศรษฐกิจในระดับครอบครัว โดยอาศัยการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก เพราะมีประชาชนร้อยละ ๖๐ ของประชาทั้งหมดในหมู่บ้านประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ การทำนา การทำไร่การ ทำสวน และการเลี้ยงสัตว์ เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ในด้านปัจจัยพื้นฐานของการดำรงชีพ โดยมีรายได้เฉลี่ย ๕๕,๘๐๔ บาท/คน/ปี สูงกว่ารายได้เฉลี่ยที่กำหนดโดยจปฐ. คือ ๓๐,๐๐๐ บาท/คน/ปี

การทำนา ด้วยการปลูกข้าวเจ้าพันธุ์หอมมะลิ ๑๐๕ ส่วนข้าวเหนียวที่นิยมปลูกคือพันธุ์ กข. ๑๐ การทำไร่อ้อย การปลูกข้าวโพด ถั่วเหลือง ถั่วเขียว และยาสูบ และการเลี้ยงสัตว์ ด้วยการเลี้ยงเป็ด ไก่ โคและกระบือเป็นส่วนใหญ่ ส่วนประชาชนที่เหลืออีกร้อยละ ๔๐ ของประชาชนทั้งหมด ประกอบอาชีพอย่างอื่นที่แตกต่างกัน ได้แก่ การทำงานในภาคเอกชน การทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมในท้องถิ่น การรับจ้างทั่วไป การรับราชการ และการค้าขาย ส่วนการพัฒนาฐานะทางเศรษฐกิจในระดับชุมชน เป็นการดำเนินการด้วยการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมร่วมกัน และประกอบอาชีพร่วมกันในนามของวิสาหกิจชุมชน เช่น กลุ่มวิสาหกิจสปาไส้เดือน กลุ่มวิสาหกิจโฮมสเตย์ กลุ่มวิสาหกิจบ้านสมุนไพร เป็นต้น ทำให้คนในชุมชนแห่งนี้มีกิจกรรมทำร่วมกันอย่างหลากหลายในนามกลุ่มต่าง ๆ ได้แก่ กลุ่มการกำจัดขยะ กลุ่มประดิษฐ์ของใช้จากขยะรีไซเคิล กลุ่มทำโรงอบสมุนไพร กลุ่มเพาะเลี้ยงไส้เดือน กลุ่มทำปุ๋ยหมักชีวภาพ กลุ่มฟาร์มเลี้ยงโค กลุ่มหมักดิน และหมู่บ้านแห่งนี้ได้กลายเป็นศูนย์การเรียนรู้ของคนจากชุมชนอื่นๆ ตลอดปี ทำให้ความเป็นอยู่ของคนในหมู่บ้านสามารถดำรงอยู่ได้ด้วยการผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในหมู่บ้านแก่คนที่มาศึกษาดูงานเป็นหลัก โดยไม่ต้องนำผลิตภัณฑ์ของชุมชนไปจำหน่ายนอกชุมชนก็สามารถจำหน่ายได้โดยตลอด เพราะมีคนจากที่อื่นมาเป็นกลุ่มเป็นคณะมาศึกษาดูงานเสมอๆ อย่างไรก็ตาม ปัญหาของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของคนในหมู่บ้านแห่งนี้ที่เกิดขึ้นและเผชิญอยู่ก็มีหลายอย่าง ประกอบด้วย ๑) ปัญหาด้านแหล่งน้ำ เพราะแหล่งน้ำที่มีอยู่ในหมู่บ้านมีจำกัดและต้นเงินในหน้าแล้ง ไม่เพียงพอต่อการเพาะปลูก การอุปโภคบริโภค น้ำที่ทำเกษตรกรรมอาศัยเพียงแต่น้ำฝนอย่างเดียว มีการรุกรานแหล่งน้ำธรรมชาติ ทำให้ทางเดินของน้ำแคบและลำธารที่มีอยู่ต้นเงินไปด้วย ๒) ปัญหาด้านการผลิตและการจัดการผลผลิตขาดความสมดุล เพราะการผลิตยังไม่มี ความหลากหลายผลิตคือเพาะปลูกพืชไม่กี่ชนิด ต้นทุนการผลิตต่อไร่ยังสูง และราคาผลผลิตต่ำไม่มีความแน่นอน ขึ้นอยู่กับกลไกตลาดที่ผู้ผลิตไม่สามารถควบคุมกลไกได้ การจัดการผลผลิต ยังไม่เป็นระบบเท่าที่ควร ทำให้ยังไม่สามารถเพิ่มมูลค่าของผลผลิตทางเกษตรได้อย่างคุ้มค่า นอกจากการเก็บไว้เพื่อบริโภคและการจำหน่ายผลผลิตให้แก่พ่อค้าคนกลางเท่านั้น ๓) ปัญหาด้านงบประมาณ มีน้อย ไม่เพียงพอ และขาดการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างจริงจัง ทั้งในด้านงบประมาณเพื่อการพัฒนาต่างๆ และค่าตอบแทนบุคคลในหมู่บ้านที่ทำงานตอบสนองโครงการของรัฐ ทำให้สภาพการพัฒนาเศรษฐกิจของคนในหมู่บ้านเป็นไปอย่างไม่เต็มที่ และบุคคลที่ทำงานเพื่อรัฐขาดแรงจูงใจในการทำงานร่วมกับภาครัฐอย่างเต็มกำลังความสามารถ

๔.๒.๓ วัตถุประสงค์ข้อที่ ๓ คือเพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับหมู่บ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่ พบว่ารูปแบบการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างถูกต้องและเหมาะสมสำหรับ

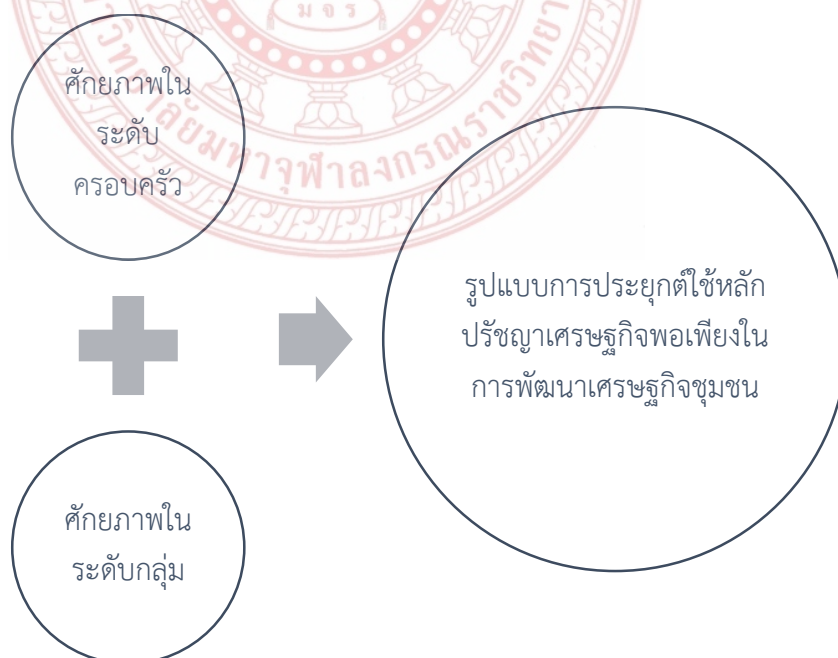
ชุมชน/หมู่บ้านในปัจจุบันและอนาคต จากการสังเกต การสัมภาษณ์ และการประชุมกลุ่มชาวบ้าน สามารถวิเคราะห์ได้ว่า รูปแบบของการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงมี ๒ รูปแบบ คือ การประยุกต์ตามศักยภาพของตนเองภายในระดับครัวเรือน และการประยุกต์ตามศักยภาพในระดับกลุ่ม โดยมีองค์ประกอบที่จะทำให้การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประสบความสำเร็จ ๕ ประการ ได้แก่ ผู้นำ แรงงาน เป้าหมาย จิตอาสา และการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

๑) การประยุกต์ตามศักยภาพของตนเองภายในระดับครัวเรือน เป็นการนำเอาหลักการของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้อย่างเหมาะสมในการประกอบอาชีพ การทำกิจกรรมและการดำเนินชีวิตของสมาชิกในครอบครัวอย่างเพียงพอ พอประมาณ มีเหตุผล มีความรู้และมีคุณธรรม จึงทำให้ครัวเรือนในหมู่บ้านแห่งนี้ดำรงอยู่อย่างมั่นคง มีปัจจัยในการดำรงชีวิตอย่างเพียงพอ มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาตนเองและการยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนอย่างดี จึงทำให้ครัวเรือนมีรายได้สูงกว่าเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ซึ่ง เกณฑ์เฉลี่ยของ จปฐ. คือ ๓๐,๐๐๐ บาท/คน/ปี) โดยเฉลี่ยคนในหมู่บ้านหรือชุมชนแห่งนี้มีรายได้เฉลี่ย ๕๕,๘๐๔ บาท/คน/ปี จึงทำให้ไม่ตกเกณฑ์เฉลี่ย จปฐ.คือ ๓๐,๐๐๐ บาท/คน/ปี หมายความว่า การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทำให้ความเป็นอยู่ของประชาชนในหมู่บ้านดำเนินไปได้ด้วยดี มีประสิทธิภาพ โดยมีองค์ประกอบสำคัญที่เป็นปัจจัยเงื่อนไขของความสำเร็จ คือการส่งเสริมการสนับสนุนจากผู้นำคือผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน การมีแรงงานเพียงพอในแต่ละครัวเรือน การมีเป้าหมายในการทำกิจกรรมร่วมกัน การมีจิตใจที่เสียสละเพื่อประโยชน์ของตนเองและส่วนรวมและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นในการพัฒนาตนเอง การจัดการสภาพแวดล้อมในบ้านเรือน การกำจัดขยะ การประกอบอาชีพหลักและอาชีพเสริม การพัฒนาปรับปรุงดิน การมีความขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ อดทน เป็นต้น

๒) การประยุกต์ตามศักยภาพในระดับกลุ่ม เป็นการนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางการดำเนินกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน โดยการผสมผสานระหว่างศักยภาพภายในของหมู่บ้านและการสนับสนุนจากองค์กรภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน โดยมีองค์ประกอบทั้ง ๕ ประการ คือการส่งเสริมการสนับสนุนจากผู้นำคือผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน การมีแรงงานหรือสมาชิกเพียงพอในแต่ละกลุ่ม การมีเป้าหมายในการทำกิจกรรมร่วมกัน การมีจิตใจที่เสียสละเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ทำให้กิจกรรมกลุ่มที่ดำเนินการอยู่ประสบความสำเร็จ ไม่ว่าจะเป็นการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนปลอดขยะ ศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน การปลูกผักปลอดสารพิษ ศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาหมู่บ้านให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว การผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน เป็นต้น การดำเนินกิจกรรมกลุ่มต่างๆ ในหมู่บ้านเป็น

การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยการติดต่อเชื่อมโยงกับองค์กรภายนอกชุมชน เพื่อต่อยอดการดำเนินกิจกรรมให้เป็นไปอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะการนำเสนอภาพลักษณ์ของหมู่บ้านให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่มีชีวิต และเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่น ทำให้ในแต่ละเดือน จะมีคนจากภายนอกเข้ามาศึกษาดูงานกิจกรรมต่างๆ ภายในหมู่บ้านแห่งนี้อย่างต่อเนื่องไม่ขาด ซึ่งเป็นที่มาของรายได้ครัวเรือนและกลุ่มที่สำคัญ เพราะสามารถจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมที่เป็นภูมิปัญญาของชาวบ้านให้แก่ผู้มาศึกษาดูงานได้อย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้การนำเอากิจกรรมและผลงานของกลุ่มต่างๆ ไปออกร้านแสดงนิทรรศการร่วมกับหน่วยงานของอำเภอ ร่องกวางและจังหวัดในช่วงที่มีงานสำคัญ เช่น งานกาชาด งานนมัสการพระธาตุช่อแฮ เป็นต้น ก็มีส่วนสำคัญในส่งเสริมภาพลักษณ์และทำให้ผู้คนสนใจเข้ามาศึกษาดูงานในหมู่บ้านนี้เป็นจำนวนมาก

สรุปว่า รูปแบบในการประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของคนในหมู่บ้านนี้ มี ๒ รูปแบบที่สำคัญ คือ ๑) การประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของคนในชุมชนตามศักยภาพ หรือกำลังความสามารถของตนเองภายในหมู่บ้าน ในระดับครัวเรือน ๒) การประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของคนในชุมชน ตามศักยภาพของคนในหมู่บ้านในระดับกลุ่ม โดยมีองค์ประกอบ ๕ ด้าน ที่เป็นเงื่อนไขแห่งความสำเร็จของการประยุกต์หลักปรัชญา คือ ผู้นำ แรงงาน เป้าหมาย จิตอาสาและการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

แผนภูมิที่ ๔.๒ : รูปแบบการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน

๔.๓ องค์ความรู้จากการวิจัย

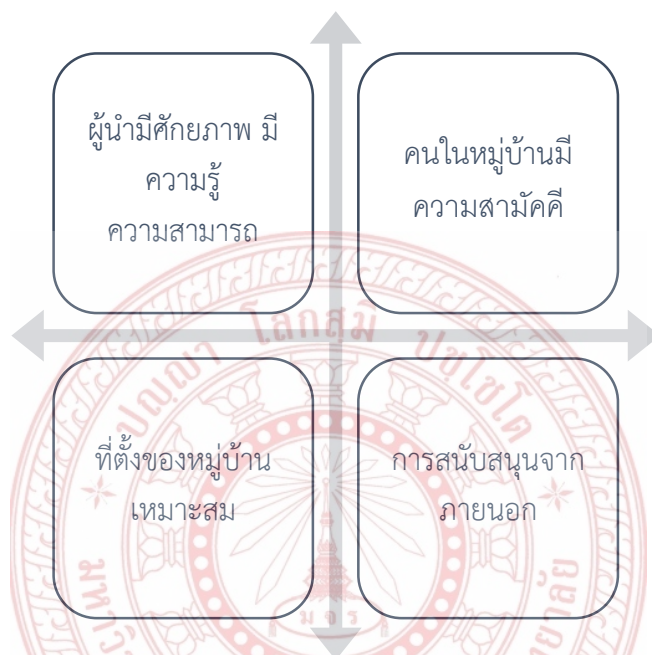
องค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือการได้รับรู้และเข้าใจสภาพที่แท้จริงของ หมู่บ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องวาง จังหวัดแพร่ อย่างชัดเจน โดยสามารถวิเคราะห์ตามกรอบ ประเด็น ๓ ด้าน ได้แก่ จุดเด่น ปัญหาหรืออุปสรรค และโอกาสในการพัฒนาหมู่บ้านแห่งนี้

๔.๓.๑ จุดเด่น หมู่บ้านนี้มีจุดเด่นอย่างชัดเจน มี ๒ ประการ คือ ประการแรก การมี ผู้ใหญ่บ้าน (นายธีรวัฒน์ ตะวิกา) ที่มีศักยภาพ มีการศึกษาดี มีความรู้ดี มีความสามารถ มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ มีภาวะผู้นำสูงมาก มีคุณธรรม เป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต ได้รับความเคารพ เชื่อถือจากลูกบ้าน สามารถนำพาชาวบ้านทำกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ พูดจริง ทำจริง ได้ผลจริง เช่น สามารถเขียนโครงการขอรับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐ มีความสามารถในการพูดอธิบายอบรมให้ความรู้ด้านต่างๆ แก่ลูกบ้านอย่างชัดเจน สามารถทำกิจกรรม ให้ชาวบ้านดูเป็นตัวอย่างจนประสบความสำเร็จได้ ประการที่สอง การมีความสามัคคีอย่างดียิ่งของ ชาวบ้านทั้ง ๙๓ ครัวเรือน ๒๘๙ คน ไม่มีความแตกแยกกัน ไม่มีปัญหาความขัดแย้งระหว่างกัน ทุกคน อยู่ร่วมกันด้วยความเป็นญาติพี่น้อง ด้วยความเป็นพวกเดียวกัน ความเป็นเครือญาติเดียวกัน ความเป็นคนไทยล้านนาเหมือนกัน ทำให้การทำกิจกรรมต่างๆ ในหมู่บ้านสามารถดำเนินการไปได้อย่างมี ประสิทธิภาพ ประสบความสำเร็จ เป็นแบบอย่าง เป็นที่ศึกษาดูงานของคนจากหมู่บ้านอื่นๆ ซึ่ง ก่อให้เกิดรายได้ ความต่อเนื่องของกิจกรรมและความเจริญรุ่งเรืองของหมู่บ้านโดยรวมอีกด้วย

๔.๓.๑ ปัญหาหรืออุปสรรค ที่เกิดขึ้นและมีอยู่ ที่ชาวบ้านเผชิญอยู่ ดูเหมือนจะเหมือนกับ หมู่บ้านอื่นๆ ในประเทศไทย คือ ราคาที่ซผลผลิตทางการเกษตรไม่แน่นอน ไม่ว่าจะเป็ราคา ข้าวเปลือก ข้าวโพด อ้อย ยาสูบก็ตาม ทำให้เกษตรกรไม่สามารถกำหนดคาดการณ์รายรับรายจ่ายได้ ไม่สามารถพึ่งพาอาชีพเกษตรกรรมได้เพียงพอต้องทำอาชีพเสริมอย่างอื่น และไม่สามารถมีฐานะความ เป็นที่ดีขึ้นอย่างที่ควรจะเป็น ต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น มีการใช้สารเคมี ทำให้เกิดปัญหาสารพิษตกค้าง ในดินและผลิตผลที่ได้ นอกจากนี้ปัญหาเรื่องแรงงานก็เริ่มมีผลกระทบต่อศักยภาพภายในของหมู่บ้าน เพราะแรงงานในภาคเกษตรกรรมเริ่มมีน้อยลง และค่าแรงงานที่สูงขึ้น ทำให้ในอนาคตจะไม่มีคนมา สืบสานอาชีพหรือกิจกรรมต่างๆ ที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันนี้

๔.๓.๑ โอกาสในการพัฒนา ของหมู่บ้านยังมีอยู่มาก เพราะปัจจัยที่สำคัญ คือ ประการที่ หนึ่งการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในกิจกรรมต่างๆ ทำให้ชาวบ้านมีโอกาสในการวางแผนพัฒนาร่วมกัน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจร่วมกัน ร่วมรับประโยชน์ด้วยกัน ทำให้เห็นช่องทางในการพัฒนาหมู่บ้าน ร่วมกันได้ ประการที่สอง ที่ตั้งของหมู่บ้านอยู่ในที่เอื้อต่อการพัฒนาได้ง่าย เพราะไม่ไกลจากเขตเมือง หรือจากโรงงานอุตสาหกรรม ทำให้สามารถเข้าถึงการบริการจากภาครัฐ การนำผลผลิตมาจำหน่ายได้

ง่าย ประการที่สาม การสนับสนุนจากภาครัฐ เพราะบ้านทุ่งศรีมีชื่อเสียง มีความน่าเชื่อถือ เป็นที่ไว้วางใจจากหน่วยงานต่างๆ ทำให้โครงการจากหน่วยงานรัฐมักจะเข้ามาดำเนินการในหมู่บ้านแห่งนี้ ในฐานะเป็นต้นแบบของหมู่บ้านทั้งหลาย เช่น หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง หมู่บ้านปลอดภัยเสพติด หมู่บ้านรักษาศีล ๕ หมู่บ้านต้นแบบพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จึงเป็นโอกาสที่สำคัญในการพัฒนาหมู่บ้านไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองมั่นคงอย่างยั่งยืนได้ เพราะมีปัจจัยเกื้อหนุนหลายประการ

แผนภูมิที่ ๔.๓ : จุดเด่นและโอกาสการพัฒนาหมู่บ้านตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๔.๔ สรุป

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของการศึกษาวิจัยที่นำเสนอในบทนี้ ได้แสดงให้เห็นว่า ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับชุมชน คือด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านทรัพยากรมนุษย์ ด้านผู้นำ และด้านสถาบันในชุมชน เป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนให้หมู่บ้านแห่งนี้สามารถนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะด้านผู้นำมีส่วนสำคัญมากในการกระตุ้นและส่งเสริมให้คนในหมู่บ้าน ได้เรียนรู้ ทำความเข้าใจกับหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และประยุกต์หลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนได้อย่างเหมาะสม ทั้งในระดับครอบครัวและระดับชุมชน และผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ทั้ง ๓ ข้อ ได้ชี้ให้เห็นว่า การประยุกต์หลักการเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในระดับหมู่บ้าน ให้ความสำคัญต่อการพึ่งพาตนเองใน ๓ ด้าน ได้แก่ การพึ่งตนเองในระดับครอบครัว การพึ่งตนเองในระดับกลุ่ม และการพึ่งตนเองในระดับชุมชน ส่วนการประยุกต์

หลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ดำเนินการผ่านกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสภาพความเป็นอยู่ของคนในหมู่บ้าน ได้แก่ การกำจัดขยะภายในบ้านและชุมชน การประดิษฐ์ของใช้จากขยะรีไซเคิล การทำโรงอบสมุนไพร การเพาะไส้เดือนเพื่อจำหน่าย การทำสะปาดไส้เดือน การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ การทำฟาร์มเลี้ยงโค และการห่มดิน สภาพปัจจุบันสภาพปัจจุบันของการพัฒนาเศรษฐกิจของคนในชุมชนแห่งนี้ เป็นการพัฒนารูปร่างทางเศรษฐกิจในระดับครอบครัว และในระดับชุมชน ส่วนปัญหามีอยู่ในหมู่บ้าน มีอยู่ ๓ ประการ ได้แก่ ปัญหาด้านแหล่งน้ำ ปัญหาด้านการผลิตและการจัดการผลิต และปัญหาด้านงบประมาณ รูปแบบในการประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของคนในหมู่บ้านนี้ มี ๒ รูปแบบที่สำคัญ คือ ๑) การประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของคนในชุมชน ตามความสามารถของตนเอง ภายในหมู่บ้านในระดับครัวเรือน ๒) การประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของคนในชุมชน ตามศักยภาพของคนในหมู่บ้านในระดับกลุ่ม โดยมีองค์ประกอบ ๕ ด้าน ที่เป็นเงื่อนไขแห่งความสำเร็จของการประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน ในระดับหมู่บ้าน คือ ผู้นำที่มีศักยภาพ แรงงานที่มีความพร้อมทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ มีเป้าหมายในการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับครอบครัวและหมู่บ้านอย่างชัดเจน คนในหมู่บ้านหรือชุมชนมีจิตอาสาในการทำงานเพื่อส่วนรวมอย่างจริงจัง และคนในหมู่บ้านมีการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันอย่างต่อเนื่องที่ทำให้เห็นว่า การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้ มีองค์ประกอบหลายอย่างที่เป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จ และต้องดำเนินการอย่างค่อยเป็นค่อยไป ตามความพร้อมของแต่ละครอบครัวและความสามัคคีของคนในหมู่บ้าน การประยุกต์ต้องดำเนินการด้วยการปฏิบัติจริง ด้วยความรอบคอบ มีคุณธรรมจริยธรรม ส่งเสริมกระบวนการ เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และต้องให้สมาชิกของกลุ่มในแต่ละครัวเรือนได้เรียนรู้ร่วมกัน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรับผลประโยชน์ร่วมกัน

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ในบทสุดท้ายนี้ ผู้วิจัยจะได้นำเสนอสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะจากการศึกษาตามประเด็นดังต่อไปนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ หลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตั้งอยู่บนฐานของความเชื่อที่ว่า ทุกครอบครัวต้องมีความสามารถในการช่วยเหลือตนเองได้ ไม่เดือดร้อนด้วยปัจจัยแห่งการดำรงชีวิตที่สำคัญ คือปัจจัย ๔ หมายความว่า ทุกครอบครัวต้องมีความสามารถในการผลิตให้เพียงพอกับตนเอง หรือสามารถจัดหาได้ด้วยศักยภาพความรู้ความสามารถของตนเอง โดยไม่ต้องร้องขอ ไม่ต้องรอคอยความช่วยเหลือจากผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็เพื่อนบ้านหรือหน่วยงานราชการ ภาคเอกชนก็ตาม แต่ไม่ได้หมายความว่า ทุกคนหรือทุกครอบครัว จะต้องผลิตสิ่งของเครื่องอุปโภคบริโภคเพื่อใช้เองด้วยตนเองทั้งหมด แต่ต้องมีความสามารถในการจัดหาให้มีเพียงพอกับความต้องการของตนเองเศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นหลักการที่เน้นการเป็นอยู่อย่างพึ่งพาตนเอง มีความพอเพียง มีความพอดีกับตนเอง และการดำรงอยู่ด้วยศักยภาพของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง คือความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี โดยมีเงื่อนไขความรู้ คือความรอบรู้ ความรอบคอบ และเงื่อนไขคุณธรรม คือความซื่อสัตย์สุจริต ความขยัน ความอดทน และการแบ่งปันเป็นองค์ประกอบสำคัญ ที่จะส่งผลให้การดำเนินชีวิตของคนในชาติมีความพร้อมด้านเศรษฐกิจคือความอยู่กินดี และสภาพสังคมมีความมั่นคงและดำเนินการพัฒนาไปอย่างยั่งยืน

วิธีการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีทั้งวิธีการพึ่งตนเองของเกษตรกรและวิธีการพึ่งตนเองของคนที่อยู่นอกภาคเกษตร ในการพึ่งตนเองของเกษตรกร พบว่า การพึ่งตนเองของเกษตรกรเป็นไปตามแนวทางของทฤษฎีใหม่ คือ ในเบื้องต้น เน้นวิธีการพึ่งตนเองในระดับครอบครัว ด้วยการมีข้าวบริโภคตลอดปี มีแหล่งน้ำเพื่อใช้ในการเพาะปลูกและการอุปโภคบริโภค การมีที่ดินสำหรับทำเกษตรกรรม มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

เป้าหมายของการแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง คือ การมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่อย่างพอกินพอใช้ ไม่เดือดร้อน การเป็นอยู่อย่างมีความสุข ชุมชน สังคมและประเทศชาติมีความเข้มแข็ง มีความมั่นคงอย่างยั่งยืนตลอดไป สามารถแบ่งเป้าหมายแห่งการพึ่งตนเองออกเป็น ๒ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรและกลุ่มของบุคคลที่อยู่นอกภาคเกษตรกรรม

กรอบแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา เป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤต เพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

คุณลักษณะของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับโดยเน้นการปฏิบัติทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน ส่วนคำนิยามของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หรือความหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะต้องประกอบด้วย ๓ คุณลักษณะพร้อม ๆ กัน ได้แก่

- ๑) ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี ที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ
- ๒) ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ
- ๓) การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

เงื่อนไขของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้นจะต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วยความรู้รอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย การมีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียรใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

๕.๑.๒ สภาพปัจจุบัน และปัญหาของการดำเนินตามหลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน สรุปได้ว่า การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนา

เศรษฐกิจของชุมชน/หมู่บ้านแห่งนี้ เป็นการดำเนินการด้วยกิจกรรมที่พอดีเหมาะสมกับศักยภาพของตนเอง ไม่ใหญ่เกินไป เป็นไปได้และสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในหมู่บ้าน ทั้งในระดับครัวเรือนและหมู่บ้าน เช่น การปลูกผักสวนครัวปลอดสารพิษไว้สำหรับการบริโภคในครัวเรือนหรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “ตู้เย็นข้างบ้าน” ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ตอบสนองต่อหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในด้านความพอเพียง พอประมาณอย่างชัดเจน เพราะชาวบ้านในแต่ละครัวเรือนสามารถพึ่งพาตนเองได้ในด้านปัจจัยที่สำคัญที่สุด นั่นคืออาหาร นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมอื่นๆ ที่เป็นไปเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของคนในชุมชน เป็นการประยุกต์หลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ การกำจัดขยะภายในบ้านและชุมชน การประดิษฐ์ของใช้จากขยะรีไซเคิล การทำโรงอบสมุนไพร การเพาะไส้เดือนเพื่อจำหน่าย การทำสปาไส้เดือน การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ การทำฟาร์มเลี้ยงโค การหมักดิน ในแต่ละกิจกรรม มีรูปแบบการประยุกต์ที่แตกต่างกันไป ส่วนปัญหาที่เกิดขึ้นและเผชิญอยู่คือปัญหาของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของคนในหมู่บ้านแห่งนี้ที่เกิดขึ้นและเผชิญอยู่ ประกอบด้วย

๑) ปัญหาด้านแหล่งน้ำ เพราะแหล่งน้ำที่มีอยู่ในหมู่บ้านมีจำกัดและตื้นเขินในหน้าแล้ง ไม่เพียงพอต่อการเพาะปลูก การอุปโภคบริโภค น้ำที่ทำเกษตรกรรมอาศัยเพียงแต่น้ำฝนอย่างเดียว มีการรุกรานแหล่งน้ำธรรมชาติ ทำให้ทางเดินของน้ำแคบและลำธารที่มีอยู่ตื้นเขินไปด้วย

๒) ปัญหาด้านการผลิตและการจัดการผลผลิตขาดความสมดุล เพราะการผลิตยังไม่มี ความหลากหลายผลิตคือเพาะปลูกพืชไม่กี่ชนิด ต้นทุนการผลิตต่อไร่ยังสูง และราคาผลผลิตต่ำไม่มีความแน่นอน ขึ้นอยู่กับกลไกตลาดที่ผู้ผลิตไม่สามารถควบคุมกลไกได้ การจัดการผลผลิต ยังไม่เป็นระบบเท่าที่ควร ทำให้ยังไม่สามารถเพิ่มมูลค่าของผลผลิตทางเกษตรได้อย่างคุ้มค่า นอกจากการเก็บไว้เพื่อบริโภคและการจำหน่ายผลผลิตให้แก่พ่อค้าคนกลางเท่านั้น

๓) ปัญหาด้านงบประมาณ มีน้อย ไม่เพียงพอ และขาดการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างจริงจัง ทั้งในด้านงบประมาณเพื่อการพัฒนาด้านต่างๆ และค่าตอบแทนบุคคลในหมู่บ้านที่ทำงานตอบสนองโครงการของรัฐ ทำให้สภาพการพัฒนาเศรษฐกิจของคนในหมู่บ้านเป็นไปอย่างไม่เต็มที่ และบุคคลที่ทำงานเพื่อรัฐขาดแรงจูงใจในการทำงานร่วมกับภาครัฐอย่างเต็มกำลังความสามารถ

๕.๑.๓ การประยุกต์หลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนสามารถดำเนินการตามรูปแบบ ในการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงอย่างถูกต้องและเหมาะสมสำหรับชุมชน/หมู่บ้านในปัจจุบันและอนาคตในระดับครอบครัวและชุมชน จากการสังเกต การสัมภาษณ์ และการประชุมกลุ่มชาวบ้าน สามารถสรุปได้ว่า รูปแบบของการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงมี ๒ รูปแบบ คือ การประยุกต์ตามศักยภาพของตนเองภายในระดับครัวเรือน และการประยุกต์ตามศักยภาพในระดับกลุ่ม โดยมีองค์ประกอบที่จะทำให้การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนา

เศรษฐกิจชุมชนประสบความสำเร็จ ๕ ประการ ได้แก่ การมีผู้นำที่มีศักยภาพ การมีแรงงานที่เพียงพอ ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ การมีเป้าหมายในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนอย่างชัดเจน การที่คนในหมู่บ้านหรือชุมชนมีจิตอาสาเสียสละเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมอย่างเป็นรูปธรรม และการดำเนินกิจกรรมร่วมกันระหว่างคนในหมู่บ้านหรือระหว่างสมาชิกของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

จากผลของการศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน กรณีศึกษาบ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่” ได้ชี้ให้เห็นว่าสภาพที่ดำเนินการอยู่ในหมู่บ้าน มีความสอดคล้องกับหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ การเน้นให้รู้จักหลักการแห่งความพอเพียง พอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีความรู้และคุณธรรมควบคู่กันไปด้วย ในการดำเนินการประยุกต์หลักการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน และมีความสอดคล้องกับหลักการในทางพระพุทธศาสนา คือมัตตัญญูตา ความรู้จักพอประมาณในการดำเนินชีวิตในทุกด้าน และหลักนาถรณธรรม ๑๐ ประการซึ่งเป็นหลักธรรมว่าด้วยการสร้างที่พึ่งแก่ตนเองทั้งในระดับโลกียธรรมและโลกุตระธรรม ของคนในหมู่บ้านที่เน้นการพึ่งตนเองในด้านต่างๆ มีความสอดคล้องกับข้อสรุปของชัยอนันต์ สมุทวนิช เกี่ยวกับแนวคิดของทฤษฎีใหม่ที่ขยายแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเป็นรูปธรรมทั้ง ๙ ประการ เช่น เป็นทฤษฎีที่มีความง่ายไม่ซับซ้อน เข้าใจง่าย มีพลังสูง คนทุกระดับสามารถเข้าใจ เข้าถึงและนำไปใช้ให้เห็นผลจริง เป็นต้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของเอ็มมานูเอล โอ. โอจาเมร์วเย (Emmanuel O. Ojameruaye) ที่เสนอหลักการในการส่งเสริมให้คนในชุมชนพึ่งตนเองได้ในทางเศรษฐกิจ ๖ ประการ เช่น คนภายนอกจะต้องสร้างความแตกต่างในเชิงบวกแก่คนในชุมชน ผู้ช่วยเหลือต้องเป็นเจ้าของและดำเนินโครงการให้ความช่วยเหลืออย่างเป็นระบบ เป็นต้น และสอดคล้องกับผลการศึกษาของคาร์ลส ซี.ฟองจิงกอง และล็อตส์มาร์ท เอ็น. ฟอนจง (Charles C. Fonchingong & Lotssmart N. Fonjong) ที่ศึกษาแนวคิดการพึ่งตนเองในการพัฒนาชุมชนที่มีความพร้อมในกลาสฟิลด์ ซึ่งสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ที่มีความสำคัญมาก รัฐควรลดการเข้าไปแทรกแซงการดำเนินกิจกรรมทั้งหลายของชุมชน นอกจากเข้าไปสนับสนุนด้านการเงินและผู้เชี่ยวชาญทางเทคนิคเท่านั้น สอดคล้องกับการศึกษาของท่านอริยัตนะ (Ariyatatne AT.) เรื่อง ขบวนการประชาชนเพื่อการพึ่งตนเองในศรีลังกา ที่พบสาระสำคัญของการขบวนการนี้คือแนวคิดการพึ่งตนเอง การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อเน้นการยกระดับมาตรฐานของการดำเนินชีวิตของคนในสังคมให้สูงขึ้น ส่วนแนวทางการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนของ

คนในหมู่บ้าน มีความสอดคล้องกับแนวทางการประยุกต์ที่สุขสันต์ กันทบุตร ที่ได้เสนอแนวทางการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในภาคธุรกิจของคนไทยไว้ ซึ่งได้ข้อสรุปว่า การประยุกต์ใช้ไม่ควรเน้นผลตอบแทนในระยะสั้น แต่ควรเน้นผลประโยชน์ในระยะยาว คุณค่าของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างต่อเนื่อง ความซื่อสัตย์สุจริต และการใช้นวัตกรรมท้องถิ่นที่มีอยู่ และเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับแนวทางการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่อภิชัย พันธเสน ได้เสนอไว้ ๗ ประการ เช่น ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในท้องถิ่น ส่งเสริมประสิทธิภาพการผลิต เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังมีหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของคนในชุมชนที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการประยุกต์ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของคนในชุมชน ๓ ประการ คือ มัชฌิมาปฏิปทา โยนิโสมนสิการ และอัปมาทธรรม ซึ่งสอดคล้องกับศึกษาวิเคราะห์ของพิพัฒน์ ยอดพฤติการ เรื่องการใช้การสร้างตัวชี้วัดเศรษฐกิจพอเพียงกับหลักพุทธศาสตร์ และการศึกษาของจิตาภรณ์ ทองช่อม เรื่องการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ที่พบว่า แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พุทธเศรษฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์มนุษยนิยม และเศรษฐกิจชุมชน มีความหมายครอบคลุมถึงหลัก ๕ ประการของความพอเพียง คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันที่ดี และเงื่อนไขความพอเพียง ๒ ประการ คือ การมีความรู้ และการมีคุณธรรม แนวทางการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับการพัฒนาของคนในหมู่บ้านแห่งนี้ มีความสอดคล้องกับการศึกษาเรื่องศักยภาพในการลดปริมาณขยะชุมชนจากโครงการธนาคารขยะรีไซเคิล ของปิยะรักษ์ ประดับเพชรรัตน์ เพราะในหมู่บ้านแห่งนี้มีการจัดการขยะด้วยการทำโครงการขยะรีไซเคิลเช่นเดียวกัน ด้วยการจัดการขยะอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การจัดเก็บ การนำขยะมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ สำหรับจำหน่ายแก่คนที่มาศึกษาดูงานในหมู่บ้าน นับว่าเป็นการเพิ่มมูลค่าให้แก่ขยะที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนในระดับหมู่บ้านอย่างมีประสิทธิภาพ และยังมีประเด็นสำคัญอีกอย่างที่มีความสอดคล้องกันกับงานของวีระศักดิ์ สมยานะ ที่ศึกษาเรื่องคุณธรรมกับการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งพบว่า คุณธรรมที่จำเป็นและสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนมี ๕ ประเภท ได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริต ความไม่โลภจนเกิดขอบเขต ความอดทน ความขยันหมั่นเพียร และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ในด้านการจัดการศูนย์การเรียนรู้ภายในหมู่บ้านก็เช่นกัน มีความสอดคล้องกับงานของสุวิมล วรวิทย์พินิต วรณวีร์ บุญคุ้ม และนรินทร์ สังข์รักษา ที่ศึกษาเรื่องรูปแบบการพัฒนารูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้ วิถีเมืองเพชรตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีรูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้ ๕ องค์ประกอบ ได้แก่ การมีส่วนร่วมของประชาชน ความพอเพียงในการดำเนินการ การนำเอาเทคโนโลยีและหลักวิทยาศาสตร์มาปฏิบัติ ชุมชนมีความพร้อม และความกลมกลืน ความสามัคคี หรือความเป็นเอกภาพ

ในการดำเนินการ ซึ่งประเด็นนี้มีความสำคัญมากต่อความเจริญก้าวหน้า และความมั่นคงของศูนย์การเรียนรู้ของหมู่บ้านหรือชุมชน เพราะศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนเป็นกิจกรรมที่ดำเนินการด้วยคณะบุคคล ในนามกลุ่มต่างๆ โดยมีผู้นำและคนในชุมชนที่เป็นสมาชิกของกลุ่มเป็นพลังขับเคลื่อนที่สำคัญ ที่จะทำให้ศูนย์การเรียนรู้ประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลวได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของนิสรา ใจชื่อ ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ได้พบว่า มีปัจจัยที่มีความสัมพันธ์อยู่ ๘ ปัจจัย ได้แก่ ด้านเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านจิตใจ ด้านสังคม ด้านสังคมวัฒนธรรม ด้านการมีส่วนร่วม ด้านผู้นำหมู่บ้าน และด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐ

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังมีข้อสังเกตเพิ่มเติมเกี่ยวกับประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนของหมู่บ้านทุ่งศรี ตำบลร่องกวาง อำเภอร่องกวาง จังหวัดแพร่นี้อีกด้วยว่า การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านนี้ จะเป็นไปได้และประสบความสำเร็จ ต่อเมื่อหลักการและแนวทางของการดำเนินการตามแนวทางของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สามารถตอบสนองความต้องการด้านปัจจัยที่สำคัญในการดำเนินชีวิตของคนในหมู่บ้าน โดยเฉพาะด้านปัจจัย ๔ ในระดับครอบครัว เช่น มีรายได้เพิ่มขึ้น มีความเป็นอยู่ที่ดีกว่าเดิม มีความปลอดภัยในชีวิตและครอบครัว เป็นต้น และตอบสนองการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคมในระดับหมู่บ้านหรือชุมชนโดยรวม เช่น คนในหมู่บ้านมีความสามัคคี มีความเป็นเอกภาพ ชุมชนมีโครงสร้างพื้นฐานที่สมบูรณ์ ชุมชนมีศักยภาพด้านต่างๆ และมีอำนาจในการต่อรองกับองค์กรภายนอกที่เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ไม่ว่าจะหน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชนก็ตาม โครงการทั้งหลายที่มาจากรัฐหรือจากภายนอกชุมชน จะต้องผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในหมู่บ้าน ตั้งแต่กระบวนการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมได้รับผลประโยชน์ร่วมกันอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะทั่วไป

ข้อเสนอแนะทั่วไปนี้ ผู้วิจัยจะเสนอแนะแก่บุคคล กลุ่มบุคคลภายในชุมชน หน่วยงาน องค์กรหรือสถาบันต่าง ๆ ที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน ดังนี้

๑) ปัจเจกบุคคล หมายถึงบุคคลแต่ละคนและครอบครัวที่มีอยู่ภายในชุมชน ประเด็นที่ผู้วิจัยเห็นว่ามีมีความสำคัญ คือการพัฒนาความรู้ความสามารถของตนเองและสมาชิกของครอบครัวแต่ละคนให้ดีขึ้น และสามารถนำเอาความรู้มาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและครอบครัวได้ โดยเฉพาะความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับสภาพของชุมชน เช่น การผลิตในภาค

เกษตรกรรม อุตสาหกรรมในครัวเรือน การแปรรูป การบรรจุภัณฑ์ การจำหน่าย การปรับปรุง การพัฒนา ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตความรับผิดชอบของตนเอง การปรับปรุงพัฒนาอาชีพให้สามารถตอบสนองความต้องการของสมาชิกในชุมชน เป็นต้น การติดตามและตระหนักถึงความเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคปัจจุบัน เช่น การบริหารจัดการเทคโนโลยีสมัยใหม่ เหตุการณ์ในสังคม ระบบเศรษฐกิจ วิฤตการณ์ทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ความเปลี่ยนแปลงของโลก ภาวะโลกร้อน การตระหนักถึงความทุกข์ของบุคคลอื่น แนวคิดเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน ระบบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย แนวคิดเรื่องเศรษฐกิจสีเขียว การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การรักษาความสมดุลของระบบนิเวศวิทยา การมีจิตสำนึกเชิงสาธารณะ ความรับผิดชอบต่อสากล เป็นต้น

๒) กลุ่มบุคคล หมายถึงกลุ่มของบุคคลภายในชุมชนที่รวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมทั้งหลายตามความสนใจ ความถนัดและความพร้อมของแต่ละคนหรือครอบครัว เช่น กลุ่มเครื่องปั้นดินเผา กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ กลุ่มสมุนไพร กลุ่มหัตถกรรม กลุ่มไบโอดีเซล กลุ่มน้ำหมักชีวภาพ กลุ่มเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มเหมืองฝาย เป็นต้น ประเด็นที่ต้องเน้นสำหรับการทำงานกลุ่มคือ การมีความเสียสละ การคำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม ความซื่อสัตย์สุจริต ความปรารถนาดีบุคคลอื่นและหมู่คณะหรือองค์กร การดำเนินกิจกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มอย่างต่อเนื่องและอย่างรอบคอบ และการสร้างเครือข่ายระหว่างกลุ่มภายในชุมชนและภายนอกชุมชน โดยเฉพาะกับหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนในชุมชนหรือท้องถิ่นนั้น เพราะดูเหมือนว่าแต่ละกลุ่มที่มีอยู่ในชุมชนเหล่านี้จะละเลย ไม่สนใจ ไม่เข้าไปเกี่ยวข้อง ไม่ให้ความสำคัญกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีอยู่ภายในชุมชนหรืออยู่ใกล้กับชุมชน เพราะส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญต่อเข้าไปเกี่ยวข้องสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานที่มีอยู่ภายนอกชุมชน ทำให้สูญเสียโอกาสในการใช้สิ่งที่มีอยู่ในชุมชนเป็นพลังในการสร้างสรรค์ความเข้มแข็งของชุมชนไป

๓) หน่วยงาน องค์กรหรือสถาบัน หมายถึงหน่วยงานของภาครัฐและเอกชนที่เข้ามาเกี่ยวข้องในการดำเนินกิจกรรมของชุมชน เช่น สนับสนุนด้านงบประมาณ ส่งเสริมการรวมกลุ่ม สนับสนุนด้านปัจจัยการผลิต อบรมให้ความรู้แก่คนหรือกลุ่มในชุมชน จัดการผลิตด้วยเทคนิควิธีการที่ทันสมัย จำหน่ายสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของชุมชน สร้างฐานข้อมูล ประชาสัมพันธ์ จัดกิจกรรมทัศนศึกษาให้แก่คนในชุมชน โดยเน้นศึกษาดูงานของชุมชนหรือหน่วยงานที่ประสบความสำเร็จด้านการพึ่งตนเองและการพัฒนาตนเอง เป็นต้น โดยประเด็นสำคัญที่หน่วยงานหรือองค์กรที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับชุมชน/กลุ่มต้องตระหนัก คือ การทำความเข้าใจกับลักษณะเฉพาะของชุมชนหรือท้องถิ่นนั้น การสนับสนุนให้คนในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมและรับผิดชอบต่อการพัฒนาชุมชนของตนเอง การ

ไม่นำเอาโครงการช่วยเหลือจากภายนอกหรือกิจกรรมต่าง ๆ เข้าสู่ภายในชุมชน โดยไม่ได้เตรียมความพร้อมให้แก่คนในชุมชนอย่างเพียงพอ ไม่คิดเอาเปรียบหรือแสวงหาผลประโยชน์จากชุมชน จะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับชุมชน/กลุ่มทั้งหลายด้วยความปรารถนาดี ความจริงใจ และคิดอยากจะช่วยพัฒนาหรือแก้ปัญหาความเดือดร้อนของคนในชุมชนนั้นอย่างแท้จริง

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะการศึกษาต่อ

ข้อเสนอแนะการศึกษาต่อครั้งนี้ มีเรื่องหรือประเด็นที่ควรศึกษาต่อ ๓ ประเด็นได้แก่

๑) รูปแบบและกระบวนการในการพัฒนาตนเองของชุมชนด้านเศรษฐกิจและสังคมตามแนวพระราชดำริ ประเด็นนี้เน้นการศึกษาวิเคราะห์การพัฒนาตนเองเศรษฐกิจ ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโดยเฉพะ ผู้วิจัยเห็นว่า เป็นประเด็นที่จะมีประโยชน์ต่อชุมชนในสังคมไทยเป็นอย่างยิ่ง เพราะการพึ่งตนเองตามแนวพระราชดำริเป็นแนวคิดที่มีหลักการและแนวทางที่ชัดเจน มีการนำไปดำเนินการอย่างแพร่หลายในสังคมไทย และเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับสภาพของสังคมไทยในปัจจุบัน การศึกษาวิจัยในประเด็นนี้ จะช่วยให้ได้หลักการ วิธีการและเป้าหมายของการพึ่งตนเอง ตลอดจนจะได้แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จ ความล้มเหลวหรือปัญหาอุปสรรคในทางปฏิบัติตามแนวคิดการพึ่งตนเองตามแนวพระราชดำริ เพราะดูเหมือนว่า คนในสังคมส่วนใหญ่ในสังคมไทย ยังเข้าใจไม่ถูกต้องต่อแนวคิดการพึ่งตนเองตามแนวพระราชดำริ และมีพฤติกรรมที่ไม่ได้สอดคล้องกับแนวคิดการพึ่งตนเองตามแนวพระราชดำริ ถึงแม้จะมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ส่งเสริม หลักการ แนวคิดหรือโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริอย่างกว้างขวางผ่านทางสื่อต่าง ๆ ก็ตาม การศึกษาวิจัยในประเด็นนี้ คาดว่าจะได้คำตอบที่แท้จริงเกี่ยวกับโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่มีกระจายอยู่ทั่วประเทศอีกด้วย

๒) ความอยู่รอดและการดำรงอยู่ของชุมชนในประเทศไทย ประเด็นนี้ควรเน้นการศึกษาวิเคราะห์ชุมชนทั่วประเทศที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาตนเอง ซึ่งยังมีอยู่อีกมาก ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาวิจัยแล้ว อาจใช้ทฤษฎี แนวคิดและวิธีการศึกษาเช่นเดียวกับการศึกษาของผู้วิจัยในเรื่องนี้ได้ ซึ่งคาดว่าจะได้ผลการศึกษาวิจัยที่แตกต่างกันออกไป และจะได้องค์ความรู้ใหม่ที่แตกต่างจากสิ่งที่ผู้วิจัยได้ค้นพบ เพราะลักษณะเฉพาะของชุมชนแต่ละแห่งในพื้นที่ต่าง ๆ มีความแตกต่างกัน การศึกษาเรื่องนี้จะช่วยให้การศึกษวิเคราะห์ชุมชนในประเด็นการพึ่งตนเองมีความหลากหลาย และเป็นประโยชน์ต่อชุมชนอื่นอีก ในการใช้เป็นแบบอย่าง เป็นบทเรียนสำหรับการพัฒนาตนเองของชุมชนตนเองอีกด้วย

๓) การศึกษาวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนในประเทศไทยในประเด็นอื่น ๆ นอกจากประเด็นการพึ่งตนเอง เช่น ผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในสังคมชนบทปัจจุบัน อันเนื่องมาจากการ

เปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมหรือจากโครงการของภาครัฐหรือภาคเอกชน สภาพะของแรงงานในภาคเกษตรกรรมในชนบทไทย สภาพความเป็นอยู่ของผู้มีรายได้น้อยในสังคมเมืองปัจจุบัน ความเชื่อและศาสนาในสังคมชนบทหรือสังคมเมือง ความขัดแย้งระหว่างคนในชุมชนชนบทตามภูมิภาคต่าง ๆ เป็นต้น ประเด็นเหล่านี้ ผู้วิจัยเห็นว่า เป็นประเด็นที่น่าสนใจและมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศชาติเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะเป็นองค์ความรู้ที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพของสังคมไทยปัจจุบัน และจะเป็นส่วนประกอบสำคัญในการวางแผนการพัฒนาประเทศหรือแก้ไขปัญหาของประเทศที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม จะทำให้ผลการศึกษาวิจัยเป็นประโยชน์ต่อสังคมได้โดยตรง เพราะเป็นการศึกษาที่สัมพันธ์กับสภาพความเป็นจริงของสังคม และสามารถตอบปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมได้

ข้อเสนอแนะทั่วไป และข้อเสนอแนะในการศึกษาต่อข้างต้นนี้ จะเป็นประโยชน์ เป็นแนวทาง และเป็นการจุดประกายทางความคิด ให้แก่นิสิตนักศึกษา นักวิจัย นักพัฒนาสังคม นักวิชาการ และบุคคลทั่วไปในสังคมไทย ที่มีโอกาสได้อ่านงานวิจัยเรื่องนี้ได้พอสมควร ซึ่งผู้วิจัยคาดหวังไว้ว่า ผลประโยชน์งานวิจัยเรื่องนี้อย่างน้อยจะช่วยให้คนในสังคมไทยเห็นความสำคัญของพระพุทธศาสนา ในฐานะที่เป็นศาสนาที่มีหลักธรรมสำหรับการพึ่งตนเองเป็นอย่างดีแล้ว ไม่ว่าจะเป็นการพึ่งตนเองระดับโลกียะหรือโลกุตระก็ตาม เพราะพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นและดำรงอยู่เพื่อประโยชน์สุขของมหาชน และเพื่อเกื้อกูลแก่สัตว์โลกทั้งปวง โดยไม่เลือกเชื้อชาติ ศาสนา ชนชั้น วรรณะ เพศ หรือเผ่าพันธุ์แต่อย่างใด

ภาคผนวก ก บทความวิจัย

การประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน

: กรณีศึกษาบ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่

Application of the Concept of King's Sufficiency Economy

Philosophy for Development of Community Economy: A Case Study of

Ban Thungsri, Thungsri Sub-District, Rongkwang District, Prae Province

พระมหายุทธนา นรเชฏฐโธ, ดร.

Phramaha Yutthana Narajetho, Dr.

ดร. จุฑารัตน์ ทองอินจันทร์

Dr. Jutharat Thonginjan

ภาควิชาพระพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์

Department of Buddhism, Faculty of Buddhism,

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาการประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในระดับหมู่บ้าน ๒) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่ดำเนินการอยู่ในหมู่บ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่ ๓) เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจสำหรับหมู่บ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่ โดยใช้วิธีการศึกษาวิจัยแบบผสมวิธี คือผสมผสานการวิจัยระหว่างการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในภาคสนาม ๓ ขั้นตอนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัย พบว่า การประยุกต์หลักการเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในระดับหมู่บ้าน ให้ความสำคัญต่อการพึ่งพาตนเองใน ๓ ระดับ ได้แก่ การพึ่งตนเองในระดับครอบครัว การพึ่งตนเองในระดับกลุ่ม และการพึ่งตนเองในระดับชุมชน การดำเนินกิจกรรมที่พอดีเหมาะสมกับตนเอง ไม่ใหญ่เกินไป เป็นไปได้และสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในหมู่บ้าน ทั้งในระดับครัวเรือนและหมู่บ้าน สภาพปัจจุบันของการพัฒนาเศรษฐกิจของคนในหมู่บ้านแห่งนี้ เป็นการพัฒนารูปร่างทางเศรษฐกิจในระดับครอบครัว โดยอาศัยการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ปัญหาที่มีผลต่อการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ๑) ปัญหาด้านแหล่งน้ำ ๒) ปัญหาด้านการผลิตและการจัดการผลผลิตขาดความสมดุล ๓) ปัญหาด้านงบประมาณ รูปแบบการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงมี ๒ รูปแบบ คือ การประยุกต์ตามศักยภาพของตนเองภายในระดับครัวเรือน และ

การประยุกต์ตามศักยภาพในระดับกลุ่ม องค์ประกอบที่มีผลต่อความสำเร็จในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ผู้นำ แรงงาน เป้าหมาย จิตอาสา และการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: การประยุกต์, ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, เศรษฐกิจของชุมชน, บ้านทุ่งศรี

ABSTRACT

This research project had three objectives: - 1) to study application of the concept of King's sufficiency economy philosophy for development of community economy in the village, 2) to study current situations and problems of development of community economy in Ban Thungsri, Thungsri sub-district, Rongkwang district, Prae province, and 3) to present the model of development of community economy according to the concept of sufficiency economy philosophy. Research methodology is mixed among documentary research and field qualitative research following up the research objectives.

From the research, it was found that application of the concept of King's sufficiency economy philosophy for development of community economy in the village is emphasized on self-reliance into three levels, i.e. family's self-reliance, group's self-reliance, and community's self-reliance. Proper activities of applications of peoples in this village are balanced in their daily lives both of family and village. The current situation of economy development of peoples in this village is emphasized on the family's levels with farmers of them. Their problems effected to applying the sufficiency economy philosophy are of water problem, production problem, and scholarship problem. In the last one, the model of application of this philosophy has two kinds: Application of them into families and groups level. The factors of success about it consisted of: Leaders, labors, goals, spirit mind, and continuous activities of each group in the village.

Keywords: Application, Sufficiency Economy Philosophy, Community Economy, Ban Thungsri.

บทนำ

วิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่ในปัจจุบัน ได้ส่งผลกระทบต่อประชาชนในทุกภาคส่วนของสังคม แม้จะมีความพยายามจากรัฐบาลและหลายภาคส่วนในสังคมพยายามหาทางแก้ไขปัญหาทั้งหลายร่วมกันอยู่ แต่ดูเหมือนว่า การดำเนินนโยบายและวิธีการในแก้ปัญหาเป็นการแก้ปัญหาด้วยมิติทางการเมือง โดยมีผลประโยชน์ของพรรคการเมือง ของกลุ่มที่สนับสนุนแอบแฝงอยู่เบื้องหลัง และมีประชาชนเป็นฐานเสียง สนับสนุนในการดำรงอยู่ในอำนาจและการแสวงหาผลประโยชน์ของกลุ่มตนต่อไป ดังนั้น ความสัมพันธ์ที่เป็นไปอยู่ระหว่างประชาชนกับนักการเมือง นักการเมืองกับข้าราชการ หรือข้าราชการกับประชาชน จึงมีลักษณะเป็นเชิงอุปถัมภ์ (Patronize) การมีผลประโยชน์ต่างตอบแทนแก่กันและกัน การมุ่งหวังสร้างเครือข่ายอำนาจทางการเมือง ตลอดจนการใช้เงินเป็นเครื่องมือในการก้าวสู่อำนาจทางการเมืองของตนเอง และการสร้างความชอบธรรมแก่กลุ่มของตนด้วยการกล่าวหาฝ่ายตรงข้ามในทางที่เสียหาย ทำให้ภาพลักษณ์ของการพัฒนาที่เป็นไปอยู่ปรากฏออกมากลายเป็นว่า ยิ่งพัฒนาไปประเทศชาติยิ่งประสบปัญหาและประชาชนส่วนใหญ่ก็ยิ่งอ่อนแอ ไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ต้องรอคอยการช่วยเหลือจากภาครัฐเพียงอย่างเดียว

ท่ามกลางสภาพการณ์ของปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าว ได้มีการนำเสนอแนวคิดและแนวทางการพัฒนาประเทศที่เน้นการพึ่งพาตนเอง ความพอประมาณ ความถูกต้อง ความมีเหตุมีผล ตามระบบเศรษฐกิจที่เรียกว่า ‘ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง’ (Sufficiency Economy Philosophy) ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวขึ้นมา ภายหลังที่ประเทศประสบปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจอย่างรุนแรงในปี พ.ศ. ๒๕๔๐^๑ เพื่อเป็นทางเลือกหนึ่งสำหรับการดำเนินชีวิต และพัฒนาความเป็นอยู่ของคนไทยภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แต่ดูเหมือนว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะได้รับการตีความอย่างจำกัด หมายถึงเฉพาะการดำเนินชีวิตของเกษตรกรที่มีฐานะความเป็นอยู่ที่ยากจน หรือสังคมเกษตรกรรมที่ห่างไกลความเจริญหรือสังคมชนบทเท่านั้น ส่วนคนในสังคมเมือง สังคมในภาคอุตสาหกรรม หรือสังคมภาคบริการโดยทั่วไป แทบจะไม่ให้ความสำคัญต่อคำว่า ‘เศรษฐกิจพอเพียง’ (Sufficiency Economy) นี้เลย ทั้ง ๆ ที่เป็นนโยบายที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนา

^๑คำว่า ‘เศรษฐกิจพอเพียง’ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ตรัสไว้ครั้งแรกตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๑๗ ในวโรกาสที่เสด็จพระราชดำเนินพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๗, ดูในแหล่งที่มา [ออนไลน์]. www.Sa.ku.ac.th/king-spku/2517-1.htm (ประมวลพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัส) [เข้าถึงข้อมูล ๑๘ กันยายน ๒๕๖๐].

เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมา ตั้งแต่แผ่นที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๔๔-๒๕๔๙) เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบัน^๒ และได้มีการกำหนดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้ไว้ เป็นแนวนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดินใน มาตราที่ ๗๕ แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับที่ ๒๐ พ.ศ. ๒๕๖๐ ดังข้อความว่า

มาตรา ๗๕ รัฐพึงจัดระบบเศรษฐกิจให้ประชาชนมีโอกาสได้รับประโยชน์จากความ เจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไปพร้อมกันอย่างทั่วถึง เป็นธรรม และยั่งยืน สามารถพึ่งพาตนเองได้ตาม ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ขจัดการผูกขาดทางเศรษฐกิจที่ไม่เป็นธรรม และพัฒนา ความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประชาชนและประเทศ...^๓

จากข้อความในกฎหมายรัฐธรรมนูญนี้ แสดงให้เห็นว่า ในจัดการและการพัฒนาระบบ เศรษฐกิจของประเทศชาตินั้น รัฐต้องให้ความสำคัญต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในฐานะเป็นแนวคิด เป็นหลักการ และเป็นเป้าหมายในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เพื่อให้ประชาชนในทุกภาคส่วน ได้รับผลประโยชน์จากระบบเศรษฐกิจอย่างเท่าเทียมกัน และเพื่อให้ประชาชนมีความเข้มแข็งในด้าน เศรษฐกิจ สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างเป็นรูปธรรมและอย่างยั่งยืน

การกำหนดไว้เช่นนี้ เพื่อเป็นนโยบายในการบริหารประเทศของรัฐบาลและให้พรรค การเมืองทั้งหลายใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายของพรรค อย่างไรก็ตาม ปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง คนในสังคมส่วนใหญ่ยังให้ความสำคัญน้อยและมีการประยุกต์ใช้ในวงจำกัด แม้จะมีการกล่าว อ้างถึงในแนวนโยบายแห่งรัฐมาตลอดระยะเวลาไม่ต่ำกว่า ๔๐ ปีก็ตาม จึงกล่าวได้ว่า การกล่าวถึง ความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง ของนักการเมือง ของนักวิชาการหรือของข้าราชการทั้งหลาย เป็น เพียงวาทกรรมอย่างหนึ่ง ที่ถูกนำมากล่าวถึงในเวทีการสัมมนาต่าง ๆ เพื่อแสดงให้เห็นว่าตนเอง สนับสนุนระบบเศรษฐกิจพอเพียง แต่ความจริงแล้ว การบริหาร การพัฒนาประเทศ และการดำเนิน ชีวิตของคนทั่วไปในสังคมไม่ได้สอดคล้องตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้นัก เพราะยังมีปัญหาหลายที่ เกิดขึ้น เช่น การทุจริตประพฤติมิชอบของข้าราชการทั้งนักการเมืองและข้าราชการประจำ การทุจริต ในโครงการต่างๆ ของภาครัฐ การทุจริตเชิงนโยบาย การใช้จ่ายงบประมาณที่ไม่คุ้มค่า การใช้จ่ายผิด ประเภท การใช้จ่ายงบประมาณเพื่อเอื้ออำนวยต่อกลุ่ม พวกพ้องและฐานเสียงทางการเมือง การ ดำเนินชีวิตที่ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือยของชนชั้นกลางและชนชั้นสูง ปัญหาหนี้สินของข้าราชการชั้นผู้น้อย เป็นต้น

^๒สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, **สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๙**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๔๒), ตลอดทั้งเล่ม.

^๓**รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐**, (กรุงเทพมหานคร : ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๑๓๔ ตอนที่ ๔๐ ก ๖ เมษายน ๒๕๖๐), หน้า ๑๙.

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลักปรัชญาหรือแนวคิดทางเศรษฐกิจ ที่เน้นให้รู้จักพอเพียง พอประมาณ มีเหตุผล มีความรู้และมีคุณธรรม ซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักการความรู้จักประมาณในพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า มัตตัญญูตา หรือ สมชีวิตา ที่เป็นหลักปรัชญา ที่เน้นการพัฒนาตนเองของปัจเจกบุคคลและสังคม เพื่อให้มีความเข้มแข็ง พึ่งตนเอง ทั้งในระดับบุคคลและสังคม โดยเฉพาะระดับบุคคลให้มีความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้อย่างมั่นคงถาวร จากระดับโลกิยธรรมถึงโลกุตระธรรมได้ ดังจะเห็นได้จากหลักแห่งการสร้างที่พึ่งแก่ตนเองในพระพุทธศาสนา ๑๐ ประการ (นาถกรณธรรม ๑๐) ในพระพุทธศาสนาเป็นกระบวนการพัฒนาตนเองไปตามลำดับจากระดับศีลไปจนถึงระดับสติปัญญา ซึ่งทำให้เห็นว่า การพึ่งตนเองในพระพุทธศาสนาไม่ได้มีเป้าหมายเพียงเพื่อความอยู่ดีกินดี ความพอเพียง ความพอประมาณตามแบบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แต่มีเป้าหมายสูงสุดคือการพัฒนาตนเองให้เข้าถึงอิสระคือการสิ้นไปแห่งกิเลสอาสวะทั้งหลาย คือการเป็นพระอรหันต์หรือการบรรลุพระนิพพานอันเป็นที่ดับไปแห่งกิเลสอาสวะทั้งปวง ซึ่งเป็นอุดมการณ์อันสูงสุดในทางพระพุทธศาสนา ตามหลักการที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ในโอวาทปาติโมกข์ในคราวที่ประชุมพระสงฆ์สาวกจำนวน ๑,๒๕๐ รูป โดยมีได้นัดหมาย ณ วัดพระเวฬุวัน เมืองราชคฤห์ แคว้นมคธ ชมพูทวีป เพื่อประกาศหลักการ อุดมการณ์ และวิธีการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่พระสงฆ์สาวกที่ว่า “พระพุทธเจ้าทั้งหลาย กล่าวพระนิพพานว่าเป็นสิ่งที่ยอดเยี่ยมหรือเป็นบรมธรรม”^๔

แม้ว่า หลักการและวิธีการแห่งปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะมีความสำคัญและมีสอดคล้องกับหลักพุทธธรรมในพระพุทธศาสนา แต่ในระดับของหมู่บ้าน ชุมชนหรือสังคมของประเทศไทยยังไม่มี การนำมาประยุกต์ใช้ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนในสังคมไทยอย่างจริงจัง เพราะระบบเศรษฐกิจส่วนใหญ่ของประเทศในเมืองและชนบท ภาคเกษตรกรรมและภาคอุตสาหกรรม ล้วนแต่เป็นไปเพื่อตอบสนองความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจตามระบบทุนนิยม และถูกรอบงำด้วยกลไกตลาด ดังนั้น ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาวิเคราะห์ในพื้นที่วิจัยว่า การประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในระดับหมู่บ้านเป็นอย่างไร สภาพปัจจุบันของหมู่บ้าน และปัญหาการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่ดำเนินการอยู่ในหมู่บ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่มีอะไรบ้าง การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน ในระดับพื้นที่คือหมู่บ้านหรือชุมชน เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนนั้นควรเป็นอย่างไร หลักการและรูปแบบการประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนที่พึงประสงค์ แก่สังคมไทยควรเป็นอย่างไร มีความสอดคล้องหรือเป็นไปตามหลักการเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่ ซึ่งคาดว่า การศึกษาวิจัย เรื่อง หลักการ

^๔ ดูใน ที.ม. (บาลี) ๑๐/๕๔/๕๗, ที.ม. (ไทย) ๑๐/๕๔/๔๘.

ประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนบ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่อง
 กวาง จังหวัดแพร่ครั้งนี้ จะช่วยให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับหลักการประยุกต์หลักเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อ
 การพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม และจะช่วยให้คนในสังคมไทยได้ตระหนักถึง
 ความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. เพื่อศึกษาการประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจ
 ชุมชนในระดับหมู่บ้าน
๒. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่ดำเนินการอยู่ใน
 หมู่บ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องกวาง จังหวัดแพร่
๓. เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
 สำหรับหมู่บ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องกวาง จังหวัดแพร่

ปัญหาการวิจัย

๑. การประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจ
 ชุมชนในระดับหมู่บ้าน เป็นอย่างไรบ้าง ?
๒. สภาพปัจจุบัน และปัญหาการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่ดำเนินการอยู่ในหมู่บ้านทุ่งศรี
 ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องกวาง จังหวัดแพร่ เป็นอย่างไรบ้าง ?
๓. รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับหมู่บ้าน
 ทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องกวาง จังหวัดแพร่ ควรเป็นอย่างไรบ้าง ?

ขอบเขตการศึกษาวิจัย

๑. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาแนวคิดและหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การ
 ประยุกต์ใช้หลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง
๒. ขอบเขตด้านพื้นที่/กลุ่มตัวอย่าง สัมภาษณ์บุคคลสำคัญ และทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องใน
 หมู่บ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องกวาง จังหวัดแพร่ จำนวน ๓๐ คน เช่น เจ้าอาวาสวัด
 ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน สมาชิกกลุ่มต่างๆ ในหมู่บ้าน เป็นต้น
๓. ขอบเขตด้านระยะเวลา
 ครอบคลุมประมาณ ๒๕๖๑ (ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๐ – ๓๐ กันยายน ๒๕๖๑)

นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

รูปแบบ (Model) หมายถึง รูปแบบเฉพาะในการพัฒนาเศรษฐกิจของคนในชุมชน ที่เกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในทุกขั้นตอน

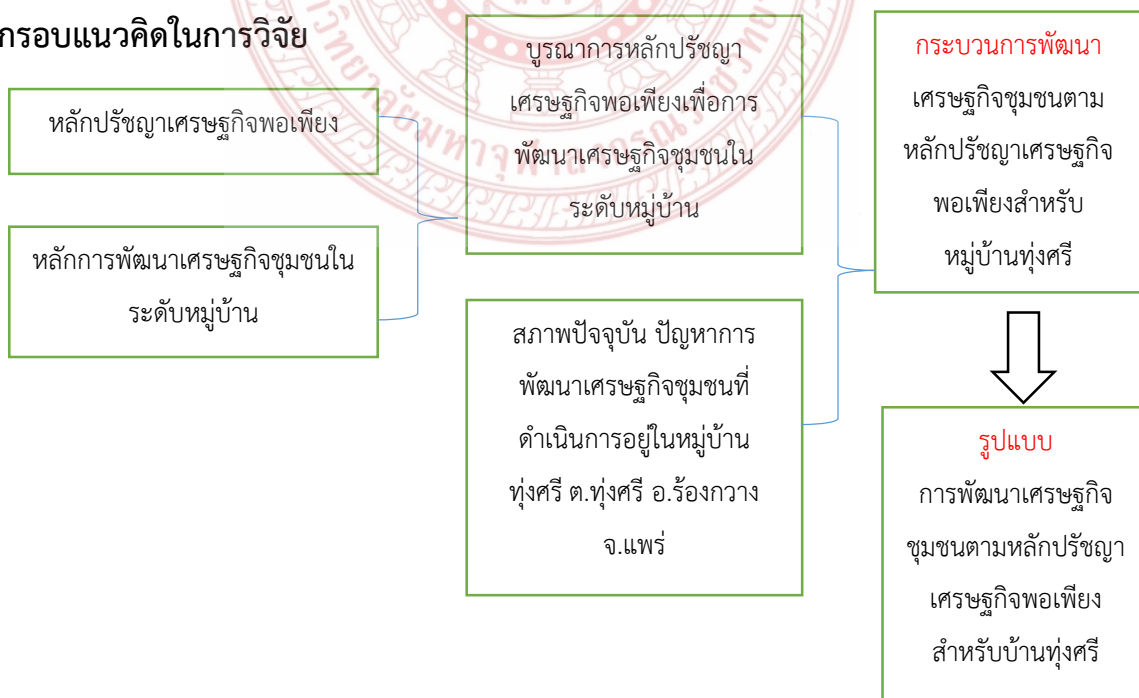
การประยุกต์ (Application) หมายถึง การนำเอาหลักการ และรูปแบบที่มีอยู่แล้วไปสู่การปฏิบัติตามความเหมาะสมของแต่ละคน

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy Philosophy) หมายถึง ปรัชญาเศรษฐกิจที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช ในหลวงรัชกาลที่ ๙ ได้พระราชทานไว้เป็นแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศชาติและประชาชน เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองและพัฒนาตนเองได้อย่างยั่งยืน

เศรษฐกิจชุมชน (Community Economy) หมายถึง กิจกรรมทางเศรษฐกิจของคนในชุมชน ที่ดำเนินการร่วมกันอย่างเป็นระบบ โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบและได้ผลประโยชน์ร่วมกันอย่างเป็นธรรม

ชุมชน (Community) หมายถึง ชุมชนบ้านทุ่งศรี หมู่ที่ ๓ ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องกวาง จังหวัดแพร่

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภูมิที่ ๑. : แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ด้านวิชาการ นักวิชาการ หน่วยงานราชการ พระสงฆ์ และผู้นำศาสนาอื่นๆ ในพื้นที่สามารถนำเอาผลการศึกษาค้นคว้าไปใช้เป็นแนวทางการขับเคลื่อน การส่งเสริม การสร้างสรรค์ กิจกรรมการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่อื่นได้

๒ ด้านสังคมและชุมชน คนในหมู่บ้าน/ชุมชน/สังคมอื่น ๆ ตลอดจนองค์ประกอบภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคม ได้เข้าใจและสามารถถอดบทเรียนและประสบการณ์จากหมู่บ้านทุ่งศรีครั้งนี้ ไปเป็นแบบอย่างสำหรับการอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นรูปธรรม

๓. ด้านนโยบาย หน่วยงานในส่วนกลาง ระดับกระทรวง กรม และในส่วนภูมิภาคคือระดับจังหวัด สามารถบูรณาการหลักการที่ได้จากการศึกษาค้นคว้านี้ เป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดนโยบาย หรือแผนในการพัฒนาจังหวัด ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนามาตรฐานชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในแต่ละหมู่บ้านได้อย่างชัดเจน

๑.๗.๔ ด้านการประยุกต์ใช้ หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้นำหมู่บ้าน/สังคมต่าง ๆ สามารถประยุกต์หรือปรับใช้ หลักการบูรณาการที่ได้จากงานวิจัยครั้งนี้ ไปเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้คนในชุมชน/สังคมให้มีความพร้อมหลายทั่วทั้งประเทศได้ อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะในหมู่บ้านที่เป็นเป้าหมายของโครงการนี้โดยตรง

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ของงานวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักการเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน : กรณีศึกษาบ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องวาง จังหวัดแพร่” มีวิธีดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนของวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย ๓ ขั้นตอนตามลำดับ ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ ศึกษาการประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในระดับหมู่บ้าน

ประเด็นที่ศึกษา ประกอบด้วย ๑) หลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ๒) การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในระดับหมู่บ้าน ๓) การประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในระดับหมู่บ้าน

วิธีการศึกษา ประกอบด้วย ๑) ศึกษาเอกสาร ตำรา หนังสือ บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในระดับหมู่บ้าน ๒) ผู้วิจัยประยุกต์องค์ความรู้ทั้งสองอย่างเข้าด้วยกัน ประชากร เอกสารที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยเอกสารที่เกี่ยวข้องจำนวน ๑๐ เรื่อง และรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจำนวน ๑๐ เรื่อง เครื่องมือที่ใช้ แบบบันทึกสรุป การเก็บ

รวบรวมข้อมูล อ่านแล้วสรุปประเด็นสำคัญ การวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และผลที่คาดว่าจะได้รับ ได้แก่การได้แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อย่างเป็นรูปธรรม

ขั้นตอนที่ ๒ ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่ดำเนินการอยู่ในหมู่บ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่

ประเด็นที่ศึกษา ประกอบด้วย ๑) สภาพปัจจุบันของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่ดำเนินการอยู่ ๒) ปัญหาการพัฒนาเศรษฐกิจที่ดำเนินการอยู่ ๓) แนวทางแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาวิธีการศึกษา ประกอบด้วย ๑) ศึกษาเอกสาร รายงานข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้าน ๒) สร้างแบบสัมภาษณ์สภาพปัจจุบัน ปัญหาการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่ดำเนินการอยู่ ประชากร ประกอบด้วยกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ คัดเลือกผู้แทนหมู่บ้านแบบเจาะจง จำนวน ๓๐ รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ แบบสัมภาษณ์ การเก็บรวบรวมข้อมูล นัดสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล การวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาผลที่คาดว่าจะได้รับ ได้แก่การรู้และเข้าใจสภาพปัจจุบัน และปัญหาพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่ดำเนินการอยู่ในหมู่บ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่อย่างถูกต้องชัดเจน

ขั้นตอนที่ ๓ เสนอรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับหมู่บ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่

ประเด็นที่ศึกษา ประกอบด้วย ๑) กระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามหลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับหมู่บ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่ ๒) รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนสำหรับหมู่บ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่ วิธีการศึกษา ประกอบด้วย ๑) การบูรณาการ ผลสรุปที่ได้จากขั้นตอนที่ ๑ และผลสรุปที่ได้จากขั้นตอนที่ ๒ ประชากร ประกอบด้วยผลการสรุปจากขั้นตอนที่ ๑ และขั้นตอนที่ ๒ เครื่องมือที่ใช้ ผู้วิจัยดำเนินการบูรณาการ การเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการบูรณาการ การวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลที่คาดว่าจะได้รับ ได้แก่ได้รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับหมู่บ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่อย่างเป็นรูปธรรม

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ ๑ ของการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ คือเพื่อศึกษาการประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในระดับหมู่บ้าน ผลการศึกษาพบว่า การประยุกต์หลักการเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในระดับหมู่บ้าน ให้ความสำคัญต่อการพึ่งพาตนเองใน ๓ ด้าน ได้แก่ การพึ่งตนเองในระดับครอบครัว การพึ่งตนเองในระดับกลุ่ม และการพึ่งตนเองในระดับชุมชน การพึ่งตนเองในระดับครอบครัว เน้นไปที่ความพยายามในการสร้างความ

แข็งแกร่งให้เกิดขึ้นในระดับครัวเรือน จนสามารถพึ่งตนเองด้านปัจจัยที่สำคัญต่อการดำรงชีพก่อนได้แก่ การมีข้าวสำหรับบริโภคตลอดปี การมีน้ำและแหล่งน้ำใช้ในการเพาะปลูกข้าวและพืชผล การมีที่ดินเพียงพอ เพื่อใช้ในการเพาะปลูกข้าว การปลูกพืชสวน ไม้ผล การเลี้ยงสัตว์ การมีที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม และมีความรู้ความสามารถในการจัดทรัพยากรที่มีอยู่ภายในครอบครัวให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ตนเอง ส่วนการพึ่งตนเองในระดับกลุ่ม เน้นความเข้มแข็งของคนในชุมชนด้วยการรวมกลุ่มในรูปแบบสหกรณ์ เพื่อทำการผลิต การตลาด การเป็นอยู่ และกิจกรรมอื่น ๆ ที่มีส่วนสำคัญที่ส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งภายใน เช่น การจัดสวัสดิการ การศึกษา สังคมและศาสนาร่วมกัน ขณะที่การพึ่งตนเองในระดับชุมชน เน้นความแข็งแกร่งของครอบครัวและกลุ่มภายในชุมชนอย่างยั่งยืน ด้วยการติดต่อกับภายนอก เช่น สถาบันการเงิน ธนาคาร บริษัทเอกชน หน่วยงานราชการ เป็นต้น เพื่อขอรับการสนับสนุนด้านเงินทุน การกระจายสินค้าและบริการ ความรู้ในการผลิต การบริหารจัดการผลผลิตให้ได้มาตรฐาน และการสร้างเครือข่ายประสานงานร่วมกับกลุ่มเกษตรกรในหมู่บ้านอื่น ชุมชนอื่น หรือจังหวัดอื่น โดยมีความสัมพันธ์กับหลักการพึ่งตนเองทั้ง ๕ ด้านตามหลักการพึ่งตนเองทั้ง ๕ ด้านตามหลักการของทฤษฎีการพึ่งตนเองของชุมชน คือ การพึ่งตนเองทางด้านจิตใจ การพึ่งตนเองทางด้านเทคโนโลยี การพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจ การพึ่งตนเองทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ และการพึ่งตนเองทางด้านสังคม ดังนั้น การประยุกต์หลักการของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนในระดับหมู่บ้าน จึงเป็นหลักการที่เน้นให้คนในหมู่บ้านหรือชุมชนเป็นอยู่อย่างพึ่งพาตนเอง มีความพอเพียงเป็นอยู่ในการประกอบอาชีพ มีความพอดีกับความสามารถความพร้อมของตนเอง และการดำรงอยู่ด้วยศรัทธาภาพของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี โดยมีเงื่อนไขความรู้ คือ ความรอบรู้ ความรอบคอบ และเงื่อนไขคุณธรรม คือความซื่อสัตย์สุจริต ความขยัน ความอดทน และการแบ่งปันการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกันเป็นองค์ประกอบสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่จะส่งผลให้การดำเนินชีวิตของคนในประเทศชาติมีความสมบูรณ์พร้อมทั้งในด้านเศรษฐกิจ คือความอยู่ดีกินดี ความเข้มแข็ง ความมั่นคงในระดับครัวเรือน และสภาพสังคมมีความมั่นคงและดำเนินการพัฒนาไปอย่างสมดุลและอย่างยั่งยืน

จากหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน จะเห็นได้ว่า ความพอเพียงของคนหรือในครัวเรือนหรือในชุมชนจะเกิดขึ้นได้ ด้วยอาศัยองค์ประกอบที่สำคัญ คือ การมีความรู้ความเข้าใจในหลักการและเงื่อนไขของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถูกต้อง การตระหนักถึงความสำคัญของหลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการประยุกต์ใช้หลักการของทฤษฎีนี้ได้อย่างเหมาะสมในการดำเนินชีวิตและการทำกิจกรรมทุกอย่าง นั่นคือ การมีความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีในการดำเนินชีวิตและทำกิจกรรมทุกอย่าง โดยมีเงื่อนไขที่

สำคัญ คือการมีความรู้ คือความรอบรู้ ความรอบคอบในการดำเนินชีวิตและทำกิจกรรมทุกอย่าง โดยมีเงื่อนไขที่เป็นเสมือนเกราะกำบังที่คุ้มครองให้อยู่อย่างปลอดภัย ไม่มีปัญหาอุปสรรคใดๆ เข้ามารบกวนหรือบั่นทอนความสำเร็จของงาน นั่นคือการมีคุณธรรมหรือหลักธรรมในพระพุทธศาสนา คือความซื่อสัตย์สุจริต ความขยัน ความประหยัดมัธยัสถ์ ความอดทน ความอดออมในการดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาท

สำหรับการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนในระดับหมู่บ้านที่ดำเนินการอยู่ในหมู่บ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องวาง จังหวัดแพร่ สามารถวิเคราะห์ได้ว่า การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจของคนในหมู่บ้านทุ่งศรีนี้ด้วยการดำเนินกิจกรรมที่ง่าย ๆ พอดีเหมาะสมกับตนเอง ไม่ใหญ่เกินไป เป็นไปได้และสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในหมู่บ้าน ทั้งในระดับครัวเรือนและหมู่บ้าน ได้แก่ การปลูกผักสวนครัวปลอดสารพิษไว้สำหรับการบริโภคในครัวเรือนหรือที่ชาวบ้าน เรียกว่า “ตู้เย็นข้างบ้าน” ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ตอบสนองต่อหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในด้านความพอเพียง พอประมาณอย่างชัดเจน เพราะชาวบ้านในแต่ละครัวเรือนสามารถพึ่งพาตนเองได้ในด้านปัจจัยที่สำคัญที่สุด นั่นคืออาหาร นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมอื่นๆ ที่เป็นไปเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของคนในชุมชน เป็นการประยุกต์หลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ การกำจัดขยะภายในบ้านและชุมชน การประดิษฐ์ของใช้จากขยะรีไซเคิล การทำโรงอบสมุนไพร การเพาะไส้เดือนเพื่อจำหน่าย การทำสเปาไส้เดือน การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ การทำฟาร์มเลี้ยงโค การห่มดิน ในแต่ละกิจกรรม มีรูปแบบดังการประยุกต์ ดังนี้

๑) การกำจัดขยะภายในบ้านและชุมชน เนื่องจากทุกครัวเรือนเป็นต้นตอที่มาของขยะหรือแหล่งผลิตขยะ คนแต่ละครัวเรือนจึงทำคอกสำหรับทิ้งขยะที่เป็นเศษอาหารและใบไม้ ด้วยการใส่บ่วงยกลอยในการกรองขยะเพื่อทำปุ๋ยโดยไม่กลับกอง หรือด้วยการเอาแผงสังกะสีมาล้อมทำคอกเก็บขยะในแต่ละบ้าน การกำจัดขยะด้วยวิธีการนี้เป็นลดขยะและจัดการขยะอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะขยะถูกนำมาใช้ประโยชน์ในทางเศรษฐกิจด้วย และช่วยให้ขยะที่มีอยู่ในแต่ละครัวเรือนไม่กระจายออกไปสู่ชุมชนหรือพื้นที่สาธารณะของหมู่บ้าน ทำให้หมู่บ้านสะอาดเรียบร้อยสวยงามถูกสุขลักษณะและเป็นที่ชื่นชมของผู้คนต่างถิ่นที่มาศึกษาดูงานอีกด้วย

๒) การประดิษฐ์ของใช้จากขยะรีไซเคิล กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่สืบเนื่องจากกิจกรรมแรก ด้วยการคัดแยกขยะ และนำเอาขยะที่สามารถผลิตต่อยอดได้ เช่น ขวดน้ำรวมไว้ที่เก็บขยะของหมู่บ้าน โดยนำมารวมกันที่วัดทำเป็น “ขยะบุญรีไซเคิล” เพื่อขายแล้วนำเงินมาใช้ในการบำรุงวัดและสาธารณประโยชน์อื่นๆ กระบองน้ำอัดลมประดิษฐ์เป็นตะกร้าและผาซี กล่องนมประดิษฐ์เป็นเสื่อปูของน้ำยาซักผ้าประดิษฐ์เป็นหมอน กล่องสุราประดิษฐ์เป็นแจกัน เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมนี้ แสดงให้เห็นถึงความชาญฉลาดของคนในหมู่บ้าน ในการจัดการขยะสิ่งๆ ที่ดูเหมือนว่าจะไร้ค่าให้กลับกลายเป็นสิ่งของที่

มีค่าได้ เป็นการปลูกฝังหลักการเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่คนในหมู่บ้านทางอ้อมอีกด้วย เพราะชาวบ้านมีความตระหนักและเห็นคุณค่าของสิ่งของเล็กๆ น้อยๆ ที่สามารถเพิ่มรายได้ทางเศรษฐกิจในระดับครัวเรือนและชุมชนได้

๓) การทำโรงอบสมุนไพร เกิดขึ้นจากการตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของพืชสมุนไพรเนื่องจากในหมู่บ้านแห่งนี้มีพืชสมุนไพรจำนวนมาก แต่ไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์ จึงมีการจัดตั้ง “กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสมุนไพรภูฤททษา” ขึ้น เพื่อนำเอาพืชสมุนไพรที่มีอยู่ในหมู่บ้านและท้องถิ่นมาทำเป็นผลิตภัณฑ์เสริมความงามและสุขภาพขึ้นตามภูมิปัญญาของล้านนาไทย เช่น สมุนไพรอบแห้งสมุนไพรแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ โรงอบสมุนไพรเพื่อสุขภาพและความงาม เป็นต้น การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสมุนไพรภูฤททษานี้ เป็นการต่อยอดทางธุรกิจที่เชื่อมโยงกับภายนอกชุมชนอย่างแท้จริง เพราะคนที่มารับบริการส่วนมากเป็นกลุ่มคนที่มาศึกษาดูงานกิจกรรมของหมู่บ้านทุ่งศรีจากภายนอกชุมชน การดำรงอยู่ได้ของกลุ่มจึงสัมพันธ์กับปริมาณของคนที่มาศึกษาดูงานและผู้ให้บริการจากภายนอกเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม จุดแข็งที่สำคัญของกลุ่มนี้ คือการพึ่งพาตนเองด้านวัตถุดิบ ด้านแรงงาน และด้านองค์ความรู้ที่มีอยู่อย่างเพียงพอ ทำให้การดำเนินของกลุ่มยังพอเป็นไปได้ตามจำนวนของคนที่มาศึกษาดูงานแต่ละครั้ง

๔) การเพาะไส้เดือนเพื่อจำหน่าย เป็นการเพาะไส้เดือนในบ่อซีเมนต์หรือบ่อดิน ด้วยการให้ไส้เดือนที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ ซึ่งมีขนาดใหญ่กว่าไส้เดือนในท้องถิ่น กินดินเลี้ยงตัวเองจนกระทั่งโตเต็มที่แล้วจึงจับขายแก่ผู้ที่มาศึกษาดูงาน ราคา กิโลกรัมละ ๑,๐๐๐ บาท นับว่าเป็นอาชีพที่ก่อให้เกิดรายได้ที่ดีแก่คนที่ทำอาชีพนี้ อย่างไรก็ตาม การเพาะไส้เดือนเป็นงานที่ต้องใช้เวลา ความขยัน ความอดทน ความมีใจรักเป็นอย่างมาก เพราะเป็นอาชีพที่ค่อนข้างจะสกปรกในสายตาของคนเมืองหรือเด็กเยาวชนคนรุ่นใหม่แม้จะทำรายได้ดีก็ตาม ดังนั้น การประยุกต์ใช้หลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในด้านเงื่อนไข ๒ ประการ คือความรู้และคุณธรรมจึงมีความสำคัญและความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะทำกิจกรรมการเพาะไส้เดือนเพื่อจำหน่ายสามารถยังคงอยู่ได้ สิ่งที่มีผู้นำดำเนินการอยู่ในปัจจุบันนี้คือทำให้ดูเป็นตัวอย่างในศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนและหาสมาชิกรวมตัวกันเป็นกลุ่ม แล้วนำไปเพาะเลี้ยงในที่ของตนเอง ซึ่งขณะนี้มียู่อานจำนวน ๒๐ ราย/ครัวเรือน ที่ทำการเพาะไส้เดือนเพื่อจำหน่าย

๕) การทำสปาไส้เดือน กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมใหม่ที่เริ่มดำเนินการในปีพ.ศ. ๒๕๖๐ ในหมู่ที่ ๓ บ้านทุ่งศรี โดยการรวมตัวกันในนามกลุ่มวิสาหกิจเพาะเลี้ยงไส้เดือน ด้วยการนำไส้เดือนพันธุ์ไทเกอร์มาเลี้ยงและเปิดบริการสปาในหมู่บ้านทุ่งศรีแก่ผู้ที่มาเยี่ยมชมศึกษาดูงานในหมู่บ้าน โดยการสนับสนุนไส้เดือน AF จากมหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ ในพื้นที่บ้านของนางเกสร ชันทอง อย่างไรก็ตาม สปาไส้เดือนในหมู่บ้านแห่งนี้ดำเนินการอยู่เพียงรายเดียวเท่านั้น เพราะการทำค่อนข้าง

ยุ่งยากและมีรายละเอียดมาก เช่น โรงเรือน เตียง จำนวนไส้เดือนที่มากพอ และที่สำคัญคือคนที่มารับบริการ ต้องเป็นคนที่มีความกล้าทำท่าย จากการสอบถามคนที่ดำเนินการได้ข้อมูลว่าการมาใช้บริการ ต้องติดต่อล่วงหน้าเป็นเดือน ต้องใจกล้า ชอบทดลองของแปลกใหม่ ที่ผ่านมามีคนที่มาใช้บริการเป็นคนจากประเทศเกาหลีใต้และคนที่มาบ้นที่กรายการโทรทัศน์เท่านั้น ส่วนคนไทยหรือคนในท้องถิ่นยังไม่นิยมรับบริการ แต่ก็แสดงให้เห็นว่า คนในหมู่บ้านแห่งนี้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการต่อยอดทางธุรกิจด้วยการทำสปาไส้เดือน แทนที่จะทำการเพาะไส้เดือนขายแต่เพียงอย่างเดียว เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่อาชีพและกิจกรรมที่มีอยู่แล้ว และเป็นการติดต่อสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลและองค์กรภายนอกชุมชนอีกด้วย

๖) การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ วิธีการที่สามารถทำได้ ๒ วิธี คือ วิธีที่ ๑ การทำปุ๋ยหมักด้วยการทำเสียนไม้ไผ่มาเวียนล้อมต้นไม้ผลหรือไม้ยืนต้นที่ปลูกไว้ในที่ของตนเอง ปล่อยให้ใบไม้จากต้นไม้ร่วงหล่นส่งสมทบถมเป็นปุ๋ยหรือด้วยการนำเศษขยะ เศษดิน ใบไม้มาทิ้งไว้รอบโคนต้นที่ทำเสียนไว้ ปล่อยให้ทับถมเป็นปุ๋ยหมักได้ เป็นการลดขยะที่จะพัดกระจายไป วิธีที่ ๒ การทำปุ๋ยหมักด้วยการเติมอากาศไม่กลับกอง ด้วยการนำเศษขยะมาทับถมเป็นกองแล้ว แล้วเติมอากาศจากข้างนอกเข้าไปให้ละลายเป็นปุ๋ยอินทรีย์บรรจุให้กระสอบจำหน่ายหรือใช้เองก็ได้ แต่ต้องอาศัยเวลากว่าที่เศษขยะทับถมและสลายเป็นปุ๋ยอินทรีย์ที่สามารถใช้ประโยชน์ได้ วิธีการทำปุ๋ยทั้ง ๒ วิธีการนี้ สามารถทำได้เป็นรายครัวเรือนหรือรายกลุ่มก็ได้ เพราะไม่ต้องใช้พื้นที่หรือองค์ความรู้ที่ซับซ้อนมากนัก โดยเฉพาะครัวเรือนในบ้านทุ่งศรีแห่งนี้ มีการทำปุ๋ยหมักใช้เองเกือบทุกครัวเรือน ทั้งนี้เป็นเพราะการกระตุ้น ส่งเสริมและสนับสนุนจากผู้นำคือผู้ใหญ่บ้าน ที่นำเอาองค์ความรู้มาถ่ายทอดวิธีการทำปุ๋ยหมักให้แก่คนในหมู่บ้านอบรม จนสามารถนำไปใช้ทำใช้ในครัวเรือนหรือกลุ่มของตนเองได้

๗) การทำฟาร์มเลี้ยงโค การทำฟาร์มในหมู่บ้านเรียกว่า “ทุ่งศรีฟาร์ม” เป็นการนำแม่พันธุ์วัวเนื้อมาเลี้ยงในตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการใช้วัตถุดิบและหญ้าที่มีอยู่ภายในหมู่บ้านมาเลี้ยง และวัวเหล่านี้ได้รับการดูแลเลี้ยงดูเป็นอย่างดีจากผู้ใหญ่บ้านและชาวบ้านผู้ที่นำวัวไปเลี้ยง จนสามารถขายได้ในราคาที่สูงถึงตัวละ ๑๘,๐๐๐ – ๒๐,๐๐๐ บาท และขยายพันธุ์วัวให้แก่คนอื่นในหมู่บ้านได้ กิจกรรมนี้เกิดขึ้นโดยได้รับการสนับสนุนวัวพันธุ์เนื้อจากกรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และการคัดสรรครัวเรือนที่สามารถเข้าเป็นสมาชิกร่วมโครงการฟาร์มเลี้ยงโคได้ เป็นการส่งเสริมการมีงานทำและการเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกรในหมู่บ้านอีกแนวทางหนึ่งด้วย และเป็นการต่อยอดองค์ความรู้ของเกษตรกรเองด้วย เพราะพวกเขามีความรู้ในการดูแลเลี้ยงดูสัตว์อยู่แล้ว ตามวิถีชีวิตชาวนาดั้งเดิม

๘) การห่มดิน คือการป้องกันการระเหยของความชื้นที่มีอยู่ในดิน ด้วยการใช้วัชพืชหรือเศษขยะเศษฟางข้าวปกคลุมหน้าดินไว้ และรดด้วยน้ำเป็นระยะๆ การห่มดินจะทำให้จุลินทรีย์ทำงาน

และขยายตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ และจะทำให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์ เพราะดินจะมีความชื้นและ
 หญ้าที่ถูกรบกวนไว้จะไม่สามารถเจริญเติบโตได้ด้วย การหมักดินจึงเป็นเพิ่มอินทรีย์วัตถุให้กับดินหรือ
 เป็นการปรับปรุงดินก่อนการเพาะปลูก การหมักดิน เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับแปลงเพาะปลูกทุก
 ระดับ เช่น การปลูกพืชผักสวนครัวหลังบ้าน การทำไร่ การทำนา เป็นต้น และที่ดำเนินการอยู่ใน
 หมู่บ้านแห่งนี้ เป็นการหมักดินในแปลงผักสวนครัวหลังบ้าน ซึ่งเป็นผลดีต่อการพัฒนาคุณภาพดิน และ
 ประสิทธิภาพ ในการสามารถเพิ่มผลผลิต และลดต้นทุนการผลิตได้อีกด้วย ทำให้เกษตรกรมีความ
 เป็นอยู่อย่างพอเพียงสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ ๒ คือเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาของการพัฒนาเศรษฐกิจ
 ชุมชนที่ดำเนินการอยู่ในหมู่บ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องวาง จังหวัดแพร่ ผลการศึกษาพบว่า
 สภาพปัจจุบันของการพัฒนาเศรษฐกิจของคนในชุมชนแห่งนี้ เป็นการพัฒนารูปร่างทางเศรษฐกิจใน
 ระดับครอบครัว โดยอาศัยการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก เพราะมีประชาชนร้อยละ ๖๐ ของ
 ประชาชนทั้งหมดในหมู่บ้านประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ การทำนา การทำไร่การทำสวน และการ
 เลี้ยงสัตว์ เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ในด้านปัจจัยพื้นฐานของการดำรงชีพ โดยมีรายได้เฉลี่ย
 ๕๕,๘๐๔ บาท คน/ปี สูงกว่ารายได้เฉลี่ยที่กำหนดโดยจปฐ. คือ ๓๐,๐๐๐ บาท/คน/ปี การทำนา ด้วย
 การปลูกข้าวเจ้าพันธุ์หอมมะลิ ๑๐๕ ส่วนข้าวเหนียวที่นิยมปลูกคือพันธุ์ กข. ๑๐ การทำไร่ทำสวน
 ด้วยการปลูกข้าวโพด ถั่วเหลือง ถั่วเขียว และยาสูบ และการเลี้ยงสัตว์ ด้วยการเลี้ยงเป็ด ไก่ โคและ
 กระบือเป็นส่วนใหญ่ ส่วนประชาชนที่เหลืออีกร้อยละ ๔๐ ของประชาชนทั้งหมด ประกอบอาชีพอย่าง
 อื่นที่แตกต่างกัน ได้แก่ การทำงานในภาคเอกชน การทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมในท้องถิ่น การ
 รับจ้างทั่วไป การรับราชการ และการค้าขาย ส่วนการพัฒนารูปร่างทางเศรษฐกิจในระดับชุมชน เป็น
 การดำเนินการด้วยการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมร่วมกัน และประกอบอาชีพร่วมกันในนามของวิสาหกิจ
 ชุมชน เช่น กลุ่มวิสาหกิจสปาไส้เดือน กลุ่มวิสาหกิจโฮมสเตย์ กลุ่มวิสาหกิจบ้านสมุนไพรมะลิ เป็นต้น ทำให้
 คนในชุมชนแห่งนี้มีกิจกรรมทำร่วมกันอย่างหลากหลายในนามกลุ่มต่าง ๆ ได้แก่ กลุ่มการกำจัดขยะ
 กลุ่มประดิษฐ์ของใช้จากขยะรีไซเคิล กลุ่มทำโรงอบสมุนไพร กลุ่มเพาะเลี้ยงไส้เดือน กลุ่มทำปุ๋ยหมัก
 ชีวภาพ กลุ่มฟาร์มเลี้ยงโค กลุ่มหมักดิน และหมู่บ้านแห่งนี้ได้กลายเป็นศูนย์การเรียนรู้ของคนจาก
 ชุมชนอื่นๆ ตลอดปี ทำให้ความเป็นอยู่ของคนในหมู่บ้านสามารถดำรงอยู่ได้ด้วยการผลิตและจำหน่าย
 ผลิตภัณฑ์ในหมู่บ้านแก่คนที่มาศึกษาดูงานเป็นหลัก โดยไม่ต้องนำผลิตภัณฑ์ของชุมชนไปจำหน่าย
 นอกชุมชนก็สามารถจำหน่ายได้โดยตลอด เพราะมีคนจากที่อื่นมาเป็นกลุ่มเป็นคณะมาศึกษาดูงาน
 เสมอๆ อย่างไรก็ตาม ปัญหาของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของคนในหมู่บ้านแห่งนี้ที่เกิดขึ้นและเผชิญ
 อยู่ก็มีหลายอย่าง ประกอบด้วย ๑) ปัญหาด้านแหล่งน้ำ เพราะแหล่งน้ำที่มีอยู่ในหมู่บ้านมีจำกัดและ
 ต้นเงินในหน้าแล้ง ไม่เพียงพอต่อการเพาะปลูก การอุปโภคบริโภค น้ำที่ทำเกษตรกรรมอาศัยเพียงแต่

น้ำฝนอย่างเดียว มีการรुक้าแหล่งน้ำธรรมชาติ ทำให้ทางเดินของน้ำแคบและลำธารที่มีอยู่ตื้นเขินไป ด้วย ๒) ปัญหาด้านการผลิตและการจัดการผลผลิตขาดความสมดุล เพราะการผลิตยังไม่มี ความหลากหลายผลิตคือเพาะปลูกพืชไม่กี่ชนิด ต้นทุนการผลิตต่อไร่ยังสูง และราคาผลผลิตต่ำไม่มีความ แน่นนอน ขึ้นอยู่กับกลไกตลาดที่ผู้ผลิตไม่สามารถควบคุมกลไกได้ การจัดการผลผลิต ยังไม่เป็นระบบ เท่าที่ควร ทำให้ยังไม่สามารถเพิ่มมูลค่าของผลผลิตทางเกษตรได้อย่างคุ้มค่า นอกจากการเก็บไว้เพื่อ บริโภคและการจำหน่ายผลผลิตให้แก่พ่อค้าคนกลางเท่านั้น ๓) ปัญหาด้านงบประมาณ มีน้อย ไม่ เพียงพอ และขาดการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างจริงจัง ทั้งในด้านงบประมาณเพื่อการพัฒนาต่างๆ และ ค่าตอบแทนบุคคลในหมู่บ้านที่ทำงานตอบสนองโครงการของรัฐ ทำให้สภาพการพัฒนาเศรษฐกิจของ คนในหมู่บ้านเป็นไปอย่างไม่เต็มที่ และบุคคลที่ทำงานเพื่อรัฐขาดแรงจูงใจในการทำงานร่วมกับภาครัฐ อย่างเต็มกำลังความสามารถ

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ ๓ คือเพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงตามหลัก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับหมู่บ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่ พบว่า รูปแบบการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างถูกต้องและเหมาะสมสำหรับ ชุมชน/หมู่บ้านในปัจจุบันและอนาคต จากการสังเกต การสัมภาษณ์ และการประชุมกลุ่มชาวบ้าน สามารถวิเคราะห์ได้ว่า รูปแบบของการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมี ๒ รูปแบบหรือ ๒ ระดับ คือ การประยุกต์ตามศักยภาพของตนเองภายในระดับครัวเรือน และการประยุกต์ตามศักยภาพใน ระดับกลุ่ม โดยมีองค์ประกอบที่ทำให้การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประสบ ความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน ๕ ประการ ได้แก่ ผู้นำ แรงงาน เป้าหมาย จิตอาสา และ การดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

๑) การประยุกต์ตามศักยภาพของตนเองภายในระดับครัวเรือน เป็นการนำเอาหลักการ ของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้อย่างเหมาะสมในการประกอบอาชีพ การทำกิจกรรมและการ ดำเนินชีวิตของสมาชิกในครอบครัวอย่างเพียงพอ พอประมาณ มีเหตุผล มีความรู้และมีคุณธรรม จึง ทำให้ครัวเรือนในหมู่บ้านแห่งนี้ดำรงอยู่อย่างมั่นคง มีปัจจัยในการดำรงชีวิตอย่างเพียงพอ มีความรู้ ความสามารถในการพัฒนาตนเองและการยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนอย่างดี จึงทำให้ ครัวเรือนมีรายได้สูงกว่าเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ซึ่ง เกณฑ์เฉลี่ยของ จปฐ. คือ ๓๐,๐๐๐ บาท/ คน/ปี) โดยเฉลี่ยคนในหมู่บ้านหรือชุมชนแห่งนี้มีรายได้เฉลี่ย ๕๕,๘๐๔ บาท/คน/ปี จึงทำให้ไม่ตกเกณฑ์ เฉลี่ย จปฐ.คือ ๓๐,๐๐๐ บาท/คน/ปี หมายความว่า การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทำให้ ความเป็นอยู่ของประชาชนในหมู่บ้านดำเนินไปได้ด้วยดี มีประสิทธิภาพ โดยมีองค์ประกอบสำคัญที่ เป็นปัจจัยเงื่อนไขของความสำเร็จ คือการส่งเสริมการสนับสนุนจากผู้นำคือผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน การ มีแรงงานเพียงพอในแต่ละครัวเรือน การมีเป้าหมายในการทำกิจกรรมร่วมกัน การมีจิตใจที่เสียสละ

เพื่อประโยชน์ของตนเองและส่วนรวมและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาตนเอง การจัดการสภาพแวดล้อมในบ้านเรือน การกำจัดขยะ การประกอบอาชีพหลักและอาชีพเสริม การพัฒนาปรับปรุงดิน การมีความขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ อดทน เป็นต้น

๒) การประยุกต์ตามศักยภาพในระดับกลุ่ม เป็นการนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางการดำเนินกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน โดยการผสมผสานระหว่างศักยภาพภายในของหมู่บ้านและการสนับสนุนจากองค์กรภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน โดยมีองค์ประกอบทั้ง ๕ ประการ คือการส่งเสริมการสนับสนุนจากผู้นำคือผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน การมีแรงงานหรือสมาชิกเพียงพอในแต่ละกลุ่ม การมีเป้าหมายในการทำกิจกรรมร่วมกัน การมีจิตใจที่เสียสละเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ทำให้กิจกรรมกลุ่มที่ดำเนินการอยู่ประสบความสำเร็จ ไม่ว่าจะเป็นการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนปลอดขยะ ศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน การปลูกผักปลอดสารพิษ ศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาหมู่บ้านให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว การผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน เป็นต้น การดำเนินกิจกรรมกลุ่มต่างๆ ในหมู่บ้านเป็นการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยการติดต่อเชื่อมโยงกับองค์กรภายนอกชุมชน เพื่อต่อยอดการดำเนินกิจกรรมให้เป็นไปอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะการนำเสนอภาพลักษณ์ของหมู่บ้านให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่มีชีวิต และเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่น ทำให้ในแต่ละเดือน จะมีคนจากภายนอกเข้ามาศึกษาดูงานกิจกรรมต่างๆ ภายในหมู่บ้านแห่งนี้อย่างต่อเนื่องไม่ขาด ซึ่งเป็นที่มาของรายได้ครัวเรือนและกลุ่มที่สำคัญ เพราะสามารถจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมที่เป็นภูมิปัญญาของชาวบ้านให้แก่ผู้มาศึกษาดูงานได้อย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้การนำเอากิจกรรมและผลงานของกลุ่มต่างๆ ไปออกร้านแสดงนิทรรศการร่วมกับหน่วยงานของอำเภอ ร้องกวางและจังหวัดในช่วงที่มีงานสำคัญ เช่น งานกาชาด งานนมัสการพระธาตุช่อแฮ เป็นต้น ก็มีส่วนสำคัญในส่งเสริมภาพลักษณ์และทำให้ผู้คนสนใจเข้ามาศึกษาดูงานในหมู่บ้านนี้เป็นจำนวนมาก

สรุปว่า รูปแบบในการประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของคนในหมู่บ้านนี้ มี ๒ รูปแบบที่สำคัญ คือ ๑) การประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของคนในชุมชนตามศักยภาพ หรือกำลังความสามารถของตนเองภายในหมู่บ้าน ในระดับครัวเรือน ๒) การประยุกต์หลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของคนในชุมชน ตามศักยภาพของคนในหมู่บ้านในระดับกลุ่ม โดยมีองค์ประกอบ ๕ ด้าน ที่เป็นเงื่อนไขแห่งความสำเร็จของการประยุกต์หลักปรัชญา คือ ผู้นำ แรงงาน เป้าหมาย จิตอาสาและการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

การอภิปรายผลการวิจัย

จากผลของการศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน กรณีศึกษาบ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องวาง จังหวัดแพร่” ได้ชี้ให้เห็นว่าสภาพที่ดำเนินการอยู่ในหมู่บ้าน มีความสอดคล้องกันกับหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ การเน้นให้รู้จักหลักการแห่งความพอเพียง พอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีความรู้และคุณธรรมควบคู่กันไปด้วย ในการดำเนินการประยุกต์หลักการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน และมีความสอดคล้องกับหลักการในทางพระพุทธศาสนา คือมัตตัญญูตา ความรู้จักพอประมาณในการดำเนินชีวิตในทุกด้าน และหลักนาถกรณธรรม ๑๐ ประการซึ่งเป็นหลักธรรมว่าด้วยการสร้างที่พึ่งแก่ตนเองทั้งในระดับโลกิยธรรมและโลกุตระธรรม ของคนในหมู่บ้านที่เน้นการพึ่งตนเองในด้านต่างๆ มีความสอดคล้องกับข้อสรุปของชัยอนันต์ สมุทวนิช เกี่ยวกับแนวคิดของทฤษฎีใหม่ที่ขยายแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเป็นรูปธรรมทั้ง ๙ ประการ เช่น เป็นทฤษฎีที่มีความง่ายไม่ซับซ้อน เข้าใจง่าย มีพลังสูง คนทุกระดับสามารถเข้าใจ เข้าถึงและนำไปใช้ให้เห็นผลจริง เป็นต้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของเอ็มมานูเอล โอ. โอจาเมรัวเย (Emmanuel O. Ojameruaye) ที่เสนอหลักการในการส่งเสริมให้คนในชุมชนพึ่งตนเองได้ในทางเศรษฐกิจ ๖ ประการ เช่น คนภายนอกจะต้องสร้างความแตกต่างในเชิงบวกแก่คนในชุมชน ผู้ช่วยเหลือนต้องเป็นเจ้าของและดำเนินโครงการให้ความช่วยเหลืออย่างเป็นระบบ เป็นต้น และสอดคล้องกับผลการศึกษาของคาร์ลส ซี. ฟองชินกอง และล็อตส์มาร์ท เอ็น. ฟอนจง (Charles C. Fonchingong & Lotssmart N. Fonjong) ที่ศึกษาแนวคิดการพึ่งตนเองในการพัฒนาชุมชนที่มีความพร้อมในกลาสฟิลด์ ซึ่งสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ที่มีความสำคัญมาก รัฐควรลดการเข้าไปแทรกแซงการดำเนินกิจกรรมทั้งหลายของชุมชน นอกจากเข้าไปสนับสนุนด้านการเงินและผู้เชี่ยวชาญทางเทคนิคเท่านั้น สอดคล้องกับการศึกษาของท่านอรียัตนะ (Ariyatatne AT.) เรื่อง ขบวนการประชาชนเพื่อการพึ่งตนเองในศรีลังกา ที่พบสาระสำคัญของการขบวนการนี้คือแนวคิดการพึ่งตนเอง การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อเน้นการยกระดับมาตรฐานของการดำเนินชีวิตของคนในสังคมให้สูงขึ้น ส่วนแนวทางการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนของคนในหมู่บ้าน มีความสอดคล้องกับแนวทางการประยุกต์ที่สุชสันต์ กันตบุตร ที่ได้เสนอแนวทางการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในภาคธุรกิจของคนไทยไว้ ซึ่งได้ข้อสรุปว่า การประยุกต์ใช้ไม่ควรเน้นผลตอบแทนในระยะสั้น แต่ควรเน้นผลประโยชน์ในระยะยาว คุณค่าของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างต่อเนื่อง ความซื่อสัตย์สุจริต และการใช้นวัตกรรมท้องถิ่นที่มีอยู่ และเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับแนวทางการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่อภิชัย พันธเสน ได้เสนอไว้ ๗ ประการ เช่น ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในท้องถิ่น ส่งเสริมประสิทธิภาพการผลิต เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังมีหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของคนในชุมชนที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการประยุกต์ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของคนในชุมชน ๓ ประการ คือ มัชฌิมาปฏิปทา โยนิโสมนสิการ และอัปปมาทธรรม ซึ่งสอดคล้องกับศึกษาวิเคราะห์ของพิพัฒน์ ยอดพฤติการ เรื่องการใช้การสร้างตัวชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงกับหลักพุทธศาสตร์ และการศึกษาของชิตาภรณ์ ทองช่อมู เรื่องการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ที่พบว่า แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พุทธเศรษฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์มนุษย์นิยม และเศรษฐกิจชุมชน มีความหมายครอบคลุมถึงหลัก ๕ ประการของความพอเพียง คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันที่ดี และเงื่อนไขความพอเพียง ๒ ประการ คือ การมีความรู้ และการมีคุณธรรม แนวทางการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับการพัฒนาของคนในหมู่บ้านแห่งนี้ มีความสอดคล้องกับการศึกษาเรื่องศักยภาพในการลดปริมาณขยะชุมชนจากโครงการธนาคารขยะรีไซเคิล ของปิยะรักษ์ ประดับเพชรรัตน์ เพราะในหมู่บ้านแห่งนี้มีการจัดการขยะด้วยการทำโครงการขยะรีไซเคิลเช่นเดียวกัน ด้วยการจัดการขยะอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การจัดเก็บการนำขยะมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ สำหรับจำหน่ายแก่คนที่มาศึกษาในงานในหมู่บ้าน นับว่าเป็นการเพิ่มมูลค่าให้แก่ขยะ ที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนในระดับหมู่บ้านอย่างมีประสิทธิภาพ และยังมีประเด็นสำคัญอีกอย่างที่มีความสอดคล้องกันกับงานของวีระศักดิ์ สมยานะ ที่ศึกษาเรื่องคุณธรรมกับการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งพบว่า คุณธรรมที่จำเป็นและสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนมี ๕ ประเภท ได้แก่ ความซื่อสัตย์ สุจริต ความไม่โลภจนเกิดขอบเขต ความอดทน ความขยันหมั่นเพียร และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ในด้านการจัดการศูนย์การเรียนรู้ภายในหมู่บ้านก็เช่นกัน มีความสอดคล้องกับงานของสุวิมล วรวิทย์พินิต วรณวีร์ บุญคุ้ม และนรินทร์ สังข์รักษา ที่ศึกษาเรื่องรูปแบบการพัฒนา รูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้ วิถีเมืองเพชรตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีรูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้ ๕ องค์ประกอบ ได้แก่ การมีส่วนร่วมของประชาชน ความพอเพียงในการดำเนินการ การนำเอาเทคโนโลยีและหลักวิทยาศาสตร์มาปฏิบัติ ชุมชนมีความพร้อม และความกลมกลืน ความสามัคคี หรือความเป็นเอกภาพในการดำเนินการ ซึ่งประเด็นนี้มีความสำคัญมากต่อความเจริญก้าวหน้า และความมั่นคงของศูนย์การเรียนรู้ของหมู่บ้านหรือชุมชน เพราะศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนเป็นกิจกรรมที่ดำเนินการด้วยคณะบุคคลในนามกลุ่มต่างๆ โดยมีผู้นำและคนในชุมชนที่เป็นสมาชิกของกลุ่มเป็นพลังขับเคลื่อนที่สำคัญ ที่จะทำให้อุบัติการณ์การเรียนรู้ประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลวได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของนิสรา ใจชื่อ เรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ได้พบว่า มีปัจจัยที่มีความสัมพันธ์อยู่ ๘ ปัจจัย ได้แก่ ด้านเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจ ด้าน

ทรัพยากรธรรมชาติ ด้านจิตใจ ด้านสังคม ด้านสังคมวัฒนธรรม ด้านการมีส่วนร่วม ด้านผู้นำหมู่บ้าน และด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐ

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังมีข้อสังเกตเพิ่มเติมเกี่ยวกับประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนของหมู่บ้านทุ่งศรี ตำบลร่องกวาง อำเภอร่องกวาง จังหวัดแพร่นี้ อีกว่า การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านนี้ จะเป็นไปได้และประสบความสำเร็จ ต่อเมื่อหลักการและแนวทางของการดำเนินการตามแนวทางของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สามารถตอบสนองความต้องการด้านปัจจัยที่สำคัญในการดำเนินชีวิตของคนในหมู่บ้าน โดยเฉพาะด้านปัจจัย ๔ ในระดับครอบครัว เช่น มีรายได้เพิ่มขึ้น มีความเป็นอยู่ที่ดีกว่าเดิม มีความปลอดภัยในชีวิตและครอบครัว เป็นต้น และตอบสนองการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคมในระดับหมู่บ้านหรือชุมชน โดยรวม เช่น คนในหมู่บ้านมีความสามัคคี มีความเป็นเอกภาพ ชุมชนมีโครงสร้างพื้นฐานที่สมบูรณ์ ชุมชนมีศักยภาพด้านต่างๆ และมีอำนาจในการต่อรองกับองค์กรภายนอกที่เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ไม่ว่าจะหน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชนก็ตาม โครงการทั้งหลายที่มาจากรัฐหรือจากภายนอกชุมชน จะต้องผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในหมู่บ้าน ตั้งแต่กระบวนการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมได้รับผลประโยชน์ร่วมกันอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน

สรุปผลการวิจัย

หลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตั้งอยู่บนฐานของความเชื่อที่ว่า ทุกครอบครัวต้องมีความสามารถในการช่วยเหลือตนเองได้ ไม่เดือดร้อนด้วยปัจจัยแห่งการดำรงชีวิตที่สำคัญ คือปัจจัย ๔ หมายความว่า ทุกครอบครัวต้องมีความสามารถในการผลิตให้เพียงพอกับตนเองหรือสามารถจัดหา มาได้ด้วยศักยภาพความรู้ความสามารถของตนเอง โดยไม่ต้องร้องขอ ไม่ต้องรอคอยความช่วยเหลือ จากผู้อื่น ไม่ว่าจะเพื่อนบ้านหรือหน่วยงานราชการ ภาคเอกชนก็ตาม แต่ไม่ได้หมายความว่า ทุกคนหรือทุกครอบครัว จะต้องผลิตสิ่งของเครื่องอุปโภคบริโภคเพื่อใช้เองด้วยตนเองทั้งหมด แต่ต้องมีความสามารถในการจัดหาให้มีเพียงพอกับความต้องการของตนเองเศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็น หลักการที่เน้นการเป็นอยู่อย่างพึ่งพาตนเอง มีความพอเพียง มีความพอดีกับตนเอง และการดำรงอยู่ ด้วยศักยภาพของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง คือความพอประมาณ ความมี เหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี โดยมีเงื่อนไขความรู้ คือความรู้รอบรู้ ความรอบคอบ และเงื่อนไข คุณธรรม คือความซื่อสัตย์สุจริต ความขยัน ความอดทน และการแบ่งปันเป็นองค์ประกอบสำคัญ ที่จะส่งผลให้การดำเนินชีวิตของคนในชาติมีความพร้อมด้านเศรษฐกิจคือความอยู่กินดี และสภาพ สังคมมีความมั่นคงและดำเนินการพัฒนาไปอย่างยั่งยืน

วิธีการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีทั้งวิธีการพึ่งตนเองของเกษตรกรและวิธีการพึ่งตนเองของคนที่อยู่นอกภาคเกษตร ในการพึ่งตนเองของเกษตรกร พบว่า การพึ่งตนเองของเกษตรกรเป็นไปตามแนวทางของทฤษฎีใหม่ คือ ในเบื้องต้น เน้นวิธีการพึ่งตนเองในระดับครอบครัว ด้วยการมีข้าวบริโภคตลอดปี มีแหล่งน้ำเพื่อใช้ในการเพาะปลูกและการอุปโภคบริโภค การมีที่ดินสำหรับทำเกษตรกรรม มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เป้าหมายของการแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง คือ การมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่อย่างพอกิน พอใช้ ไม่เดือดร้อน การเป็นอยู่อย่างมีความสุข ชุมชน สังคมและประเทศชาติมีความเข้มแข็ง มีความมั่นคงอย่างยั่งยืนตลอดไป สามารถแบ่งเป้าหมายแห่งการพึ่งตนเองออกเป็น ๒ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรและกลุ่มของบุคคลที่อยู่นอกภาคเกษตรกรรม

กรอบแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา เป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤต เพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

คุณลักษณะของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับโดยเน้นการปฏิบัติทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน ส่วนค่านิยมของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หรือความหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะต้องประกอบด้วย ๓ คุณลักษณะพร้อม ๆ กัน ได้แก่ ๑) ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี ที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ ๒) ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ ๓) การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

เงื่อนไขของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้นจะต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วยความรู้รอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย การมีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียรใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

สภาพปัจจุบัน ปัญหาของการดำเนินตามหลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน สรุปได้ว่า การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน/หมู่บ้านแห่งนี้ เป็นการดำเนินการด้วยกิจกรรมที่พอดีเหมาะสมกับศักยภาพของตนเอง ไม่ใหญ่เกินไป เป็นไปได้และสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในหมู่บ้าน ทั้งในระดับครัวเรือนและหมู่บ้าน เช่น การปลูกผักสวนครัวปลอดสารพิษไว้สำหรับการบริโภคในครัวเรือนหรือที่ชาวบ้าน เรียกว่า “ตู้เย็นข้างบ้าน” ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ตอบสนองต่อหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในด้านความพอเพียงพอประมาณอย่างชัดเจน เพราะชาวบ้านในแต่ละครัวเรือนสามารถพึ่งพาตนเองได้ในด้านปัจจัยที่สำคัญที่สุด นั่นคืออาหาร นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมอื่นๆ ที่เป็นไปเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของคนในชุมชน เป็นการประยุกต์หลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ การกำจัดขยะภายในบ้านและชุมชน การประดิษฐ์ของใช้จากขยะรีไซเคิล การทำโรงอบสมุนไพร การเพาะไส้เดือนเพื่อจำหน่าย การทำสเปาไส้เดือน การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ การทำฟาร์มเลี้ยงโค การทำหมดิน ในแต่ละกิจกรรม มีรูปแบบการประยุกต์ที่แตกต่างกันไป ส่วนปัญหาที่เกิดขึ้นและเผชิญอยู่คือปัญหาของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของคนในหมู่บ้านแห่งนี้ที่เกิดขึ้นและเผชิญอยู่ ประกอบด้วย ๑) ปัญหาด้านแหล่งน้ำ เพราะแหล่งน้ำที่มีอยู่ในหมู่บ้านมีจำกัดและตื้นเขินในหน้าแล้ง ไม่เพียงพอต่อการเพาะปลูก การอุปโภคบริโภค น้ำที่ทำเกษตรกรรมอาศัยเพียงแต่น้ำฝนอย่างเดียว มีการรุกร้ำแหล่งน้ำธรรมชาติ ทำให้ทางเดินของน้ำแคบและลำธารที่มีอยู่ตื้นเขินไปด้วย ๒) ปัญหาด้านการผลิตและการจัดการผลผลิตขาดความสมดุล เพราะการผลิตยังไม่มีหลากหลายผลิตคือเพาะปลูกพืชไม่กี่ชนิด ต้นทุนการผลิตต่อไร่ยังสูง และราคาผลผลิตต่ำไม่มีความแน่นอน ขึ้นอยู่กับกลไกตลาดที่ผู้ผลิตไม่สามารถควบคุมกลไกได้ การจัดการผลผลิต ยังไม่เป็นระบบเท่าที่ควร ทำให้ยังไม่สามารถเพิ่มมูลค่าของผลผลิตทางเกษตรได้อย่างคุ้มค่า นอกจากการเก็บไว้เพื่อบริโภคและการจำหน่ายผลผลิตให้แก่พ่อค้าคนกลางเท่านั้น ๓) ปัญหาด้านงบประมาณ มีน้อย ไม่เพียงพอ และขาดการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างจริงจัง ทั้งในด้านงบประมาณเพื่อการพัฒนาในด้านต่างๆ และค่าตอบแทนบุคคลในหมู่บ้านที่ทำงานตอบสนองโครงการของรัฐ ทำให้สภาพการพัฒนาเศรษฐกิจของคนในหมู่บ้านเป็นไปอย่างไม่เต็มที่ และบุคคลที่ทำงานเพื่อรัฐขาดแรงจูงใจในการทำงานร่วมกับภาครัฐอย่างเต็มกำลังความสามารถ

การประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน สามารถดำเนินการตามรูปแบบ ในการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงอย่างถูกต้องและเหมาะสมสำหรับชุมชน/หมู่บ้านในปัจจุบันและอนาคตในระดับครอบครัวและชุมชน จากการสังเกต การสัมภาษณ์ และการประชุมกลุ่มชาวบ้าน สามารถสรุปได้ว่า รูปแบบของการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงมี ๒ รูปแบบ คือ การประยุกต์ตามศักยภาพของตนเองภายในระดับครัวเรือน และการประยุกต์ตามศักยภาพในระดับกลุ่ม โดยมีองค์ประกอบที่จะทำให้การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนา

เศรษฐกิจชุมชนประสบความสำเร็จ ๕ ประการ ได้แก่ การมีผู้นำที่มีศักยภาพ การมีแรงงานที่เพียงพอ ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ การมีเป้าหมายในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนอย่างชัดเจน การที่คนในหมู่บ้านหรือชุมชนมีจิตอาสาเสียสละเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมอย่างเป็นรูปธรรม และการดำเนินกิจกรรมร่วมกันระหว่างคนในหมู่บ้านหรือระหว่างสมาชิกของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

ชิตาภรณ์ ทองช่อม. “การปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง”.

วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร์ดุสิตบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช, ทฤษฎีใหม่ : มิติที่ยิ่งใหญ่ทางความคิด. กรุงเทพมหานคร : สถาบันนโยบายศึกษา, ๒๕๔๑.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๐๐.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

_____. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๔ ตอนที่ ๔๗ ก วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๙. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๔๒.

สำนักงาน กปร.. ๖๐ ปีครองราชย์ ประโยชน์สุข ประชาชาษฎ์. ทฤษฎีใหม่ ชีวิตที่พอเพียง. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : สำนักงาน กปร., ๒๕๕๐.

พิพัฒน์ ยอดพฤติการ. “การใช้การสร้างตัวชี้วัดเพื่อวิเคราะห์เศรษฐกิจพอเพียงโดยเปรียบเทียบกับหลักพุทธศาสตร์”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

ปิยะรักษ์ ประดับเพชรรัตน์ และคณะ. “ศักยภาพในการลดปริมาณขยะชุมชนจากโครงการธนาคารขยะรีไซเคิล”. รายงานการวิจัย. วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม ปีที่ ๖ เล่มที่ ๒ กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๕๓.

วีระศักดิ์ สมยานะ. “คุณธรรมกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัด

เขียนใหม่”. **บทความวิจัย**. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร (Silpakorn University Journal), ปีที่ ๓๓ ฉบับที่ ๒ กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๕๖.

สุวดี วรวิทย์พินิต วรณวีร์ บุญคุ้ม และนรินทร์ สังข์รักษา. “การพัฒนารูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้ วิถีเมืองเพชรตามแนวทางปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง”, **บทความวิจัย**, วารสาร Veridian E-Journal, Silpakorn University, Vol. 10 No 2 (2017), ฉบับภาษาไทย มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ (พฤษภาคม – สิงหาคม 2560).

นิสราใจ ชื่อ. “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง”, **รายงานวิจัย**. ศูนย์วิจัยมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๗.

“คำว่าเศรษฐกิจพอเพียง”, แหล่งที่มา [ออนไลน์]. [www. Sa.ku.ac.th/king-spku/2517-1.htm](http://www.Sa.ku.ac.th/king-spku/2517-1.htm) (ประมวลพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัส) [เข้าถึงข้อมูล ๑๘ กันยายน ๒๕๖๐].

ผู้เขียนบทความ

พระมหายุทธนา นรเชฏโฐ (ศิริวรรณ), ดร.

อาจารย์ ภาควิชาพระพุทธศาสนา

คณะพุทธศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

E-mail. thira74@gmail.com

ดร.จตุรรัตน์ ทองอินจันทร์

อาจารย์พิเศษ และนักวิจัย

ภาควิชาพระพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

E-mail. : Jutarattonginchan@gmail.com

ภาคผนวก ข กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลการวิจัยไปใช้
ประโยชน์

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลจากโครงการวิจัยไปใช้ประโยชน์

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลจากโครงการวิจัยไปใช้ประโยชน์ ๔ ด้าน ได้แก่ ด้าน การศึกษา/วิจัย การส่งเสริม ความต่อเนื่อง และการพัฒนา ดังนี้

การใช้ประโยชน์	คนในหมู่บ้าน/ชุมชน	นักวิจัย
การศึกษา/การวิจัย	<p>-คนในชุมชนสามารถนำผลการวิจัยที่ได้รับจากการศึกษาครั้งนี้ ไปใช้เพื่อส่งเสริม การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนได้อย่างกว้างขวาง</p> <p>-สถาบัน หน่วยงาน หรือองค์กรในสังคมไทย สามารถผลการศึกษานี้ไปใช้เป็นแนวทางการศึกษาและการวิจัยสำหรับการกำหนดวางแผนการศึกษาและการวิจัยสำหรับเป็นแนวทาง/ข้อมูล ในการพัฒนา ป้องกัน และการแก้ไขปัญหาต่างๆ ของคนในชุมชนในอนาคตได้อย่างเหมาะสม</p>	<p>-นำเสนอผลการวิจัยครั้งนี้แก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้รับทราบผลการศึกษาวิจัยอย่างชัดเจน เช่น คนในชุมชน วัด ศาสนสถาน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานที่สนับสนุนการวิจัย และการดำเนินของคนในชุมชน เป็นต้น</p> <p>-ดำเนินการจัดพิมพ์รายงานวิจัยครั้งนี้ เป็นเอกสาร/หนังสือ เพื่อเผยแพร่ผลการวิจัย ให้แก่สาธารณชนต่อไป</p>
การส่งเสริม	<p>-ใช้เป็นแนวทางในการจัดทำเป็นแผนงาน/โครงการ เพื่อรณรงค์ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชน หรือสังคมต่างๆ การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน</p>	<p>-สรุป/ถอดบทเรียนจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เพื่อใช้ในแนวทางในการศึกษาวิจัย การพัฒนา การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน</p>
ความต่อเนื่อง	<p>-ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องสามารถนำเอาผลการวิจัยครั้งนี้ไปเป็นส่วนประกอบหนึ่งในการดำเนินงานกิจกรรมอื่นๆ ใน</p>	<p>สามารถกำหนดเป็นรูปแบบและกระบวนการ ในการส่งเสริมสนับสนุนประชาชนประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใน</p>

	<p>ชุมชนอื่นๆ ได้อย่างเหมาะสม เช่น การสนับสนุนให้คนในชุมชนประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน</p>	<p>การพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนตามหลักการและวิธีการที่เหมาะสมกับสภาพของตนเอง</p>
การพัฒนา	<p>สามารถใช้เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการกำหนดรูปแบบและกระบวนการ การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน เพื่อความเจริญ ความมั่นคงให้แก่คนในชุมชนได้อย่างเหมาะสม</p>	<p>สามารถกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ โครงการ และแผนงานสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจหรือความเป็นอยู่ของคนในพื้นที่ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ</p>

ภาคผนวก ค ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางไว้ และกิจกรรมที่
ได้ดำเนินการมาและผลที่ได้รับ

ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้ และกิจกรรมที่ได้ดำเนินการมา
และผลที่ได้รับของโครงการ

กิจกรรม	ผลที่ได้รับ	บรรล วัตถุประสงค์	โดยทำให้
๑.ศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	ได้ข้อมูลเกี่ยวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและเศรษฐกิจชุมชน	ข้อที่ ๑	ต้องค้ความรู้ที่เป็นข้อมูลจริงอย่างถูกต้องสมบูรณ์
๒.ขออนุญาตเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่การศึกษา	-รู้จักบุคคล และหน่วยงานในพื้นที่ที่ดำเนินการ หรือรับผิดชอบดูแล -ได้หนังสือขออนุญาตจากผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	ข้อที่ ๒	การประสานงานกับบุคคลและหน่วยงานในพื้นที่การวิจัยเป็นไปอย่างสะดวก
๓.เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์และการสังเกต โดยผู้ร่วมวิจัย ซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ในพื้นที่ มีความคุ้นเคยในพื้นที่จริง	ได้สัมภาษณ์บุคคลตามที่กำหนดไว้ครบทุกคน เช่น เจ้าอาวาสวัด ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน สมาชิกของกลุ่มต่างๆ ในหมู่บ้าน	ข้อที่ ๒-๓	ได้ทราบข้อมูลจากบุคคลสำคัญ (Keys informant) ครบถ้วนตามประเด็นคำถามที่ใช้เป็นแนวคำถามและแบบสอบถามที่ใช้ประกอบการสัมภาษณ์
๔.จัดการประชุมกลุ่มย่อยในลักษณะเป็นประชุมโต๊ะกลม (Round Table Conference) ในพื้นที่วิจัย เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลและรับฟังความ	ได้รับความร่วมมือจากพื้นที่เป็นอย่างดี ได้รับทราบข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเศรษฐกิจชุมชน และรูปแบบการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ข้อที่ ๒-๓	ได้รับข้อมูลจากพื้นที่จริง เพราะบุคคลที่มาร่วมประชุม ล้วนแต่เป็นผู้ทำหน้าที่ในการส่งเสริม สนับสนุนและดำเนินงานการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในชุมชน/พื้นที่วิจัย

คิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับการอยู่ร่วมกัน ในสังคม	เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ของชุมชน		
๕. สัมภาษณ์บุคคลใน หมู่บ้านที่เป็น เป้าหมายของการวิจัย	ได้ดำเนินการสัมภาษณ์ ด้วยการสนทนา ควบคู่กับ การใช้แนวคำถาม ทำให้ ผู้วิจัยได้รู้จักบุคคลที่ทำ หน้าที่หรือคนสำคัญใน ชุมชน	ข้อที่ ๒-๓	ได้รับรู้ถึงหลักการและ วิธีการอยู่ร่วมกันใน สังคมพหุวัฒนธรรม
๖. ข้อเสนอแนะอื่นๆ	ได้เสนอแนะข้อเสนอแนะ ในเชิงนโยบายและ ข้อเสนอแนะประเด็นที่ควร ศึกษาต่อ	ข้อที่ ๑-๒-๓	ทำให้ผู้เกี่ยวข้องได้ ตระหนักถึง ความสำคัญ และ ประโยชน์ของรายงาน วิจัยเรื่องนี้ และความ จำเป็นที่ควรศึกษาต่อ เพื่อสร้างองค์ความรู้ และหาทางแก้ปัญหา ของคนในหมู่บ้าน ชุมชนหรือสังคมอย่าง เป็นรูปแบบ
๗. รายงานการวิจัย ฉบับร่างและฉบับ สมบูรณ์ตาม ระยะเวลาที่กำหนด	ได้ส่งรายงานการวิจัย ๒ ครั้งตามระยะเวลาที่ กำหนด คือครั้งที่ ๑ รายงานความก้าวหน้าและ ครั้งที่ ๒ รายงานฉบับ สมบูรณ์ (ร่าง)	ข้อที่ ๑-๒-๓	ทำให้รายงานการวิจัย ๒ ครั้ง และได้ปรับปรุงตาม คำแนะนำของ ผู้ทรงคุณวุฒิ ตามคำแนะนำของ ผู้ทรงคุณวุฒิ

วัตถุประสงค์	กิจกรรมที่วางแผนไว้	กิจกรรมที่ได้ดำเนินการ	ผลที่ได้รับ
๑. เพื่อศึกษาการประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในระดับหมู่บ้าน	-ศึกษาแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจ	-เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอย่างเพียงพอ	-ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนระดับหมู่บ้าน
๒. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่ดำเนินการอยู่ในหมู่บ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่	การศึกษาการสัมภาษณ์ การสังเกต การเก็บรวบรวมข้อมูลจากพื้นที่ การศึกษา การประชุมกลุ่ม	ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ และสังเคราะห์ ข้อมูลจากการประชุมกลุ่มและการสัมภาษณ์ผู้นำและสมาชิกกลุ่มต่างๆ ในหมู่บ้าน	ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี ทำให้ได้ข้อมูลในพื้นที่การศึกษาอย่างครบถ้วน
๓. เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับหมู่บ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่	-นำเสนอรูปแบบการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน -นำเสนอรายงานการวิจัยต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป	ได้ดำเนินการโดยศึกษาและสรุปผล การศึกษาตามขั้นตอนและวิธีการทำวิจัยอย่างครบถ้วน	ได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ทุกประการ

ภาคผนวก ง ตัวอย่างแนวคำถามสำหรับการวิจัย

แนวคำถามประกอบการศึกษาวิจัย

เรื่อง

การประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน

: กรณีศึกษาร้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องวาง จังหวัดแพร่

สนับสนุนโดย

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

และสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

คำชี้แจง :

แบบสัมภาษณ์นี้ ใช้เพื่อประกอบการศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน : กรณีศึกษาบ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่” ซึ่งได้รับการทุนสนับสนุนการวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๑

แบบสัมภาษณ์นี้ ประกอบด้วย ๓ ส่วน ได้แก่ **ส่วนที่ ๑** คำถามเกี่ยวกับข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้ตอบคำถามการวิจัย **ส่วนที่ ๒** คำถามเกี่ยวกับรูปแบบเศรษฐกิจของชุมชนที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน และ**ส่วนที่ ๓** คำถามเกี่ยวกับการแนวทางการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน

ขอขอบคุณ ท่านผู้ให้สัมภาษณ์ทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์แก่ผู้วิจัยครั้งนี้ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จะนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการวิจัยครั้งนี้อย่างเดียวเท่านั้น ข้อมูลทุกอย่างจะเก็บไว้เป็นความลับ และจะไม่มีผลกระทบต่อท่านในทางที่ไม่พึงประสงค์แต่อย่างใด

ด้วยความปรารถนาดี

พระมหาอุทธนา นรเชฏฐ (ศิริวรรณ), ดร.

ดร.จุฑารัตน์ ทองอินจันทร์

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย:

๑. เพื่อศึกษาการประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในระดับหมู่บ้าน
๒. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่ดำเนินการอยู่ในหมู่บ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่
๓. เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับหมู่บ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่

ส่วนที่ ๑ คำถามเกี่ยวกับข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้ตอบคำถามการวิจัย

คำแนะนำ : โปรดกรอกและขีดเครื่องหมายกากบาท ในช่องที่กำหนดให้

คำนำหน้า (นาย, นาง, พระ) ชื่อ.....นามสกุล

.....ฉายา (สำหรับพระภิกษุสงฆ์).....

อายุระหว่าง ๒๐-๓๐ ปี ๓๑ - ๔๐ ปี ๔๑-๕๐ ปี ๕๑-๖๐ ปี

๖๑-๗๐ ปี ๗๑-๘๐ ปี ๘๑-๙๐ ปีอื่น ๆ (ระบุ).....

พรรษา.....(สำหรับพระภิกษุสงฆ์)

เพศ..... ชาย หญิง

สถานภาพ โสด สมรสแล้ว อื่น ๆ (ระบุ).....

การศึกษา ต่ำกว่าปริญญา ปริญญาตรี ปริญญาโท

ปริญญาเอก อื่น (ระบุ).....

อาชีพ หลัก.....

อาชีพ เสริม.....

ท่านเป็นคนลำดับที่เท่าไร คนที่ ๑ คนที่ ๒ คนที่ ๓ คนที่ ๔

คนที่ ๕ คนที่ ๖ เป็นหัวหน้าครอบครัว

ท่านเป็นผู้หารายได้หลักให้แก่ครอบครัวใช่หรือไม่ ใช่ ไม่ใช่

ส่วนที่ ๒ คำถามเกี่ยวกับรูปแบบเศรษฐกิจของชุมชนที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน

๑. ในครอบครัวของท่านประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจอะไรบ้าง ?

.....

.....

.....

.....

.....

๒. เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นในครอบครัวท่านได้แก้ปัญหาด้วยวิธีการใดบ้าง ?

.....

.....

.....

.....
.....
.....

๓. ท่านมีรูปแบบและวิธีการในการพัฒนาเศรษฐกิจของครอบครัวของท่านอย่างไรบ้าง ?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

๔. ในชุมชนท่านมีปัญหาด้านเศรษฐกิจอะไรบ้าง ?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

๕. ท่านได้เข้าร่วมในกิจกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนอย่างไรบ้าง ?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

๖. กิจกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชนนี้ มีจุดเด่น อะไรบ้าง ?

.....
.....

.....
.....

๗. กิจกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชนมีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง ?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

๘. กิจกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชนมีโอกาสในการพัฒนาอย่างไร ?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

๙. ในการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชนมีองค์กร หน่วยงาน หรือบุคคลใดบ้างเข้ามาสนับสนุน ?

.....
.....
.....
.....
.....

๑๐. ท่านมีวิธีการในการสร้างความเจริญ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้แก่ชุมชนอย่างไรบ้าง?

.....
.....

.....
.....

ส่วนที่ ๓ คำถามเกี่ยวกับการแนวทางการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน

๑. ในชุมชนมีครอบครัว หรือกลุ่มเกษตรกรที่ดำเนินกิจกรรมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากน้อยเพียงใด?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

๒. การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีองค์ประกอบของความสำเร็จอะไรบ้าง ?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

๓. การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนมีความเป็นไปได้หรือไม่ อย่างไร ?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

๔. การใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ความดำเนินการอย่างไร จึงจะเหมาะสม?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๕. ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน มีอะไรบ้าง?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๖. ปัจจัยแห่งความล้มเหลวในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน มีอะไรบ้าง?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๗. เศรษฐกิจพอเพียงมีส่วนสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนอย่างไรบ้าง ?

.....

.....

.....

.....

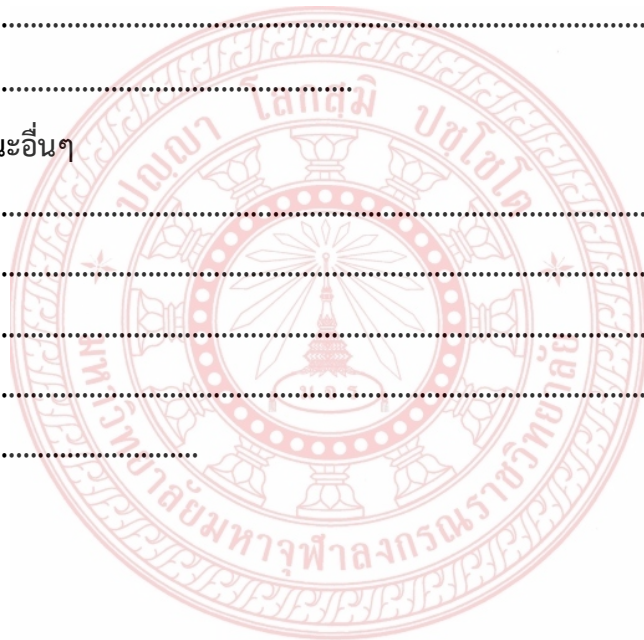
.....
.....

๘. ในปัจจุบันนี้คนในชุมชนให้ความสำคัญต่อการประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาก
น้อยเพียงใด ?

.....
.....
.....
.....

๙. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....
.....
.....
.....

ด้วยความปรารถนาดี
คณะผู้วิจัย

ภาคผนวก จ รูปภาพกิจกรรมดำเนินการวิจัย

ภาควิชาศึกษาศาสตร์

แบบสรุปโครงการวิจัย

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สัญญาเลขที่	ว. ๓๒๓/๒๕๖๑
ชื่อแผนงานวิจัย	การประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน : กรณีศึกษาบ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่
หัวหน้าโครงการ	พระมหายุทธนา นรเชษฐ (ศิริวรรณ), ดร. ภาควิชาพระพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โทรศัพท์ 080 933 9745, E-mail. Thira74@gmail.com
<p>ความเป็นมาและความสำคัญ</p> <p>วิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่ในปัจจุบัน ได้ส่งผลกระทบต่อประชาชนในทุกภาคส่วนของสังคม แม้จะมีความพยายามจากรัฐบาลและหลายภาคส่วนในสังคมพยายามหาทางแก้ไขปัญหาทั้งหลายร่วมกันอยู่ แต่ดูเหมือนว่า การดำเนินนโยบายและวิธีการในแก้ปัญหาเป็นการแก้ปัญหาด้วยมิติทางการเมือง โดยมีผลประโยชน์ของพรรคการเมืองของกลุ่มที่สนับสนุนแอบแฝงอยู่เบื้องหลัง และมีประชาชนเป็นฐานเสียง สนับสนุนในการดำรงอยู่ในอำนาจและการแสวงหาผลประโยชน์ของกลุ่มตนต่อไป ดังนั้น ความสัมพันธ์ที่เป็นไปอยู่ระหว่างประชาชนกับนักการเมือง นักการเมืองกับข้าราชการ หรือข้าราชการกับประชาชน จึงมีลักษณะเป็นเชิงอุปถัมภ์ (Patronize) การมีผลประโยชน์ต่างตอบแทนแก่กันและกัน การมุ่งหวังสร้างเครือข่ายอำนาจทางการเมือง ตลอดจนการใช้เงินเป็นเครื่องมือในการก้าวสู่อำนาจทางการเมืองของตนเอง และการสร้างความชอบธรรมแก่กลุ่มของตนด้วยการกล่าวหาฝ่ายตรงข้ามในทางที่เสียหาย ทำให้ภาพลักษณ์ของการพัฒนาที่เป็นไปอยู่ปรากฏออกมากลายเป็นว่า ยิ่งพัฒนาไปประเทศชาติยิ่งประสบปัญหาและประชาชนส่วนใหญ่ก็ยิ่งอ่อนแอ ไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ต้องรอคอยการช่วยเหลือจากภาครัฐเพียงอย่างเดียว</p> <p>ท่ามกลางสภาพการณ์ของปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าว ได้มีการนำเสนอแนวคิดและแนวทางการพัฒนาประเทศที่เน้นการพึ่งพาตนเอง ความพอประมาณ ความถูกต้อง ความมีเหตุมีผล ตามระบบเศรษฐกิจที่เรียกว่า ‘ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง’ (Sufficiency Economy Philosophy) ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ขึ้นมา ภายหลังจากที่ประเทศประสบปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจอย่างรุนแรงในปี พ.ศ. ๒๕๔๐ เพื่อเป็นทางเลือกหนึ่งสำหรับการดำเนินชีวิต และพัฒนาความเป็นอยู่ของคนไทยภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แต่ดูเหมือนว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะได้รับการตีความอย่างจำกัด หมายถึงเฉพาะการดำเนินชีวิตของเกษตรกรที่มีฐานะความ</p>	

เป็นอยู่ที่ยากจน หรือสังคมเกษตรกรรมที่ห่างไกลความเจริญหรือสังคมชนบทเท่านั้น ส่วนคนในสังคมเมือง สังคมในภาคอุตสาหกรรม หรือสังคมภาคบริการโดยทั่วไป แทบจะไม่ให้ความสำคัญต่อคำว่า ‘เศรษฐกิจพอเพียง’ (Sufficiency Economy) นี้เลย ทั้ง ๆ ที่เป็นนโยบายที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมา ตั้งแต่แผนที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๔๔-๒๕๔๙) เป็นต้นมา และได้มีการกำหนดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้ไว้ เป็นแนวนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดิน ในมาตราที่ ๗๕ แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

การกำหนดไว้เช่นนี้ เพื่อเป็นนโยบายในการบริหารประเทศของรัฐบาลและให้พรรคการเมืองทั้งหลายใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายของพรรค อย่างไรก็ตาม ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คนในสังคมส่วนใหญ่ยังให้ความสำคัญน้อยและมีการประยุกต์ใช้ในวงจำกัด แม้จะมีการกล่าวอ้างถึงในแนวนโยบายแห่งรัฐมาตลอดระยะเวลาไม่ต่ำกว่า ๔๐ ปีก็ตาม

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลักปรัชญาหรือแนวคิดทางเศรษฐกิจ ที่เน้นให้รู้จักพอเพียง พอประมาณ มีเหตุผล มีความรู้และมีคุณธรรม ซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักการความรู้จักประมาณในพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า มัตตัญญูตา หรือ สมชีวิตา ที่เป็นหลักปรัชญา ที่เน้นการพัฒนาตนเองของปัจเจกบุคคลและสังคม เพื่อให้มีความเข้มแข็ง พึ่งตนเอง ทั้งในระดับบุคคลและสังคม โดยเฉพาะระดับบุคคลให้มีความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้อย่างมั่นคงถาวร จากระดับโลกิยธรรมถึงโลกุตตรธรรมได้ ดังจะเห็นได้จากหลักแห่งการสร้างที่พึ่งแก่ตนเองในพระพุทธศาสนา ๑๐ ประการ (นาถภณธรรม ๑๐) ในพระพุทธศาสนาเป็นกระบวนการพัฒนาตนเองไปตามลำดับจากระดับศีลไปจนถึงระดับสติปัญญา ซึ่งทำให้เห็นว่า การพึ่งตนเองในพระพุทธศาสนาไม่ได้มีเป้าหมายเพียงเพื่อความอยู่ดีกินดี ความพอเพียง ความพอประมาณตามแบบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แต่มีเป้าหมายสูงสุดคือการพัฒนาตนเองให้เข้าถึงอิสระคือการสิ้นไปแห่งกิเลสอาสวะทั้งหลาย คือการเป็นพระอรหันต์หรือการบรรลุพระนิพพานซึ่งเป็นอุดมการณ์อันสูงสุดในทางพระพุทธศาสนา

แม้ว่า หลักการและวิธีการแห่งปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะมีสอดคล้องกับหลักพุทธธรรมในพระพุทธศาสนา แต่ในระดับของหมู่บ้าน ชุมชนหรือสังคมของประเทศไทยยังไม่มีหรือนำมาประยุกต์ใช้ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนในสังคมไทยอย่างจริงจัง เพราะระบบเศรษฐกิจส่วนใหญ่ของประเทศในเมืองและชนบท ภาคเกษตรกรรมและภาคอุตสาหกรรม ล้วนแต่เป็นไปเพื่อตอบสนองความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจตามระบบทุนนิยม และถูกรอบงำด้วยกลไกตลาด ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาวิเคราะห์ในพื้นที่วิจัยว่า การประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในระดับหมู่บ้านเป็นอย่างไร สภาพปัจจุบันของหมู่บ้าน และปัญหาการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่ดำเนินการอยู่ในหมู่บ้านทุ่ศรี ตำบลทุ่ศรี อำเภอร่องวาง จังหวัดแพร่มีอะไรบ้าง การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน ในระดับพื้นที่คือหมู่บ้านหรือชุมชน เพื่อพัฒนา

<p>เศรษฐกิจของชุมชนนั้นควรเป็นอย่างไร หลักการและรูปแบบการประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง ในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนที่พึงประสงค์ แก่สังคมไทยควรเป็นอย่างไร มีความสอดคล้องหรือ เป็นไปตามหลักการเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่</p>
<p>วัตถุประสงค์โครงการ</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. เพื่อศึกษาการประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจ ชุมชนในระดับหมู่บ้าน ๒. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่ดำเนินการอยู่ใน หมู่บ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่ ๓. เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับหมู่บ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่
<p>ผลการวิจัย</p> <p>หลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตั้งอยู่บนฐานของความเชื่อที่ว่า ทุกครอบครัว ต้องมีความสามารถในการช่วยเหลือตนเองได้ ไม่เดือดร้อนด้วยปัจจัยแห่งการดำรงชีวิตที่สำคัญ คือ ปัจจัย ๔ หมายความว่า ทุกครอบครัวต้องมีความสามารถในการผลิตให้เพียงพอกับตนเองหรือ สามารถจัดหาได้ด้วยศักยภาพความรู้ความสามารถของตนเอง โดยไม่ต้องร้องขอ ไม่ต้องรอคอย ความช่วยเหลือจากผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นเพื่อนบ้านหรือหน่วยงานราชการ ภาคเอกชนก็ตาม แต่ไม่ได้ หมายความว่า ทุกคนหรือทุกครอบครัว จะต้องผลิตสิ่งของเครื่องอุปโภคบริโภคเพื่อใช้เองด้วย ตนเองทั้งหมด แต่ต้องมีความสามารถในการจัดหาให้มีเพียงพอกับความต้องการของตนเอง เศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นหลักการที่เน้นการเป็นอยู่อย่างพึ่งพาตนเอง มีความพอเพียง มีความพอดี กับตนเอง และการดำรงอยู่ด้วยศักยภาพของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง คือความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี โดยมีเงื่อนไขความรู้ คือความ รอบรู้ ความรอบคอบ และเงื่อนไขคุณธรรม คือความซื่อสัตย์สุจริต ความขยัน ความอดทน และการ แบ่งปันเป็นองค์ประกอบสำคัญ ที่จะส่งผลให้การดำเนินชีวิตของคนในชาติมีความพร้อมด้าน เศรษฐกิจคือความอยู่กินดี และสภาพสังคมมีความมั่นคงและดำเนินการพัฒนาไปอย่างยั่งยืน</p> <p>วิธีการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีทั้งวิธีการพึ่งตนเองของเกษตรกรและวิธีการ พึ่งตนเองของคนที่อยู่นอกภาคเกษตร ในการพึ่งตนเองของเกษตรกร พบว่า การพึ่งตนเองของ เกษตรกรเป็นไปตามแนวทางของทฤษฎีใหม่ คือ ในเบื้องต้น เน้นวิธีการพึ่งตนเองในระดับครอบครัว ด้วยการมีข้าวบริโภคตลอดปี มีแหล่งน้ำเพื่อใช้ในการเพาะปลูกและการอุปโภคบริโภค การมีที่ดิน สำหรับทำเกษตรกรรม มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิด ประโยชน์สูงสุด เป้าหมายของการแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง คือ การมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่อย่างพอ กิน พอใช้ ไม่เดือดร้อน การเป็นอยู่อย่างมีความสุข ชุมชน สังคมและประเทศชาติมีความเข้มแข็ง มี</p>

ความมั่นคงอย่างยั่งยืนตลอดไป สามารถแบ่งเป้าหมายแห่งการพึ่งตนเองออกเป็น ๒ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรและกลุ่มของบุคคลที่อยู่นอกภาคเกษตรกรรม

กรอบแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา เป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤต เพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

คุณลักษณะของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับโดยเน้นการปฏิบัติทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน ส่วนค่านิยมของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หรือความหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะต้องประกอบด้วย ๓ คุณลักษณะพร้อม ๆ กัน ได้แก่ ๑) ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี ที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ ๒) ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ ๓) การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

เงื่อนไขของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้นจะต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วยความรู้รอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบคอบ ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย การมีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียรใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

สภาพปัจจุบัน ปัญหาของการดำเนินตามหลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน สรุปได้ว่า การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน/หมู่บ้านแห่งนี้ เป็นการดำเนินการด้วยกิจกรรมที่พอดีเหมาะสมกับศักยภาพของตนเอง ไม่ใหญ่เกินไป เป็นไปได้และสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในหมู่บ้าน ทั้งในระดับครัวเรือนและหมู่บ้าน เช่น การปลูกผักสวนครัวปลอดสารพิษไว้สำหรับการบริโภคในครัวเรือนหรือที่ชาวบ้าน เรียกว่า “ตู้เย็นข้างบ้าน” ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ตอบสนองต่อหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในด้านความพอเพียง พอประมาณอย่างชัดเจน เพราะชาวบ้านในแต่ละครัวเรือนสามารถพึ่งพาตนเองได้ในด้านปัจจัยที่สำคัญที่สุด นั่นคืออาหาร นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมอื่นๆ ที่เป็นไปเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของคนในชุมชน เป็นการประยุกต์หลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ การกำจัดขยะ

ภายในบ้านและชุมชน การประดิษฐ์ของใช้จากขยะรีไซเคิล การทำโรงอบสมุนไพร การเพาะไส้เดือน เพื่อจำหน่าย การทำสปาไส้เดือน การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ การทำฟาร์มเลี้ยงโค การทำหมดิน ในแต่ละกิจกรรม มีรูปแบบการประยุกต์ที่แตกต่างกันไป ส่วนปัญหาที่เกิดขึ้นและเผชิญอยู่คือปัญหาของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของคนในหมู่บ้านแห่งนี้ที่เกิดขึ้นและเผชิญอยู่ ประกอบด้วย ๑) ปัญหาด้านแหล่งน้ำ เพราะแหล่งน้ำที่มีอยู่ในหมู่บ้านมีจำกัดและตื้นเขินในหน้าแล้ง ไม่เพียงพอต่อการเพาะปลูก การอุปโภคบริโภค น้ำที่ทำเกษตรกรรมอาศัยเพียงแต่น้ำฝนอย่างเดียว มีการรुक้าแหล่งน้ำธรรมชาติ ทำให้ทางเดินของน้ำแคบและลำธารที่มีอยู่ตื้นเขินไปด้วย ๒) ปัญหาด้านการผลิตและการจัดการผลผลิตขาดความสมดุล เพราะการผลิตยังไม่มี ความหลากหลายผลิตคือเพาะปลูกพืชไม่กี่ชนิด ต้นทุนการผลิตต่อไร่ยังสูง และราคาผลผลิตต่ำไม่มีความแน่นอน ขึ้นอยู่กับกลไกตลาดที่ผู้ผลิตไม่สามารถควบคุมกลไกได้ การจัดการผลผลิต ยังไม่เป็นระบบเท่าที่ควร ทำให้ยังไม่สามารถเพิ่มมูลค่าของผลผลิตทางเกษตรได้อย่างคุ้มค่า นอกจากการเก็บไว้เพื่อบริโภคและการจำหน่ายผลผลิตให้แก่พ่อค้าคนกลางเท่านั้น ๓) ปัญหาด้านงบประมาณ มีน้อย ไม่เพียงพอ และขาดการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างจริงจัง ทั้งในด้านงบประมาณเพื่อการพัฒนาต่างๆ และค่าตอบแทนบุคคลในหมู่บ้านที่ทำงานตอบสนองโครงการของรัฐ ทำให้สภาพการพัฒนาเศรษฐกิจของคนในหมู่บ้านเป็นไปอย่างไม่เต็มที่ และบุคคลที่ทำงานเพื่อรัฐขาดแรงจูงใจในการทำงานร่วมกับภาครัฐอย่างเต็มที่กำลังความสามารถ

การประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนสามารถดำเนินการตามรูปแบบ ในการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงอย่างถูกต้องและเหมาะสมสำหรับชุมชน/หมู่บ้านในปัจจุบันและอนาคตในระดับครอบครัวและชุมชน จากการสังเกต การสัมภาษณ์ และการประชุมกลุ่มชาวบ้าน สามารถสรุปได้ว่า รูปแบบของการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงมี ๒ รูปแบบ คือ การประยุกต์ตามศักยภาพของตนเองภายในระดับครัวเรือน และการประยุกต์ตามศักยภาพในระดับกลุ่ม โดยมีองค์ประกอบที่จะทำให้การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนประสบความสำเร็จ ๕ ประการ ได้แก่ การมีผู้นำที่มีศักยภาพ การมีแรงงานที่เพียงพอทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ การมีเป้าหมายในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนอย่างชัดเจน การที่คนในหมู่บ้านหรือชุมชนมีจิตอาสาเสียสละเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมอย่างเป็นรูปธรรม และการดำเนินกิจกรรมร่วมกันระหว่างคนในหมู่บ้านหรือระหว่างสมาชิกของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง

การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

๑. ด้านวิชาการ นักวิชาการ หน่วยงานราชการ พระสงฆ์ และผู้นำศาสนาอื่นๆ ในพื้นที่สามารถนำเอาผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ไปใช้เป็นแนวทางการขับเคลื่อน การส่งเสริม การสร้างสรรค์กิจกรรมการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่อื่นได้

<p>๒. ด้านสังคมและชุมชน คนในหมู่บ้าน/ชุมชน/สังคมอื่น ๆ ตลอดจนองค์กรประกอบภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคม ได้เข้าใจและสามารถถอดบทเรียนและประสบการณ์จากหมู่บ้านทุ่งศรีครั้งนี้ไปเป็นแบบอย่างสำหรับการอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นรูปธรรม</p> <p>๓. ด้านนโยบาย หน่วยงานในส่วนกลาง ระดับกระทรวง กรม และในส่วนภูมิภาคคือระดับจังหวัด สามารถบูรณาการหลักการที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดนโยบาย หรือแผนในการพัฒนาจังหวัด ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนามาตรฐานชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในแต่ละหมู่บ้านได้อย่างชัดเจน</p> <p>๔. ด้านการประยุกต์ใช้ หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้นำหมู่บ้าน/สังคมต่าง ๆ สามารถประยุกต์หรือปรับใช้ หลักการบูรณาการที่ได้จากงานวิจัยครั้งนี้ ไปเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้คนในชุมชน/สังคมให้มืออย่างแพร่หลายทั่วทั้งประเทศได้ อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะในหมู่บ้านที่เป็นเป้าหมายของโครงการนี้โดยตรง</p>
<p>การประชาสัมพันธ์</p> <p>พิมพ์เผยแพร่ในวารสาร “มหาจุฬาริชาการ” มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นวารสารทางวิชาการที่อยู่ในฐาน TCI กลุ่มที่ 1 ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม – ธันวาคม) ๒๕๖๓</p>

ประวัติหัวหน้าโครงการวิจัย

ชื่อ-นามสกุล (ภาษาไทย) :	พระมหายุทธนา นรเชฏฐโฐ (ศิริวรรณ)
ชื่อ-นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) :	Phramaha Yutthana Narachettho (Siriwan)
ตำแหน่งปัจจุบัน :	อาจารย์ประจำภาควิชาพระพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หน่วยงานและที่อยู่ หน่วยงาน :	ภาควิชาพระพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๗๙ หมู่ ๑ ถนนพหลโยธิน ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
ที่อยู่ปัจจุบัน :	โทร./โทรสาร : ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๙๗ ภายใน ๘๐๘๗ วัดดงมูลเหล็ก แขวงบ้านช่างหล่อ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
โทรศัพท์ :	๐๘๐ ๙๓๓ ๙๗๔๕
E-mail. :	thira74@gmail.com
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. ๒๕๓๘	ศึกษาศาสตรบัณฑิต (ศษ.บ.) สาขาวิชาประถมศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (มสธ.)
พ.ศ. ๒๕๔๔	เปรียญธรรม ๙ ประโยค สำนักเรียนวัดพระประโทนเจดีย์ วรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม
พ.ศ. ๒๕๔๔	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาวิชาพัฒนาชนบท ศึกษา สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล
พ.ศ. ๒๕๕๖	พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พธ.ด.) สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สาขาวิชาที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชาการ- ภาษาศาสตร์
สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์

ประสบการณ์ที่เกี่ยวกับการบริหารงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ โดยระบุสถานภาพในการทำ
วิจัยว่าเป็นผู้อำนวยการวิจัย หัวหน้าโครงการวิจัยหรือผู้ร่วมวิจัยในแต่ละผลการวิจัย –

ผู้อำนวยการแผนงานวิจัย : ชื่อแผนงานวิจัย “หลักการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมใน
ประเทศไทย”, (พ.ศ. ๒๕๖๐)

หัวหน้าโครงการวิจัย:

๑) ชื่อโครงการวิจัย “รูปแบบการรักษาสุขภาพจิตเชิงพุทธบูรณาการ” (พ.ศ. ๒๕๕๘)

๒) ชื่อโครงการวิจัย “กระบวนการสร้างสรรค์ธาตุของหลวงพ่อกุณ ปริสุทโธที่มีต่อชาว
พุทธในประชาคมอาเซียน” (พ.ศ. ๒๕๕๘)

๓) ชื่อโครงการวิจัย “แนวคิด ตัวชี้วัด องค์ประกอบ ถอดบทเรียน และการบูรณาการ
โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕” (พ.ศ. ๒๕๕๙)

๔) ชื่อโครงการวิจัย “หลักการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรม : กรณีศึกษา
ชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในชุมชนวัดท่ากร້อง ตำบลบ้านป้อม อำเภอลำปาง จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา” (พ.ศ. ๒๕๕๙)

หนังสือวิชาการ/งานวิจัยที่ทำสำเร็จแล้ว: มี ๑๘ เรื่อง ดังนี้

๑) การปฏิบัติสมณะและวิปัสสนากรรมฐานในสังคมไทย, ปีที่พิมพ์ พ.ศ. ๒๕๕๓, หนังสือ
วิชาการ, แหล่งทุน: กองกลางงานพระราชทานเพลิงศพพระครูเวฬุพัฒนาภรณ์ วัดไผ่ล้อม บ้านสามขา
ต.คำป่าหลาย จ.มุกดาหาร.

๒) การกินเจและมังสวิรัตินิเทศของพระพุทธศาสนา, ปีที่พิมพ์ พ.ศ. ๒๕๕๓, หนังสือ
วิชาการ, แหล่งทุน: กองกลางงานพระราชทานเพลิงศพพระครูเวฬุพัฒนาภรณ์ วัดไผ่ล้อม บ้านสามขา
ต.คำป่าหลาย จ.มุกดาหาร.

๓) ศรัทธาในพระศาสนาของพระพุทธศาสนาเถรวาท, ปีที่พิมพ์ พ.ศ. ๒๕๕๓, หนังสือวิชาการ
, แหล่งทุน: กองกลางงานพระราชทานเพลิงศพพระครูเวฬุพัฒนาภรณ์ (สายัณห์) วัดไผ่ล้อม บ้านสาม
ขา ต.คำป่าหลาย จ.มุกดาหาร.

๔) พัฒนาการพระพุทธศาสนาเถรวาทในประเทศไทย : อดีต ปัจจุบันและแนวโน้มใน
อนาคต, หนังสือวิชาการ, ปีที่พิมพ์ พ.ศ. ๒๕๕๓, แหล่งทุน: กองกลางงานพระราชทานเพลิงศพพระครู
เวฬุพัฒนาภรณ์ วัดไผ่ล้อม บ้านสามขา ต.คำป่าหลาย จ.มุกดาหาร.

๕) การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต, ปีที่พิมพ์ พ.ศ. ๒๕๕๗, หนังสือวิชาการ, แหล่งทุน: กองทุนพุทธศาสตร์ศึกษา.

๖) พระสงฆ์กับสังคมไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยา, ปีที่พิมพ์ พ.ศ. ๒๕๕๗, หนังสือวิชาการ, แหล่งทุน: กองทุนพุทธศาสตร์ศึกษา.

๗) แนวคิดพระพุทธศาสนาเพื่อสังคมในจักรวรรดิสุทร, ปีที่พิมพ์ พ.ศ. ๒๕๕๗, หนังสือวิชาการ, แหล่งทุน: กองทุนพุทธศาสตร์ศึกษา.

๘) สภาวะของพระพุทธเจ้าหลังการปรินิพพาน, ปีที่พิมพ์ พ.ศ. ๒๕๕๗, หนังสือวิชาการ, แหล่งทุน: กองทุนพุทธศาสตร์ศึกษา.

๙) พระพุทธศาสนากับการแก้ไขความขัดแย้งทางการเมืองในสังคมไทย : กรณีศึกษากลุ่มเสื้อเหลืองและกลุ่มเสื้อแดง, ปีที่พิมพ์ พ.ศ. ๒๕๕๖, รายงานการวิจัย, แหล่งทุน: กองทุนพุทธศาสตร์ศึกษา.

๑๐) พัฒนาการแนวคิดตถาคตตรรกในพระพุทธศาสนาหายาน, ปีที่พิมพ์ พ.ศ. ๒๕๕๖, รายงานการวิจัย, แหล่งทุน: กองทุนพุทธศาสตร์ศึกษา.

๑๑) วิเคราะห์แนวคิดการไถ่บาปที่ปรากฏในตำนานพื้นบ้านภาคอีสาน : กรณีศึกษา เรื่อง ก่องข้าวน้อยฆ่าแม่, ปีที่พิมพ์ พ.ศ. ๒๕๕๗, รายงานการวิจัย, แหล่งทุน: กองทุนสหธรรมิก.

๑๒) วิเคราะห์หลักการพึ่งตนเองในพระพุทธศาสนากับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ, ปีที่พิมพ์ พ.ศ. ๒๕๕๗, รายงานการวิจัย, แหล่งทุน: กองทุนสหธรรมิก.

๑๓) รูปแบบการรักษาสุขภาพจิตเชิงพุทธบูรณาการ, ปีที่พิมพ์ พ.ศ. ๒๕๕๘, รายงานการวิจัย, แหล่งทุน: สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

๑๔) กระบวนการสร้างศรัทธาของหลวงปู่คุณ ปริสุทโธที่มีต่อชาวพุทธในประชาคมอาเซียน, รายงานการวิจัย, ปีที่พิมพ์ พ.ศ. ๒๕๕๘, แหล่งทุน : ศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑๕) หลักการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรม : กรณีศึกษาชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในชุมชนวัดท่าการ้อง ตำบลบ้านป้อม อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, รายงานการวิจัย, ปีที่พิมพ์ พ.ศ. ๒๕๕๙, แหล่งทุน : ศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑๖) แนวคิด ตัวชี้วัด องค์ประกอบ ถอดบทเรียน และการบูรณาการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕, รายงานการวิจัย, แหล่งทุน: สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (พ.ศ. ๒๕๕๙)

๑๗) หลักการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย, แผนงานวิจัย,
แหล่งทุน: สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (พ.ศ. ๒๕๖๐)

๑๘) การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน : กรณีศึกษา
ชุมชนบ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่, โครงการวิจัย, แหล่งทุน: สถาบันวิจัยพุทธ
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (พ.ศ. ๒๕๖๑)

ได้รับพระราชทานรางวัลเสาเสมอธรรมจักร ในฐานะผู้ส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนา
การศึกษาพระปริยัติธรรม สาขาการแต่งหนังสือทางพระพุทธศาสนา เนื่องในสัปดาห์ส่งเสริม
พระพุทธศาสนา วันวิสาขบูชา ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๕๙ จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยาม
บรมราชกุมารี

ได้รับรางวัลนักวิจัยดีเด่น “ระดับเกียรติบัตร” จากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๕๙

ประวัติผู้ร่วมวิจัย

ชื่อ-นามสกุล (ภาษาไทย) : ดร. จุฑารัตน์ นามสกุล ทองอินจันทร์
 ชื่อ-นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) : Dr. Jutharat Thonginjan
 ตำแหน่งปัจจุบัน : นักวิจัย/อาจารย์พิเศษ
 ที่อยู่ปัจจุบัน : บ้านเลขที่ ๓๓๓/๔๒ หมู่บ้านรุ่งนภาวิลล์ ๒
 หมู่ที่ ๗ ตำบลหัวทะเล อำเภอเมือง
 จังหวัดนครราชสีมา
 โทรศัพท์ : ๐๘๒ ๓๖๘ ๓๕๐๐

Email: Jutarattonginchan@gmail.com

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. ๒๕๕๓ : ธรรมศึกษาเอก
 พ.ศ. ๒๕๕๔ : พธ.บ. (สาขาวิชารัฐศาสตร์) เอกการปกครอง
 เกียรตินิยม อันดับ ๒
 จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 วิทยาเขตนครราชสีมา
 พ.ศ. ๒๕๕๕ : จุฬอภิชรรคมิกเอก
 พ.ศ. ๒๕๕๗ : พธ.ม. (สาขาวิชาพระพุทธศาสนา)
 จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 วิทยาเขตนครราชสีมา
 พ.ศ. ๒๕๖๐ : Ph.D. (Buddhist Studies),
 International Buddhist
 Studies College (IBSC), MCU. Thailand.

กรรมการในกิจกรรมต่างๆ

- กรรมการตัดสินการแข่งขันเรียงความ เนื่องในกิจกรรมปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติ
 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ๕ ธันวาคม วันพ่อแห่งชาติ ประจำปี ๒๕๕๓ ณ โรงเรียน
 พระปริยัติธรรมวัดบึงกิตติวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

- กรรมการตัดสินการแข่งขันบรรยายธรรม ในกิจกรรมปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ๑๒ สิงหาคมหาราชินี วันแม่แห่งชาติ ประจำปี ๒๕๕๕.

ผลงานวิชาการ/รายงานวิจัย มี ๗ เรื่อง ได้แก่

๑) บทความวิชาการเรื่อง “พุทธธรรมกับการพัฒนาสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส”, ตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ ปีที่ ๙ ฉบับพิเศษ เนื่องในโอกาสเฉลิมฉลองวันวิสาขบูชา วันสำคัญของโลก ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๖.

๒) ทำวสุรณารี : วีรสตรีแห่งสยามประเทศ, หนังสือวิชาการ, แหล่งทุน: กองทุนสหธรรมิก, ๒๕๕๗.

๓) บทความวิจัยเรื่อง “รูปแบบการรักษาสุขภาพจิตเชิงพุทธบูรณาการ”, รายงานวิจัย, ตีพิมพ์ในวารสารศิลปศาสตร์ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๒๕ (มกราคม – มิถุนายน) พ.ศ. ๒๕๖๑.

๔) บทความวิจัยเรื่อง “แนวคิด ตัวชี้วัด องค์ประกอบ การถอดบทเรียน และการบูรณาการรักษาศีล ๕ ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕”, รายงานวิจัย, ตีพิมพ์ในวารสารชุมชนวิจัย มหาวิทยาลัยสถาบันราชภัฏนครราชสีมา, ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม-สิงหาคม) พ.ศ. ๒๕๖๑.

๕) บทความวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรม : กรณีศึกษาชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในบริเวณชุมชนวัดท่ากார้อง ตำบลบ้านป้อม อำเภอ/จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, รายงานวิจัย, ตีพิมพ์ในวารสาร มจร พุทธศาสตร์ปริทรรศน์ ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑, คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐.

๖) กระบวนการสร้างสรรค์ของพระเทพวิทยาคม (คูณ ปริสุทฺธ) ต่อชาวพุทธในประชาคมอาเซียน, รายงานวิจัย, แหล่งทุน : ศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

ประสบการณ์ในการศึกษาดูงานต่างประเทศ/นานาชาติ

- ๑) ศึกษาดูงาน แคว้นสิบสองปันนา มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน ระหว่างวันที่ ๑๐ – ๑๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๕
- ๒) ศึกษาดูงาน กราบบังการสังเวชนียสถาน ๔ ตำบล ณ สาธารณสังคมนิยมอินเดีและเนปาล ระหว่างวันที่ ๑๘ – ๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๖

- ๓) ศึกษาดูงานกิจการพระพุทธศาสนาและนำเสนอบทความทางวิชาการ ณ ประเทศศรีลังกา ระหว่างวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน - ๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๘
- ๔) เข้าปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ณ วัดจตุรศกข์มัญฐาน เมืองท่าซี้เหล็ก สหภาพเมียนมา เป็นเวลา ๑๕ วัน ระหว่างวันที่ ๑ - ๑๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๙
- ๕) ศึกษาดูงาน ณ นครเวียงจันทน์ สาธารณรัฐสังคมนิยมประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ระหว่างวันที่ ๒๒ - ๒๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๐

การนำเสนอบทความระดับชาติ/นานาชาติ

- ๑) นำเสนอบทความทางวิชาการเรื่อง “การสานเสวนาระหว่างศาสนาในโลก (Religious Dialogue among Religions in the World)” ณ มหาวิทยาลัยภิกษุ (Bhiksu University) เมืองอนุราชปุระ ประเทศศรีลังกา ระหว่างวันที่ ๔ - ๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๘
- ๒) นำเสนอบทความวิจัยเรื่อง “รูปแบบการรักษาสุขภาพจิตเชิงพุทธบูรณาการ” ในการประชุมวิชาการระดับนานาชาติ ครั้งที่ ๗ ณ วิทยาลัยสงฆ์นครน่านเฉลิมพระเกียรติ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๙
- ๓) นำเสนอบทความวิชาการเรื่อง “วิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในบทรอยพระพุทธบาท” ในการประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น วันที่ ๒๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๙
- ๔) นำเสนอบทความวิจัยเรื่อง “แนวคิด ตัวชี้วัด องค์ประกอบ การถอดบทเรียนและการบูรณาการรักษาศีล ๕ ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕” ในการประชุมวิชาการระดับชาติ ณ วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ วันที่ ๒๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๐
- ๕) นำเสนอบทความวิจัยเรื่อง “แนวคิด ตัวชี้วัด องค์ประกอบ การถอดบทเรียนและการบูรณาการรักษาศีล ๕ ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕” ในการประชุมวิชาการระดับนานาชาติ ณ หอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ (สวนรถไฟ) กรุงเทพมหานคร วันที่ ๒๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๐

ประสบการณ์การทำงาน:

- ครูสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดบึงกิตติวิทยา วัดบึง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
- เจ้าของร้านเบเกอรี่ “ขนมบ้านผู้พัน” อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
- สมาชิกเหล่ากาชาด จังหวัดนครราชสีมา

